

**Oikeustulkkauksen virheanalyysi:
katsaus opiskelijoiden tulkkausvirheisiin**

Jaska Kammerer

Pro gradu -tutkielma

Kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelma

Humanistinen tiedekunta

Helsingin yliopisto

Huhtikuu 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme	
Humanistinen tiedekunta		Kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelma	
Opintosuunta – Studieinriktning – Study Track			
Oikeustulkkaus			
Tekijä – Författare – Author			
Jaska Kammerer			
Työn nimi – Arbetets titel – Title			
Oikeustulkkauksen virheanalyysi: katsaus opiskelijoiden tulkkausvirheisiin			
Työn laji – Arbetets art – Level		Aika – Datum – Month and year	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages
Pro gradu -tutkielma		Huhtikuu 2020	59 + liitteet. Yhteensä 83
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Tutkimuksen päätavoitteena on tuoda esille oikeustulkkauksessa tapahtuvat tulkkausvirheet. Lähtökohtana on osoittaa, että tietyn tyyppiset virheet toistuvat tulkkauksissa ja jopa useammalla tulkilla riippumatta kieliparista. Tarkoituksena on, että kun eri tulkkausvirheet ovat selvillä, sekä opiskelija- että ammattitulkki voivat tiedostaa sanat tai segmentit, jotka tuottavat usein vaikeuksia ja parhaassa tapauksessa olla tekemättä niitä vastaisuudessa. Tutkimuksessa on otettu huomioon vain oikeustulkkauksen simultaanitulkkausvaiheessa esiintyvät virheet.</p> <p>Tutkimuksen aineisto koostuu Helsingin yliopiston Oikeustulkaustaito-harjoitustunnilla tehdyistä tulkkauksista. Tarkastelun kohteena oli kaksi suomi–ranska- ja kaksi suomi–englanti-kieliparin opiskelijatutkia. Tulkkausten äänitykset on litteroitu, mikä on mahdollistanut tulosten saannin ja analyysin.</p> <p>Tutkimuksen teoria perustuu pääasiassa yhteen virhekatogoriamäärittelyyn ja kahteen tulkkauksen virheanalyysiteoriaan, mutta myös muu alan kirjallisuus on otettu huomioon. Henri Barikin kehittelemä simultaanitulkkauksen virhekatogoriajako poistoihin, lisäyksiin ja muunnoksiin luo koko työlle raamit, joiden mukaan aineistosta selville saatavat virheet kategorisoidaan. Daniel Gilen teoria kognitiivisen kapasiteetin kuormittavuusmalleista tulkkauksessa antaa työkaluja virheiden teon syyn selvittämiseksi. Anthony Pymin kontekstuaalinen näkemys kielitenvälisen viestinnän onnistumisesta mahdollistaa tulosten tarkastelun toisesta näkökulmasta ja antaa perspektiiviä eri tulkkausvirheiden vakavuuteen.</p> <p>Aineistosta käy ilmi, että tietyn tyyppiset sanat tuottavat vaikeuksia useampaan otteeseen, ja vaikeudet koskevat useampaa tulkkiä. Tämän perusteella tulkkausvirheiden kategoriat pystyttiin jakamaan kvantitatiivisiin ja kvalitatiivisiin virheisiin: useaan otteeseen tai useammalla tulkilla esiintyviin virheisiin ja laajoihin tai muihin merkittäviin virheisiin.</p> <p>Tutkimustulokset mahdollistavat tutkimuskysymyksiin vastaamisen ensinnäkin tuomalla esille tulkkauksen lähtötekstin vaikeuksia tuottavat segmentit mutta myös sen, että tulkkausvirheissä on huomattavissa kaava: lähtötekstissä esiintyvät erisnimet, numerot ja substantiivien määritteet tuottavat useammalle tulkille vaikeuksia ja voivat aiheuttaa useammanlaisia tulkkausvirheitä. Virheiden analyysissä tulee myös esille itse tulkkauksen kuormittavuus sekä virheen määrittelemisen vaikeus.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords			
Oikeustulkkaus, simultaanitulkkaus, virheanalyysi, ekvivalenssi, virhekatogoria, poisto, lisäys, muunnos, kognitiivinen kapasiteetti, konteksti			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Avoin verkko			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
2. Tulkkausmenetelmät ja -lajit	3
2.1 Simultaanitulkkaus vs. kuiskaustulkkaus	4
2.2 Oikeustulkkaus	5
2.2.1 Oikeustulkkauksen menetelmät	5
2.2.2 Muut haasteet	6
3. Teoria	7
3.1 H. Barik: virhekategorioiden luokittelu	8
3.2 D. Gile: kuormittavuusmallit	12
3.3 A. Pym: kontekstin merkitys tulkkauksessa	17
3.4 Virhe vai strategia?	19
4. Aineiston esittely	20
4.1 Tulkkauksen olosuhteet	21
4.2 Tulkkiin valmistautuminen	23
4.3 Äänitykset	25
4.4 Litteroinnit	25
5. Analyysi	26
5.1 Poistot	27
5.1.1 Usealla tulkilla tai usein samalla tulkilla esiintyvät poistot	27
5.1.1.1 Erisnimet	27
5.1.1.2 Kirjain-numeroyhdistelmät ja numerot	31
5.1.1.3 Substantiivien määritteet	33
5.1.1.4 Lähes toisteiset lausekkeet tai virkkeet	35
5.1.1.5 Lähdetekstin virhe	37
5.1.2 Laajat segmentit	37
5.1.2.1 Kokonainen propositio	38
5.1.2.2 Tulkkausvuoron alku	39
5.2 Lisäykset	40
5.2.1 Usealla tulkilla tai usein samalla tulkilla esiintyvät lisäykset	40
5.2.1.1 Toistot	41
5.2.1.2 Korjaukset	42
5.2.2 Muut merkittävät lisäykset	44
5.2.2.1 Tulkin oman virheen osoittaminen	44
5.2.2.2 Substantiivien määritteet ja muut kuvailevat sanat	45
5.3 Muunnokset	47
5.3.1 Usealla tulkilla tai usein samalla tulkilla esiintyvät muunnokset	47
5.3.1.1 Erisnimet	48

5.3.1.2 Kirjain-numeroyhdistelmät ja luvut.....	50
5.3.1.3 Lukujen koteksti.....	51
5.3.1.4 Artikkelit ja niiden määräisyys.....	53
5.3.2 Muut merkittävät muunnokset.....	55
5.3.2.1 Substantiivien määritteet.....	55
5.3.2.2 Sanatarkat käännökset.....	56
6. Johtopäätökset.....	57
Lähteet.....	60
Liitteet.....	65
Lyhenteet.....	65
Litterointimerkinntät.....	65
Litteroinnit.....	66
Résumé en français.....	75

1. Johdanto

Tulkkaus on toimintana aina kognitiivisesti vaativaa riippumatta tilanteesta tai tulkkausmenetelmästä, ja täydellistä lopputulosta on lähes mahdotonta saavuttaa (Pöchhacker 2011: 292). Tulkkauksen vaativuuteen vaikuttavat monet tekijät, joiden johdosta lähtötekstin ja kohdetekstin välisen ekvivalenssin löytäminen on haastavaa, vaikka siihen on mahdollisimman tarkasti pyrittävä. Tulkkauksessa ajan rajallisuus tuo käännöstoimintaan aivan toisenlaisen vaikeusasteen verrattuna kirjalliseen kääntämiseen, jolloin kääntäjällä on tulkkiin verrattuna lähes rajaton määrä aikaa löytää lähtötekstille hyvä kohdetekstivastine.

Maailman vanhimpiin ammatteihin lukeutuva tulkkaus on toiminta, jota käytetään monissa eri tilaisuuksissa, joista tunnetuimpia ovat konferenssit (Pöchhacker 2011: 275, Pointurier 2016: 30), kuten ylikansalliset EU:n tai YK:n kokoukset. Muunlaisetkin tilanteet voivat vaatia tulkkausta, kuten oikeustulkkaus, joka on tämän tutkimuksen keskiössä.

Oikeustulkkaus valikoitui tutkimuskohteeksi, sillä se on luonteeltaan monipuolista ja siinä käsiteltävät aiheet ovat tiukasti sidoksissa yhteiskuntaan ja sen ymmärtämiseen. Suomessa oikeustulkkauksessa käytetään pääpiirteittäin kahta erilaista tulkkausmenetelmää, konsekutiivi- ja kuiskaustulkkausta. Eri määritelmien mukaan kuiskaustulkkaus voidaan joko katsoa erilliseksi omaksi menetelmäksi tai osaksi simultaanitulkkausta, mikä tekisi siitä simultaanitulkkauksen alakategorian. Jotta jokaisen oikeusturva voitaisiin toteuttaa, on äärimmäisen tärkeää, että oikeussalin jokainen osapuoli saa viestinsä perille ja pystyy ymmärtämään kaiken sanotun. Viestinnälliset ongelmat voivat johtaa vakaviin seurauksiin, joten tulkkien osuus on todella tärkeä. Täten tulkkien on tulkattava kaikki, mitä sanotaan ja vielä virheittä. On kuitenkin mahdotonta olla ikinä tekemättä virheitä, sillä jokainen ammattilainen on ihminen, ja virheiden teko on inhimillistä, varsinkin kun täydellistä ulosantia on mahdotonta taata. Jotta virheiden määrä saataisiin kuitenkin minimiin, on ensin pystyttävä identifioimaan virheet ja kategorisoimaan ne. Tarkoitukseni olisi pystyä analysoimaan yleisimpiä tulkkausvirheiden kategorioita ja määrittelemään virheiden syitä, jolloin tulkkauksen laatu paranisi, kun tulkit ovat tietoisia niistä.

Tutkimus on siten laadun ja ekvivalenssien analysointia, ja tarkoituksena on myös perehtyä tulkkausvirheen määritelmään ja analysoida virheen ja hyväksyttävän ratkaisun rajapintaa. Tutkimuksen päällimmäisenä tarkoituksena on tarjota laaja ja kattava kuvaus oikeudellisessa kontekstissa tapahtuvista tulkkausvirheistä. Tieteellinen viitekehys koostuu kolmen käännöstieteen tutkijan teorioista, joilla on kaikilla eri funktio ja anti tälle tutkimukselle. Henri

Barikin virhekategorioiden luovat tutkimukselle raamit. Niiden avulla jaotellaan erityyppiset virheet sopiviin kategorioihin. Hänen kategorioillaan on vielä alakategoriat, jotka mahdollisesti selventävät, miksi jonkunlaisia tulkkausvirheitä on tapahtunut. Daniel Gilen kognitiivinen näkökulma auttaa analysoimaan tiettyjen virheiden syntyä. Hän on jakanut kognitiivisen kapasiteetin eri kuormittavuusmalleihin, joiden avulla kuormittavuutta ja sitä kautta tulkkauksen ulosantia on mahdollista tutkia. Kolmas ja viimeinen näkökulma, josta tutkielman viitekehys koostuu, on Anthony Pymin tulkkauksen kontekstisidonnaisuus. Tämän näkökulman mukaan keskitytään tulkkauksen ymmärrettävyyteen kontekstilähtöisesti. Kyseiset teoriat eivät pelkästään luo teoreettista viitekehystä, vaan niiden avulla on myös tarkoitus tarkastella ja mahdollisesti vastata tutkimuskysymyksiin. Koska tutkimuksen päämääränä on tuoda esille eri virheet ja vasta sen jälkeen mahdollisesti löytää selityksiä virheille, tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- minkälaisia poistoja, lisäyksiä ja muunnoksia tulkkauksessa esiintyy
- toistuvatko tiettytyyppiset virheet tulkkauksissa ja eri tulkeilla
- mistä syystä virheet ovat syntyneet?

Tutkimuksen hyöty on enimmäkseen pragmaattinen, sillä se tarjoaa niin aloitteleville kuin kokeneemmillekin tulkeille mahdollisuuden konkreettisesti nähdä, minkälaisia eri tulkkausvirheitä he tekevät ja näin ollen mahdollisuuden tiedostaa virheet ja aktiivisesti yrittää välttää niitä. Tulkkauksen ekvivalenssia ja tarkkuutta on aiemminkin tutkittu mutta juuri oikeustulkkauksen näkökulmasta ei niinkään. Tutkimuksen on siis tarkoitus tarjota spesifin ja rajatun alan näkökulmasta uutta tietoa.

Tutkimuksen aineisto koostuu Helsingin yliopiston eri kielten tulkkausopiskelijoiden tulkkauksesta, joka on äänitetty oikeustulkkauksen harjoitustunnilla. Kyseessä on kaksi ranskan kielen ja kaksi englannin kielen tulkkaa. Äänitykset on litteroitu, ja litteroinnin avulla on pystytty vertailemaan lähtötekstin ja kohdetekstin välistä ekvivalenssia ja tarkkuutta.

Kerron tässä työssä aluksi teoriataustasta, jonka mukaan teoreettinen viitekehys on muodostunut ja joka mahdollistaa eri virheiden kategorisoimisen ja analysoinnin. Käyn myös lyhyesti läpi oikeustulkkauksen erikoisuutta ja sitä, miten se eroaa muista tulkkauslajeista ja mitä tulkkausmenetelmää siinä käytetään. Toiseksi kerron tarkemmin aineistosta ja siitä, miten tulkit ovat valmistautuneet tulkkaukseen ja minkälaiset olosuhteet heillä oli. Sen jälkeen käyn läpi tutkimuksen oleellisinta osaa eli analyysivaihetta ja eri virheiden esiintymiä. Lopuksi tuon

esiin virheitä yhdistäviä tekijöitä ja annan oman näkemykseni ja pohdintani tutkimustuloksista ja siitä, miten tutkimuksen tuloksia olisi mahdollista hyödyntää lisätutkimusta varten.

2. Tulkkausmenetelmät ja -lajit

Tulkkaus voidaan ammatillisesta näkökulmasta jaotella erilaisiin lajeihin. Kuten aiemmin nähtiin, näistä lajeista tunnetuin on konferenssitulkkaus, jossa tulkki tulkaa yhdelle tai useammalle kuulijalle mikrofonin ja muiden laitteiden avulla. Spektrin toisessa päässä on asioimistulkkaus, johon voi koulukunnasta riippuen sisältyä paljon muitakin lajeja. Asioimistulkausta voidaan karkeasti kuvailla yksilön ja yhteiskunnan rajapinnalla tapahtuvaksi tulkkaukseksi. Näihin tilanteisiin voi kuulua esimerkiksi lääkärinkäynnit, TE-toimistokäynnit ja neuvolakäynnit. Joidenkin (mm. Hale 2007) mukaan oikeudellinen konteksti kuuluu myös asioimistulkkaukseen, ja näin ollen oikeustulkkaus olisi asioimistulkkauksen alalaji. Toiset taas pitävät oikeustulkausta täysin erillisenä lajina muun muassa sen asetelman ja tulkkausmenetelmien eroavaisuuksien takia (katso luku 2.2). Myös teoksessa *The Oxford Handbook of Translation Studies* (Windle & Malmkjaer 2011) oikeustulkkaus ja asioimistulkkaus on jaoteltu eri otsikoiden alle, vaikkakin Stern (2011: 325) huomauttaa oikeustulkkaus-otsikon alla, että siitä käydään vielä keskustelua. Asioimistulkaustilanteissa tulkkaustilanteen tulkattavilla ihmisillä on sama yhteisymmärryksen päämäärä (lääkäri ja potilas haluavat kumpikin, että potilas paranee), mutta oikeudellisessa tilanteessa sekä rikos- (syyttäjä ja vastaaja) että riita-asiassa (kantaja ja vastaaja) tilanne ei välttämättä olekaan näin. Oikeustulkkauksessa käytettävät tulkkausmenetelmätkin eivät ole aina samat kuin asioimistulkkauksessa (katso luku 3.1) Tilanteen päämäärä on siis myös otettava huomioon. Tässä tutkimuksessa tulkkauslajit jaetaan konferenssi-, asioimis- ja oikeustulkkaukseen.

Tulkaustapa voidaan myös jakaa eri kategorioihin niin sanottujen tulkkausmenetelmien mukaan. Yleisin pääjako on simultaanitulkkaus ja konsekutiivitulkkaus. Simultaanitulkkauksessa tulkki tulkaa samaan aikaan (tai hyvin pienellä viiveellä) sen, mitä hän kuulee puhujan puhuvan. Konsekutiivitulkkauksessa vuorostaan puhuja puhuu tietyn ajan verran (joko lause tai muutaman minuutin pituinen puhejakso), minkä aikana tulkki on voinut ottaa muistiinpanoja ja minkä jälkeen tulkki tulkaa tulkattavan puheosuuden (Pöchhacker 2011: 275, Pöchhacker 2011: 294). SKTL (2018) ja AIIC (2011) taas ovat tehneet tulkkausmenetelmien kolmijaon: simultaani-, konsekutiivi- ja kuiskaustulkkaus. Näiden lisäksi on olemassa vielä prima vista -tulkkaus (Isolahti 2008: 1; Edwards 1995: 105; Mikkelsen 2000:

76), jossa tulkki tulkkaa suoraan paperilla olevan tekstin. Seuraavissa alaluvuissa käyn tarkemmin läpi simultaanitulkkauksen ja kuiskaustulkkauksen eroja tulkkausmenetelminä ja oikeustulkkausta tulkkauslajina.

2.1 Simultaanitulkkaus vs. kuiskaustulkkaus

Simultaanitulkkausta ei voi erottaa oikeudellisesta kontekstista sen historian takia. Nürnbergin oikeudenkäynnit vuosina 1945–1946 olivat ensimmäinen kerta, kun simultaanitulkkausta käytettiin virallisessa kansainvälisessä tilanteessa (Gaiba 1998: 19; Mikkelson 2000: 4). Simultaanitulkkauksesta puhuttaessa oikeudellinen konteksti on siis vahvasti läsnä, vaikkakin se (ja tulkkauksen ylipäänsä) nykyään yhdistetään pikemminkin konferenssitulkkaukseen, jossa tulkilla on käytössä tulkkauskopit, kuulokkeet ja mikrofoni (Pöchhacker 2011: 308; Pointurier 2016: 3).

Simultaanitulkkaus on terminä laaja, ja sitä voidaankin kuvitella kattoterminä muunlaisille tulkkauksille, esimerkiksi kuiskaustulkkaukselle (esiintyy usein myös ranskankielisenä terminä *chuchotage*). Simultaanitulkkauksessa lähdekieli tulkataan reaaliajassa, simultaanisti, kohdekielelle, usein elektronisten audiovälineiden avulla (Pöchhacker 2011: 275; Jones 1998: 5; SKTL 2018). Kuiskaustulkkaus taas on niin sanotusti primitiivistä tulkkausta, ja se tapahtuu yleensä ilman minkäänlaisia apuvälineitä tai äänieristyksiä, vaikka joissain tapauksissa voidaan käyttää kannettavaa äänilaitetta (ransk. *bidule*) (Pöchhacker 2011: 277), jolloin kuulijoiden enimmäismäärä kasvaa 20:een (SKTL 2018). Ilman kannettavaa laitetta tulkki tulkkaa enintään kahdelle henkilölle puhuen hiljaisella äänellä, eikä niinkään kuiskaten (Pöchhacker 2011: 277).

Näiden kahden tulkkausmenetelmän suurin ero on tulkkaustapahtuman konteksti, olosuhteet ja kohdeyleisön määrä. Vaikka kuiskaustulkkaus on myös simultaaniakti ja usein katsottu simultaanitulkkauksen alalajiksi (van Hoof 1962: 37; Pöchhacker 2011: 277; Jones 1998: 5), se on mahdollista nähdä myös täysin omana tulkkausmenetelmänä. Suomalaisessa oikeustulkkauksen kirjallisuudessa se nähdään usein omana menetelmänä, esimerkiksi Isolahti (2008: 1) jakaa oikeustulkkin hallittavat menetelmät kuiskaus-, konsekutiivi- ja prima vista -tulkkaukseen. SKTL (2018), AIIC (2011) ja Hale (2007: 10) tekevät myös selkeän erottelun simultaani- ja kuiskaustulkkauksen välillä, kun luetellaan eri tulkkausmenetelmiä.

Tässä tutkielmassa kuiskaustulkkaus katsotaan simultaanitulkkauksen hyponyymiksi sillä perusteella, että opiskelijatulkeilla oli konferenssitulkkien olosuhteet (katso luku 4.1.): käytössä oli tulkkauskoppi, kuulokkeet ja mikrofoni. Olosuhteiden vuoksi analyysiosiossa on

mahdollista ottaa huomioon konferenssitulkkausten kirjallisuus, vaikka siinä käytetyt tulkkausstrategiat ovat oikeustulkkauksessa kiellettyjä (Stern 2011: 335). Aiheen puolesta aineiston tulkkaustilanne katsotaan kuitenkin oikeustulkkaukseksi.

2.2 Oikeustulkkkaus

SKTL:n (s.d.) mukaan oikeustulkkkaus on tulkkausta, joka tapahtuu oikeuden istunnossa, poliisikuulusteluissa ja muissa juridisissa yhteyksissä. Oikeustulkin osaamisen on oltava laajaa, sillä hänen on hallittava kahden eri maan oikeusjärjestelmät sekä ymmärrettävä oikeudellisen kontekstin viestintä. Isolahti (2008: 1) jakaa nämä tulkilta vaadittavat kompetenssit substanssietoon ja viestinnälliseen taitoon. Mitä tulee viestinnälliseen osaamiseen, oikeustulkkausta voidaan pitää moniulotteisena tulkkauslajina, sillä tulkki joutuu siinä käyttämään usein useampaa tulkkausmenetelmää. Mikkelson (2000: 70, 72, 76) jakaa oikeudellisen kontekstin menetelmät konsekutiivi-, simultaani- ja prima vista -tulkkaukseen. Oikeussalin asetelma, kieli ja oikeuden asettamat erikoisvaatimukset tekevät kaikki oikeustulkkauksesta erikoisalan, joka asettaa tulkille erityiset valmiusvaatimukset (Stern 2011: 325).

Kysymys siitä, kuuluisiko oikeustulkkauksen olla asioimistulkkauksen alalaji vai täysin oma lajinsa, on osittain maantieteellinen, osittain asiantuntijalähtöinen. Euroopassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Australiassa tuomioistuimet pitävät oikeustulkkausta osana asioimistulkkausta, kun taas Yhdysvalloissa eivät. Tutkijoiden ja asiantuntijoiden mukaan sen kuuluisi kuitenkin olla täysin oma lajinsa, sillä oikeustulkkkaus on yksi monimuotoisimmista ja haastavimmista tulkkaustyypeistä, ja siinä tulkin on hallittava muun muassa eri oikeusjärjestelmät, osattava vaihtaa tulkkausmenetelmää ja ymmärrettävä, että oikeudessa käytetty kieli on strategisesti huoliteltua. (Stern 2011: 325; Mikkelson 2000: 2.).

2.2.1 Oikeustulkkauksen menetelmät

Kuten aiemmin jo mainittiin, oikeustulkkauksessa käytetään montaa eri menetelmää. Alla on käyty tarkemmin läpi, mitä menetelmää käytetään missäkin vaiheessa.

Konsekutiivitulkkaus soveltuu yleisimmin todistajanlausuntoihin ja asianosaisten kuulemiseen, eikä niinkään muihin tilanteisiin, sillä se vie huomattavasti enemmän aikaa kuin simultaanitulkkaus. Oikeusistunnon asetelma tuo konsekutiivivaiheeseen lisähaasteen, koska

oikeuden virallisen kielen tulkkaminen todistajalle tapahtuu hiljaisella äänellä, mutta todistajan kielen tulkkaminen oikeudelle tapahtuu kovalla ja selkeällä äänellä. Konsekutiiviosuudet voivat myös olla pitkiä, jolloin muistiinpanojen tekeminen on lähes välttämätöntä ja työmuisti joutuu koetukselle, mutta tulkin onneksi todistajan kuulustelijat harvemmin kysyvät paria lausetta pidempiä kokonaisuuksia (Mikkelson 2000: 70–71.).

Simultaanitulkkaus oikeudessa soveltuu niihin hetkiin, jolloin kaikki muut paitsi yksi tulkattava ymmärtävät oikeuden virallisen kielen, eikä näin ollen olisi järkevää pilkkoa sanottavaa osiin, jotta tulkki voisi tulkata konsekutiivimenetelmällä (Mikkelson 2000: 70). Joissain maissa, kuten Yhdysvalloissa, tulkeilla on käytössä kannettavat tulkkauslaitteet, mutta valitettavan monessa maassa ne eivät ole käytössä, jolloin tulkki joutuu käyttämään simultaaniosuudessa kuiskaustulkkauksen menetelmää. Kaikki tämä vaikuttaa tulkkauksen ulosantiin, ja kokeneimmatkin tulkit tekevät enemmän virheitä, kun olosuhteet eivät ole ideaaleja. Simultaanitulkkauksen kuormittavuudesta johtuen tulkkien pitäisi työskennellä pareittain tai pitää tietyn ajan välein taukoa, sillä tutkimusten mukaan kokeneimmatkin konferenssitulkit, jotka ovat tottuneet simultaanitulkkaukseen, alkavat tehdä virheitä 20–30 minuutin jälkeen. (Mikkelson 2000: 73.).

Viimeisenä tulkkauksen menetelmänä Mikkelson (2000: 76) mainitsee prima vista -tulkkauksen, jossa tulkki tulkkaa suullisesti kirjallisen aineiston kohdekielelle. Tämä tulkkauksen menetelmä on yleinen, kun tulkattavan on täytettävä ja allekirjoitettava jokin oikeuden kielellä oleva kirjallinen aineisto tai lomake tai tulkattavan kielellä oleva kirjallinen todisteaineisto. Mikkelson (mt.) kuitenkin huomauttaa, että toimenpiteen haasteellisuuden vuoksi prima vista -tulkkauksista olisi käytettävä vähän ja vain lyhyistä lomakkeista. Jos lomakkeita ja kirjallista aineistoa on enemmän, ne tulisi käännettävä kirjallisesti ennen oikeudenkäyntiä, sillä informaatiotiivistä erikoisalatekstiä käännettäessä on annettava aikaa, jotta käänös olisi hyvä ja tarkka. Toinen haaste on käsinkirjoitetut aineistot, joita käytetään todistusaineistona: käsiala voi tuottaa hankaluuksia, ja niissä voi myös olla kielioppivirheitä, jos ne on kirjoittanut esimerkiksi todistajan ystävä tai huonon lukutaidon omaava henkilö (Edwards 1995: 106).

2.2.2 Muut haasteet

Oikeustulkkauksessa on myös muita haasteita kuin tulkkauksen menetelmien laaja kirjo. AIIC (2000) on haastatellut oikeustulkkauksia tekeviä konferenssitulkkeja, jotka ovat listanneet, miten oikeustulkkauksessa eroaa haasteellisuudessa konferenssitulkkauksesta. Oikeustulkit eivät

työskentele tulkkauskohteissa, vaan joutuvat olemaan samassa tilassa muiden oikeudenkäyntiin osallistujien kanssa, jolloin he ovat väistämättä alttiita häiriötekijöille. He työskentelevät usein myös yksin, eivätkä saa pitää taukoja, vaikka tulkkaus kestäisikin pitkään. Oikeudellisessa kontekstissa tulkattavat henkilöt ovat myös haaste, sillä he eivät aina ole kielellisesti lahjakkaita ja konteksti saattaa luoda tulkattavalle pelkoa, mikä saattaa vaikuttaa tulkattavan puheen koherenttisuuteen. Itse oikeudellinen konteksti altistaa erinäisistä syistä erilaisille tulkkausvirheille (katso Edwards 1995: 91–104).

Tulkin rooli on myös isossa osassa tulkkauksen onnistumisen takaamisessa. Osallistujien vallan hierarkia voi asettaa tulkin kiusalliseen asemaan, esimerkiksi oikeuden puheenjohtaja voi pyytää tulkkia tekemään jotain, mikä ei kuulu tulkin tehtäviin, jolloin puheenjohtaja tietämättään pyytää tulkkia toimimaan roolinsa vastaisesti (Mikkelsen 2000: 55).

Mitä tulee eri oikeusjärjestelmien tuntemukseen, tämän tutkimuksen opiskelijatulkit ovat eriarvoisessa asemassa. Ranskan kielen tulkeilla on etu oikeusjärjestelmien suhteen, sillä Suomen ja useiden ranskankielisten maiden oikeusjärjestelmät perustuvat säädösoikeuteen, kun taas englanninkielisten maiden oikeusjärjestelmät perustuvat tapaoikeuteen (Stern 2011: 329).

Omassa tutkimuksessani lähestyn oikeustulkkausta asioimistulkkauksesta erillisenä tulkkauslajina sen luonteen vuoksi ja myös, koska oma korpukseni keskittyy oikeustulkkauksen simultaani-/kuiskaustulkkausosuuksiin, jotka eivät ole tyypillisiä asioimistulkkauksissa.

3. Teoria

Tässä luvussa käyn läpi tutkielmalleni oleellista teoriataustaa ja aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Käännöstieteistä puhuttaessa on lähes mahdotonta olla mainitsematta ekvivalenssia eli vastaavuutta. Useimmissa käännösteorioissa ekvivalenssi on ollut keskeinen aihe (Määttä 2018: 1). Sama pätee myös tässä tutkimuksessa, sillä selvityksen kohteena on muun muassa saada tietää, vaikuttavatko tulkkausvirheet tulotekstiin, eli pysyykö viesti samana lähtö- ja tulotekstin välillä. Tulkkaus- tai käännösvirheiden määrittely on kuitenkin haasteellista. Hansen (2010: 385) muistuttaa, että kääntämisessä on kyse lähtötekstin ja kohdetekstin (myöh. LT ja KT) välisestä suhteesta, ja siitä syystä hän huomauttaakin, että virheen käsitys tai määritelmä riippuu täysin yksilön teoreettisesta lähestymistavasta kääntämiseen sekä kääntämisen eettisiin normeihin.

Sternin (2011: 337) mukaan oikeudellisessa kontekstissa ekvivalenssi ei rajoitu pelkkään tulkkauksen sisältöön, vaan se ylettyy myös tapaan, jolla viesti välitetään. Non-verbaalisen kommunikaation näkökulmasta myös viestin välittämisen tapa on tärkeä, vaikkakaan pragmaattisesta näkökulmasta tulkin ei välttämättä tarvitse orjallisesti noudattaa tulkattavan ilmaisutapaa: jos tulkattava huutaa jotain lähdekielellä, olisi kummallista, jos tulkin täytyisi tuottaa kohdekieltä huutamalla samalla intensiteetillä kuin tulkattava, sillä muut oikeussalissa olijat kuulevat viestin äänellisen intensiteetin jo ensimmäisellä kerralla. Tulkattavan täydellinen matkiminen voi joissain tapauksissa myös halventaa oikeudenkäyntiä, joten sitä olisi vältettävä paitsi, jos kulttuurillisten erojen takia viestin välitys saattaisi vaarantua (Mikkelson 2000: 61). Mikkelson (2000: 49) tuo kuitenkin esiin AUSITin (Australian Institute of Interpreters and Translators) eettisen säännösten, jonka tarkkuus-osion mukaan tulkin tulee välittää puhujan koko viesti mukaan lukien halventavat tai vulgaariset huomautukset ja non-verbaaliset eleet. Lähdetekstiä ei tule kuitenkaan muuttaa, sillä esimerkiksi todistajan kielen rekisterin muuttaminen paremmaksi on tulkin virhe ja näin vääristää viestiä (Stern 2004: 73, Mikkelson 2000: 49).

Seuraavissa alaluvuissa käyn läpi Henri Barikin, Daniel Gilen ja Anthony Pymin teorioita, jotka luovat omalle tutkimukselleni raamit. Heidän teorioidensa avulla analysoin oman aineistoni tulkkausvirheitä. Parhaimmassa tapauksessa yhdistelemällä ja ottaen mukaan kaikkien teorit voin saada virheille vastauksia. Kaikki kolme ovat tulkkauksen tutkimuksessa usein esillä tulkkauksen laadusta puhuttaessa. Lopuksi tarkastelen vielä tulkkauksen laatua ja tulkkausvirheitä toisesta näkökulmasta: onko virhe aina huono asia, tiedostettu selviytymiskeino vai jopa hyvä tulkkausstrategia?

3.1 H. Barik: virhekategorioiden

Jo vuonna 1971 psykologitaustainen Henri Barik tutki simultaanitulkkausta sen epätäydellisyyden näkökulmasta. Hänen artikkelissaan *A Description of Various Types of Omissions, Additions and Errors of Translation Encountered in Simultaneous Interpretation* (1971) mainitaan, että tulkkaus voi erota lähdetekstistä kolmella tapaa: tulkki voi jättää pois jotain tulkattavan puhetta, voi lisätä jotain kohdetekstiin tai voi muuttaa tekstin osaa, jolloin lähde- ja kohdetekstin sisällön tarkoitukset ovat eriäviä. Barikin virhekategorioiden pohjautuvat siis näihin kolmeen eri tulkkausvirheeseen, mutta hän kuitenkin mainitsee, että kategorisointi on toteutettu yleisellä tasolla, eikä siten välttämättä tarjoa täysin varmoja vastauksia

kysymyksiin. Hän on tutkimuksessaan analysoinut opiskelijoiden, puoliammattilaisten ja ammattilaisten tulkkausta ja tutkimuslöydösten avulla luonut virhekattegoriat ja niiden alakattegoriat. Käyn seuraavaksi eri kattegoriat yksittellen läpi, sillä tutkimukseni löydökset pohjautuvat Barikin kattegorisointiin, ja ne luovat omalle jaottelulleni raamit.

Ensimmäinen kattegoria on poisjätöt, johon kuuluvat siis sanat tai segmentit, joita tulkki ei ole sisällyttänyt kohdetekstiin mutta jotka löytyvät lähdetekstistä. Poisjätöt Barik määrittelee lopullisen lähdetekstin perusteella, ja hän huomauttaakin, että leksikaalisesti epäolennaisia toistoja tai puhujan kesken jääneitä sanoja tai lauseita ei voida katsoa poisjätöiksi. Tämä kuitenkin luo ristiriidan oman tutkimukseni kanssa, sillä oikeudellisessa kontekstissa mitään ei saisi jättää pois (katso luku 2.4.). Poisjätöt on jaettu neljään eri alakattegoriaan, ja niiden suomenkieliset käännökset eivät ole virallisia, vaan tätä tutkimusta varten tehdyt. Ensimmäinen alakattegoria on *yksittäiset poisjätöt* (engl. *skipping omissions*), joissa yksittäinen sana tai lyhyt lause jätetään pois kohdetekstissä. Sellaisia ovat usein esimerkiksi adjektiiviattribuutti, eivätkä ne vaikuta lauseen kieliopilliseen rakenteeseen tai merkittäväällä tavalla muuta lauseen tarkoitusta. Niitä voidaan pitää vähemmän haitallisina poisjättöinä. Toinen alakattegoria on *ymmärtämättömyyden poisjätöt* (engl. *comprehension omissions*), joissa tulkki on jättänyt kohdan lähdetekstistä sanomatta, koska ei ole ymmärtänyt sen tarkoitusta. Kyseiset poisjätöt ovat edellisiä haitallisempia, koska usein pois jätetty kohta on useamman sanan mittainen ja siten myös vaikuttaa kohdetekstin koherenttisuuteen ja heikentää siten tulkkauksen laatua. Kolmas alakattegoria on *viivepoisjätöt* (engl. *delay omissions*), joissa puhujan puheen ja tulkin puheen välinen aika (ransk. *décalage*) on liian suuri, mistä syystä häneltä jää jokin tekstin osa kuulematta tai prosessoimatta, joten hänen on poisjätön uhalla kirittävä viivettä. Tämän tyyppisissä poisjätöissä jokin lähdetekstin segmentin loppu jätetään tulkkaamatta ja tulkkausta jatketaan vasta, kun lähdetekstissä alkaa uusi lause tai ajatus. Kun viive kasvaa liian suureksi, tulkillla on todella paljon muistettavaa, ennen kuin voi tulkata, joten kuormittavuus- ja sujuvuussyistä tulkki jättää osan sanomatta (katso luku 2.2. ja muistimalli). Neljäs alakattegoria on *yhdistelmäpoisjätöt* (engl. *compound omissions*), jotka voidaan katsoa jopa suurimmaksi virheeksi. Tällaisessa tilanteessa tulkki jättää pois osan tekstistä (todennäköisesti) huomaamattaan, jolloin hän tulee yhdistäneeksi kaksi toisiinsa liittymätöntä asiaa. Tällöin tulkattu teksti voi kuulostaa kohdekielen kuulijalle loogiselta, vaikka semanttisesti lauseeseen on voinut tulla suuria muutoksia. Tulkattavien oikeusturvan kannalta yhdistelmäpoisjätö voi johtaa vakaviinkin seurauksiin oikeudessa, joten tällaisia virheitä olisi kaikin keinoin vältettävä, vaikka ne ovatkin todennäköisesti tahattomia ja tiedostamattomia. Kyseiset virheet ilmenevät

usein, kun lähdetekstin lause tai ajatus on pitkä, tulkki jättää jotain pois tiivistämisen pakossa, mikä johtaa virheeseen. Barik myös huomauttaa, että hänen tutkimuksessaan esiintyi muunkinlaisia poisjättöjä, mutta ne eivät vaikuttaneet millään tavalla kohdetekstin laatuun, vaan jopa tekivät siitä sulavampaa. Tällaisia poisjättöjä olivat muun muassa eräät täytesanat, joita ei edes voisikaan kääntää toiselle kielelle.

Toinen Barikin määrittelemä virhekatgoria on lisäykset, jossa kohdetekstiin on lisätty jotain, mitä ei esiinny lähdetekstissä. Poisjättöjen tapaan lisäykseen ei lasketa lähdetekstin toistoja tai ”varaslähtöjä” eli kesken jääneitä lauseita tai sanoja. Ensimmäinen lisäyksien alakategoria on *attributiiviset lisäykset* (engl. *qualifier additions*), joissa kohdetekstiin lisätään kuvaileva sana tai lause. Barikin mukaan kyseiset lisäykset tehdään todennäköisesti, jotta tekstiosuudelle saataisiin lisää painoarvoa. Toinen alakategoria on *selittävät lisäykset* (engl. *elaboration additions*), joissa tulkki lisää kohdetekstiin selittävää tekstiä, joka voi hyvinkin olla hyödyllistä kuulijalle, mutta lisääminen on usein tulkin roolin vastaista ja voidaan katsoa virheeksi (katso luku 2.4 ja *Oikeustulkin etiikka* artikla 6). Kolmas alakategoria on *relaatiolisäykset* (engl. *relationship additions*), joissa kohdetekstiin lisätään konnektori esimerkiksi kahden itsenäisen lauseen väliin. Tällaiset lisäykset voivat olla vakaviakin virheitä, sillä lauseiden väliset kausaalisuhteet voivat tulkkauksen seurauksena muuttua, jolloin viestin semanttinen tarkoitus muuttuu. Neljäs alakategoria on *lopetuslisäykset* (engl. *closure additions*), joissa kohdetekstiin lisätään sana, jonka avulla lause saadaan loppumaan. Näihin lisäykseen liittyy Barikin mukaan usein se, että tulkki on jättänyt pois jotain tai että viive on liian suuri, jolloin tulkki tietoisesti lisää kohdetekstiin sanan, jotta saisi lauseen loppuun ja aloitettua puhujan seuraavan lauseen tulkkauksen. Viivepoisjätöt ja lopetuslisäykset liittyvät siis usein toisiinsa.

Kolmas ja viimeinen Barikin virhekatgorioista on muunnokset (eng. *substitutions and errors*). Muunnoksilla tarkoitetaan sellaista sanaa tai jopa lausetta, joka on eri lähdetekstistä kuin kohdetekstissä niin, että tulkki on muuntanut kyseisen tekstisegmentin joksikin toiseksi. Barik selventää, että vaikka läheltä tarkasteltaessa muunnoksissa on pohjimmiltaan kyse LT:n poisjätöstä ja KT:n lisäyksestä, on muunnokset kuitenkin otettava tarkasteluun itsenäisenä ryhmänä. Tämä virhekatgoria on jaettu viiteen alakategoriaan. Ensimmäinen alakategoria on *pienet semanttiset virheet* (engl. *mild semantic errors*), joissa yksittäinen leksikaalinen yksikkö on ymmärretty väärin ja tulkitaan joksikin toiseksi. Näissä tapauksissa muunnos ei muuta lauseen semanttista tarkoitusta, vaan koskee vain yksittäistä sanaa. Toinen alakategoria on *suuret semanttiset virheet* (engl. *gross semantic errors*), joissa leksikaalisen yksikön muunnos muuttaa LT:n tarkoitusta huomattavasti, mutta vain vaihdetun sanan osalta. Kyseisille

muunnoksille voi löytyä monenlaisia vastauksia, joten tämä alakategoria on osaltaan jaettu kolmeen: väärinymmärryksiin (eng. *errors stemming from assumed misunderstanding*), väriin referensseihin (eng. *errors of false reference*) ja tarkoituksivirheisiin (eng. *errors of meaning*). Näihin perehdytään enemmän analyysiosiossa, sikäli kuin sille on tarvetta. Kolme viimeisintä muunnoksen alakategoriaa liittyvät isompien tekstipätkien muunnoksiin: *pienet lauseen muunnokset* (engl. *mild phrasing changes*), *keskisuuret lauseen muunnokset* (engl. *substantial phrasing changes*) ja *suuret lauseen muunnokset* (engl. *gross phrasing changes*). Kolme viimeistä eroavat toisistaan vain siinä, kuinka paljon muunnos muuttaa lauseen semanttista tarkoitusta. Pienissä muunnoksissa lauseen tarkoitus ei muutu juuri ollenkaan, keskisuurissa tarkoitus muuttuu jo enemmän ja suurissa tarkoitus muuttuu huomattavasti. Vaikka jaottelu tuntuukin kutakuinkin loogiselta, kolmen viimeisen alakategorian välille ei voi vetää selvää rajaa, sillä viestin ymmärtäminen on hyvin yksilöllistä riippuen esimerkiksi kuulijan aiheen ymmärtämisestä tai yleissivistyksestä. Näin ollen virheen tai muunnoksen vakavuuden mittaamiselle ei ole universaalia sääntöä, vaan se on jokaisen itse päätettävissä, kunhan sille osaa antaa sopivat perustelut.

Rajanveto on usein kategorisoinnissa vaikeaa, ja on haaste luoda mustavalkoista erottelua näinkin tulkinnanvaraisesta aiheesta. Siksi onkin tärkeää pitää mielessä, että tämä virhejaottelu ei ole täydellinen. Barik (1971: 199) itsekkin myöntää, että jaottelu altistuu subjektiivisuudelle, se toimii alustavana tietona muille tutkijoille, jotka voisivat hyödyntää tutkimustuloksia, sillä ei ole pyritty täydellisyyteen ja sitä on mahdollista parantaa (1971: 207). Barikin jaottelu on saanut myös kritiikkiä käännytieteen kirjallisuudessa. Analysointi jää pintapuoleiseksi, koska eksplikointi ja implikointi jäävät tarkastelusta täysin pois (Isolahti 2014: 21) ja mitä tulee ekvivalenssiin, jaottelu kärsii subjektiivisuudesta, kun päätetään, mikä virhe kuuluu mihinkin kategoriaan vakavuusasteeltaan (Anderson 1994: 103).

Jos noudattaa Barikin kategorioita liian orjallisesti ja tarkastelee tulkkauksen litterointeja liian läheltä, on mahdollista, että tulkkauksen jokin kohta luokitellaan virheeksi, vaikka se ei sitä olisi. Vasta kun litterointeja tarkastellaan kauempaa, voidaan huomata esimerkiksi, että tulkkauksessa on tapahtunut permutaatio. Tämä tarkoittaa sitä, että jokin sana tai segmentti ei esiinny samassa kohtaa kuin LT:ssä, vaan myöhemmin. Strategisena keinona permutaatiota käytetään enemmän kääntämisessä tai koskekutiivitulkkauksessa, joissa on enemmän aikaa muotoilla KT:n lause, kuin simultaanitulkkauksessa, jossa LT:n järjestystä noudatetaan enemmän. Siitä huolimatta permutaatio on otettava huomioon analyyseissa. Vaikka jättäisimme permutaation huomioimatta, Barikin tarkastelussa on pelkästään tekstin mikrotaso, eikä KT:n

laajempi huomioon ottaminen, vaikka se on tärkeää viestin ymmärtävyyden tarkastelussa. Tällainen tarkastelu rajoittuu tulkkaukseen, joka on luonteeltaan sanasta sanaan -tyyppistä ja noudattaa hyvin LT:n sanajärjestystä ja lauserakennetta.

Barikin virhejaottelun heikkouksista huolimatta hänen jaottelunsa luo pohjan tämän tutkimuksen tuloksille. Jaottelutapa kolmeen virheeseen luo tutkimukselleni raamit ja alakategoriat voivat auttaa ymmärtämään aineistossani ilmenevien virheiden syitä. Tähän tarkoitukseen Barikin jaottelu toimii hyvin. Helpompaa hahmottamista varten Barikin kategoriat on alla esitetty taulukkomuodossa.

POISTOT	LISÄYKSET	MUUNNOKSET
P1) yksittäiset poisjätöt	L1) attributiiviset lisäykset	M1) pienet semanttiset virheet
P2) ymmärtämättömyyden poisjätöt	L2) selittävät lisäykset	M2) suuret semanttiset virheet <ul style="list-style-type: none"> • M2a) väärinymmärrykset • M2b) väärät referenssit • M2c) tarkoituksivirheet
P3) viivepoisjätöt	L3) relaatiolisäykset	M3) pienet lauseen muunnokset
P4) yhdistelmäpoisjätöt	L4) lopetuslisäykset	M4) keskisuuret lauseen muunnokset
		M5) suuret lauseen muunnokset

Taulukko 1: H. Barikin luokittelu simultaanitulkkauksessa esiintyvistä virheistä.

3.2 D. Gile: kuormittavuusmallit

Tässä luvussa käyn läpi kuuluisan tulkkauksen ja kääntämisen tutkijan Daniel Gilen kehittämää monikielisen viestinnän kuormittavuutta havainnollistavia malleja, jotka hän on nimennyt *effort*-malleiksi (eng. *effort models*). Käyn jokaisen mallin erikseen läpi, analysoin niitä ja kerron niistä tarkemmin havainnollistavin esimerkein. Käytän mallien nimistä jatkossa suomenkielistä vastinetta kuormittavuusmallit.

Daniel Gilen (2009) on luonut havainnollistavan jaottelun malleille, jotka kuvaavat kieltenvälisen kommunikaation kuormittavuutta. Hän on vuosien varrella luonut ja kehitellyt erilaisia malleja, joiden avulla kieltenvälistä viestintää voisi paremmin ymmärtää ja tutkia. Hän on tehnyt malleja niin kääntämiselle kuin tulkkauksellekin, mutta tässä otan huomioon vain tulkkauksen kuormittavuusmallit (eng. *effort models of interpreting*), koska ainoastaan ne ovat tässä tapauksessa tarkastelulle olennaisia. Tarkemmin ottaen kiinnostuksen kohteena ovat erityisesti tulkkauksmallit simultaanitulkkaukseen sovellettuina, sillä tulkkauksen kuormittavuusmallit voidaan jakaa vielä edelleen joko simultaaniin tai konsekutiiviin ja

muistiinpanojen ottamiseen. Gile (2009: 22) on kehitellyt ja parannellut malleja 30 vuoden ajan, ja hänen mukaansa niitä voi tarkastella yksittäin, ottamatta muita malleja huomioon, mikä on tärkeää oman virheanalyysini kohdalla. Kuormittavuusmallien analysointia ja tarkastelua on mahdollista tehdä käyttäen hyväksi matemaattisia kaavoja, joista esitän esimerkkejä luvun loppupäässä.

Gile (2009) on jaotellut simultaanitulkkauksen kuormittavuusmallit kolmeen pääosaan: kuunteluun (johon kuuluu myös analysointi), tuottamiseen ja muistamiseen. Tämä osittain keinotekoinen ja yksinkertaistettu jaottelu kuvaa kaikkia prosesseja, jotka tapahtuvat samanaikaisesti, kun tulkki tulkkaa. Vaikka kuvaus on yksinkertaistettu ja havainnollistava, mallit kuitenkin pohjautuvat kognitiivisiin ideoihin, teorioihin ja löydöksiin (Gile 1999: 155). Seuraavissa kappaleissa käyn läpi mallien kaikki kolme osaa ja sen, miten ne soveltuvat simultaanitulkkaukseen.

Tulkkauksen kuormittavuusmallien ensimmäinen osa koostuu kuuntelemisesta ja analysoimisesta (myöhemmin pelkkä kuuntelu), jota Gile (2009) kuvaa matemaattisessa kaavassaan kirjaimella L (*listening*). Hänen jaottelussaan kuuntelu on laaja käsite, joka sisältää monia toimintoja. Hänen mukaansa se koostuu tiedostamattomasti analysoitavista yksittäisistä äänistä, jotka myöhemmin muuttuvat ymmärrettäviksi sanoiksi analysoimisen seurauksena. Kuuntelu pitää sisällään analysoinnin, sillä tulkin on Gilen mukaan pystyttävä ymmärtämään sana ja sen merkitys, jotta se olisi mahdollista tulkata. Hän painottaa myös, että pelkästään sanan merkityksen ymmärtäminen ei aina riitä, vaan lähdetekstin sanan tai lauseen semanttinen sisältö on ymmärrettävä ja sisäistettävä. Kuunteluun sisältyy myös sisällön uskottavuuden analysointi ja jonkin verran sisällön tarkoituksen ennustamista, varsinkin simultaanitulkkauksessa. (Gile 2009: 161.) Jos tulkki ei ollenkaan yritä ennustaa sanan tai lausahduksen tarkoitusta, muut mallit voivat ylikuormittua, esimerkiksi muistamisen taakka voi kasvaa liian suureksi.

Toinen tulkkauksen kuormittavuusmalli liittyy muistamiseen (M, *memory*). Se sijoittuu ajan lineaarisuuden mukaan tulkkausprosessissa kuuntelemisen ja tuottamisen väliin. Tulkattaessa muisti on kognitiivisesta näkökulmasta jatkuvassa rasituksessa. Varsinkin työmuisti on Gilen (2009: 165) mukaan jatkuvasti käytössä seuraavien syiden takia: kuuntelemisen ja tulkkauksen välinen viive, puheen tuottamisen viive, lähtötekstin selkeys ja loogisuus sekä kielikohtaiset erot, kuten sanajärjestys. Kaikkeen edellä mainittuun tulkin on käytettävä työmuistiaan lähes tai jopa samanaikaisesti, kun hän kuuntelee tai tuottaa puhetta. Voimme katsoa tilannetta

havainnollistamalla esimerkiksi kuuntelemisen ja tulkkauksen välistä viivettä. Koko sinä aikana, kun tulkki kuuntelee, hänen on muistettava lause alusta alkaen samalla kun hän analysoi, mitä hän kuulee. Hänen on muistettava kaikki, mitä lähtötekstissä on sanottu siihen asti, kun hän alkaa tuottaa kohdetekstiä tulokielellä. Gilen (1999: 154) mukaan muistimalli kattaa muistin toiminnot siitä hetkestä lähtien, kun lähtötekstin puhe on kuultu ja loppuu, kun tulotekstin puhe tuotetaan. Tässä voimme huomata kuormittavuusmallien yksinkertaistetun luonteen, sillä muistaminen menee ajallisesti katsottuna päällekkäin kuuntelun kanssa, ja jos tulkin viive on pieni, muistaminen voi mennä myös päällekkäin puheen tuottamisen kanssa. Tämä tarkoittaa sitä, että kuormittavuusmallien erottelu on vaikeaa ja että niiden tarkastelu yksittäin ei aina anna kokonaisvaltaista vastausta. Vaikka muistaminen on kuormittavaa, työmuistia on mahdollista kehittää. Daró (1994: 254) osoitti tämän artikkelissaan, jossa kolmannen ja neljännen vuoden tulkkiopiskelijoiden välillä voitiin huomata työmuistin kehitystä, mikä johti virheiden määrän laskuun.

Kolmas tulkkauksen malli on puheen tuottaminen tulokielellä (*P, production*) eli tulkkauksen ulosanti. Tämänkin mallin Gile (2009: 163) käsittää hyvin laajasti, sillä siihen ei kuulu pelkästään tulkatun puheen tuottaminen tulokielellä, vaan se käsittää myös tuotettavan viestin mielikuvan muodostamisen, puheen tuottamisen suunnittelun sekä tuotetun puheen tarkkailun ja tarpeen tullen tuotetun puheen korjaamisen, jos puhuja on sanonut jotain väärin, mikä taas on oikeustulkkauksen näkökulmasta kyseenalaista. Tuottamisen kuormittavuusmalli kuvaa siis tuottamisen kognitiivista prosessia kokonaisuudessaan. Tuottamisen tekee Gilen mukaan erityisen raskaaksi se, että ihmisten tuottama puhe on läheltä tarkasteltuna jo lähtökohtaisesti usein epäloogista, joten sen tulkkaminenkaan ei voi olla yksinkertaista. Gile muistuttaa, että tulkin on simultaanitulkkauksessa aloitettava tulkkamaan ennen kuin tietää, miten lause tulee jatkumaan, jotta työmuisti ei rasittuisi liikaa. Jos tulkki odottaa, että saa tietää, miten lause jatkuu, viive voi olla liian iso ja muistamista olisi liikaa. Tällöin työmuistin kuormittavuus ylittäisi tulkin kognitiivisen kapasiteetin, jolloin tulkkauksessa saattaa tapahtua virheitä ja laatu kärsii. Tämän takia loogisen puheen tuottaminen tulokielelle on tulkattaessa kuormittavaa ja haastavaa. Tämä myös selittää, miksi tulokielen laatu on joskus heikkoa ja myötäilee esimerkiksi tyyliltään tai sanajärjestykseltään lähtökieltä, vaikka tulkkauksen ei silloin olisikaan täysin idiomaattista. Tulkki voi siten käyttää strategisena selviytymiskeinona sitä, ettei anna työmuistin rasittua liikaa silläkin uhalla, että tulokielen kielellinen laatu kärsisi.

Näiden kolmen mallin lisäksi Gile huomauttaa (2009: 168, 1999: 154), että olemassa on vielä lisäksi neljäs kuormittavuusmalli, kun jokainen malli otetaan huomioon ja laitetaan täytäntöön.

Kyseessä on koordinointimalli (C, *coordination*), joka on pikemminkin toiminto. Tämä malli on aina Gilen analyyseissä ja matemaattisissa yhtälöissä mukana, vaikka se ei kuulukaan hänen perusluokitteluunsa. Koordinointimalli määrittelee sen, miten tulkki koordinoi kaikkia muita malleja. Gile ei itse ainakaan mainitse, että kaikkien mallien koordinointi kuormittaisi tulkkia, joten voimme olettaa sen olevan automaattinen teko, jota ei tarvitse erikseen miettiä, mutta se pitää siitä huolimatta ottaa mukaan tarkasteluun.

Kuten aiemmin mainitsin, tulkkauksen kuormittavuusmallit voidaan kuvata matemaattisilla kaavoilla. Gile (mm. 1999: 154) käyttää niitä selittäen erilaisia kuormittavuustilanteita, jotka ovat saattaneet johtaa tulkkauksivirheeseen. Simultaanitulkkauksen kuormittavuusmallien havainnollistettu kaava on seuraavanlainen:

$$SI = L + M + P + C.$$

On tärkeää ymmärtää, että kaavan matemaattiset merkit on ymmärrettävä niiden laajassa merkityksessä, esimerkiksi yhtä kuin -merkki tarkoittaa, että SI pitää sisällään L-, M-, P- ja C-mallit (Gile 2009: 168, 1999: 154). Matemaattisia merkkejä ja kaavoja käyttäen voimme siis havainnollistaa sitä, kuinka simultaanitulkkauksessa jokin menee pieleen, kun jokin kuormittavuustekijä ylittää sen kognitiivisen kuormittavuuden rajan. Jos esimerkiksi kuormitus on malleilla yhteensä liian suuri ja tulkkauksen laatu kärsii, voimme havainnollistaa sen kaavalla seuraavanlaisesti:

$$SI < L + M + P + C.$$

Todettakoon myös, että Gile (1999) on tullut lopputulokseen, että tulkit työskentelevät jatkuvasti ylikuormittavuuden rajapinnalla. Hänen mukaansa tulkkauksessa vaatii aina lähes kaiken tulkin huomion ja keskittymiskyvyn, ja pienikin lisäkuormitus edes yhdessä kuormittavuusmallissa voi johtaa tulkkauksen laadun heikkenemiseen ja virheiden tekoon. Gile (1999) osoitti tämän analyysissään tutkimalla ammattitulkkiensa tulkkauksia, jonka aiheena oli puhe, joka oli vaikeusasteeltaan yksinkertainen monen vuoden kokemuksen omaaville tulkeille. Tuloksia analysoitiin tasapainotteluteorian (*tightrope analysis*) mukaan. Hypoteesina oli, että tulkit työskentelevät koko ajan kognitiivisen kapasiteettinsa rajoilla. Hänen tutkimustulostensa mukaan tämä piti paikkansa. Tulkkauksen kuormittavuutta ja vaikeutta voitaisiin näin ollen kuvailla vertauskuvauksellisesti kaasuna, joka vie aina kaiken käytössä olevan tilan. Näin ollen ihanteellisessa tapauksessa L-, M- ja P-mallit eivät ylikuormitu ja tulkkauksessa sujuu laadullisesti hyvin ilman virheitä. Voi olla, että juuri sen takia tulkkauksen kuormittavuusmalleista L, M ja P luetellaan Gilen tutkimusten ja kirjoitusten teoriaosuudessa yleensä ainoina malleina, ja C

jätetään pois. Ainoastaan matemaattisissa kaavoissa ja analyysivaiheissa esitellään koordinointimalli. Kuormittavuuden rajapinnalla toimiminen taas tuo esiin C-mallin tärkeyden ja välttämättömyyden. Kun jokin malleista on ylikuormittunut, muiden mallien kuormittavuuden koordinoinnin rooli nousee esiin. Voimme siis katsoa, että koordinointimalli ei itsessään voi ylikuormittua, mutta se on ylikuormittuvuustilanteessa huomioon otettava tekijä, myös kun tapahtuma havainnollistetaan matemaattisella kaavalla.

Vaikka mallit pohjautuvatkin kognitiivisiin ideoihin ja käsitteisiin, on ymmärrettävä, että tulkkauksen virheanalyysissä tai laadun arvioinnissa mallit tarjoavat helposti ja varsinkin visuaalisesti ymmärrettävät raamit, mutta ne eivät kuitenkaan vastaa kaikkiin ongelmiin tai anna kaikissa tapauksissa varmoja vastauksia. Jotta yhtälön eri malleja voidaan analysoida, on tulkkauksen litteroinnin oltava hyvin tarkkaa. Jos esimerkiksi haluaisimme tietää muistimallin kuormittavuuden, olisi tärkeä muun muassa tietää, kuinka pitkä viive on lähtötekstin kuuntelemisen ja tulotekstin puhumisen välillä (eng. *ear-voice span* / ransk. *décalage*) (Gile 1999: 155). Tämän tutkimuksen litteroinneissa tauot on otettu huomioon, ja ne on jaettu lyhyeen ja pitkään taukoon (katso liite Litterointimerkinnät). Tämäkin on vain yksi muuttuja, joten mahdollisimman tarkan tiedon ja vastauksen saamiseksi litteroinnin tulisi olla todella tarkkaa, minkä lisäksi olisi hyvä pystyä haastattelemaan tulkkeja heti suorituksen jälkeen. Sekään ei vielä takaa täysin varmaa tietoa muistin subjektiivisuuden vuoksi (Bott, Hantke & Samarina 2016; Qin, van Marle, Hermans & Fernández 2011).

Gilen malleilla voimme kuvata kuormittavuutta vain silloin, kun lähtöteksti ja tuloteksti ovat keskenään verrattavissa eli silloin, kun tulkkaus on lähestulkoon sanasta sanaan, mitä se on useammin simultaanitulkkauksessa kuin konsekutiivitulkkauksessa menetelmien luonteiden takia. On myös mahdollista, että virheanalyysi ei ole täydellinen, kun emme ota huomioon kontekstia. Näin väittää Pym (Chesterman 2008: 84), joka jakaa tulkkauksen laadun tutkimisen kognitiiviseen ja kontekstilliseen koulukuntaan. Käyn läpi Pym:n näkökulmaa seuraavassa kappaleessa.

Siinä missä Barikin virhekategorioiden antavat tutkimukselleni raamit, Gilen mallit voidaan kuvitella yhtenä monista parametreista, jotka tarjoavat tiettyyn kohtaan tarvittavan vastauksen, kun muiden parametrien avulla vastausten löytäminen ei ole mahdollista.

3.3 A. Pym: kontekstin merkitys tulkkauksessa

Gilen kuormittavuusmallien ja kognitiivisen tulkkaustutkimuksen vastapainoksi koen tarpeelliseksi käydä läpi toista koulukuntaa: kontekstuaalista tulkkaustutkimusta. Näiden kahden koulukunnan välillä ei kuitenkaan vallitse dikotomia, sillä ne voivat olla tarkasteluissa toisiaan täydentäviä. Anthony Pym kallistuu tarkasteluissa kontekstuaalisuuden puoleen. Hänen mukaansa nykyään on huomattu, että tulkin työ on sidoksissa sosiokulttuurilliseen kontekstiin ja että tulkkauksen analysoimiseen ei riitä pelkät kognitiiviset mallit, vaan on ymmärrettävä tapahtuman konteksti (2008: 84).

Kognitiivisuuden ja kontekstuaalisuuden eron Pym selittää siten, että kognitiivisessa tarkastelussa tulkkaus nähdään aktina, johon muu vuorovaikutus ei vaikuta, ja siten lopputulos olisi aina sama paikasta, aiheesta tai tulkattavista eli kontekstista huolimatta. Tulkkaus on kuitenkin kontekstiaalis ammatti, joten sen huomioimatta jättäminen tuntuisi keinotekoiselta tarkastelulta, vaikkakin kaiken huomioiminen virheanalyysissä onkin haastavaa ja tutkimuksen rajaaminen välttämätöntä.

Pym (2008: 87) tarkastelee kirjoituksessaan Gilen kuormittavuusmalleja kontekstin näkökulmasta. Alkuun ristiriitaisuutta aiheuttaa Gilen tapa nähdä poisjätöt aina virheinä, sillä jos jokin LT:n osa on jätetty tulkkauksessa pois, se tarkoittaisi jonkun mallin olevan liian kuormittunut, mikä taas viittaisi tulkkauksen laadun heikkenemiseen. Tällaisessa tarkastelussa hyvä tulkki ei jätä LT:stä mitään pois, mikä tuntuisi sopivan ainakin oikeudelliseen kontekstiin (katso luku 2.4.). Pym vertaa simultaanitulkkauksen poisjätöjen virheellisyyttä kääntämisen poisjättöihin: simultaanitulkkauksen poisjätöt liittyisivät viestin prosessointiajan lyhyteen, kun taas hyvissä käänöksissä esiintyy poisjättöjä, vaikka kääntämisessä miettimisen aika on vertaamattomasti suurempi. Miten KT:n tuottamisen aika tässä tapauksessa vaikuttaisi poisjättöihin ja niiden virheellisyyteen? Pymin logiikan mukaan poisjätöt olisivat sallittuja kääntämisessä mutta ei tulkkauksessa, vaikka kielen kääntämisen toiminto on kummassakin sama mutta toisessa toteutettu kirjallisesti ja toisessa suullisesti.

Pymin idea tuntuu olevan saada aikaan keskustelua laadusta, sillä hän kyseenalaistaa teorian, jonka mukaan kaiken tulkkaaminen takaisi hyvän laadun. Hänen pohdintojensa mukaan esimerkiksi ”varaslähtöjen” tai redundanttisten sanojen tai lauseiden poisjättöä ei voisi luokitella virheeksi (2008: 90), mikä on otettu premissiksi myös Barikin jaottelussa, jossa hän ei edes ota edellä mainittuja poisjättöjä poisjätöjen kategoriaan tarkasteltavaksi (Barik 1971: 200). Näillä perusteluilla Pymin (2008: 90) mukaan laatua tulisi tarkastella siitä näkökulmasta,

miten hyvin tulkkaus on yltänyt tavoitteeseen, mikä taas osoittaa, ettei poisjätto (joskaan ei lisäys tai muunnoskaan) ole aina virhe eikä laske laatua. Hän kuitenkin huomauttaa Gilen tutkimustuloksia tarkastellessaan, että simultaanitulkkiin päämääränä on tehdä mahdollisimman vähän poisjättöjä ja että he yrittävät aina sanoa mahdollisimman tarkasti kaiken, mitä LT:ssä on sanottu (2008: 98). Tämä osoittaa sen, että tulkit itsekin tuntuvat tiedostamattomasti tai tiedostaen pitävän poisjättöjä ei-toivottuina ja sitä kautta virheinä.

Pymin (2008: 93 alaviite) eräänlainen poisjättöjen jaottelu pohjautuu KT:n ja tulkkauksen kuulijan väliseen ymmärrykseen. Hän jakaa poisjätöt kahdenlaiseen kategoriaan: *vähäisen riskin poisjättöihin* (engl. *low-risk omissions*) ja *korkean riskin poisjättöihin* (engl. *high-risk omissions*). Pymin mukaan Barikin jaottelu on epäsymmetrinen siinä mielessä, että analyysikriteerit sekoittuvat kategorisoinnissa keskenään. Pymin jaottelu taas perustuu pelkästään viestinnällisen päämäärään ja sen toteutumiseen. Vähäisen riskin poisjätto on luonteeltaan sellainen, että sen toteutuminen ei paljoa tai lainkaan kasvata viestinnällisen tarkoituksen väärinymmärtämisen riskiä. Korkean riskin poisjätöissä puolestaan viestin väärinymmärtämisen riski on korkea, jopa todennäköinen. Vaikka Pym on perustellut poisjätöt sen mukaan, kumpaan kategoriaan ne kuuluvat, ongelmana tässä jaottelussa, kuten Barikinkin, on edelleen subjektiivisuus. Jälleen kerran kysymys kuuluu: mikä määrää viestin väärinymmärtämisen riskin suuruuden kenellekin kuulijalle?

Siinä missä Gile ei Pymin (2008: 98-99) mukaan tarjoa vastausta siihen, miksi simultaanitulkkiin pitäisi tähdätä mahdollisimman vähäiseen poisjättöjen määrään, Pym tarjoaa siihen kaksi vastausta, joista käy ilmi tulkkauksen kontekstisidonnainen luonne. Ensiksi on otettava huomioon simultaanitulkkiin kohdeyleisö: jos he kuulevat, että tulkki on jättänyt tietyn tekstiosan pois tulkkauksestaan, kohdeyleisö voi luulla, että kyseessä oli tärkeä tieto, joka jäi kuulematta, mikä puolestaan heikentää kuulijan luottamusta tulkkiin viestinvälittäjänä. Toiseksi on otettava huomioon, että oletusarvoisesti LT:n puhuja tietää aiheesta enemmän kuin tulkki, mikä viittaa siihen, että tulkki ei voi tietää, mitä voi jättää sanomatta ja mikä redundanssi on tai ei ole tarpeellista viestin välittämisessä kohdeyleisölle. Näistä syistä tulkin tulisi aina tulkata kaikki mahdollinen. Poisjättöjen virheellisyyden suhteen Pym päätyy samaan lopputulokseen Gilen kanssa, mutta se tapahtuu vain eri näkökulmasta.

Tästä voimme päätellä, että kognitiivinen ja kontekstuaalinen tulkkauksen analyysi voivat olla toisilleen komplementaarisia, minkä vuoksi tulkkausta koskevassa virheanalyysissä on hyvä ottaa molemmat lähestymistavat huomioon. Tässä tutkimuksessa hyödynnetään Pymin

näkökulmaa poistojen, lisäysten ja muunnosten analysoimisessa ja siinä, miten ne vaikuttavat viestin ymmärtämiseen ja voiko viestiä ymmärtää edellä mainituista tulkkausvirheistä huolimatta, kun otetaan huomioon tulkkaustapahtuman ja lähdetekstin konteksti.

3.4 Virhe vai strategia?

On otettava huomioon, että tulkkaus harvoin, jos koskaan, ylittää täydellisyyteen. On myös tärkeää mainita, että laadullisessa tarkastelussa voi olla vaikeaa määrittää, mikä on virhe. Eri kielissä on monia eroavaisuuksia, joten täydellinen kirjaimellinen käänös lähdetekstistä ei aina tuota hyvää lopputulosta. Viesti voi siis mennä täysin oikein kohdetekstin kannalta kuulijalle, mutta eroavaisuuksia lähdetekstiin saattaa olla. Silloin LT:n ja KT:n vertaileminen on monimutkaista varsinkin virheanalyysin kannalta: jos lauserakenne muuttuu ja KT:stä jää jokin sana pois, mutta se ei vastaa mitään sanaa LT:stä, minkälainen virhe on kyseessä?

Edellisissä alaluvuissa käytiin läpi erilaisia tulkkausvirheitä, muun muassa poisjättöä. Vaikka jonkin sanan tai segmentin jättäminen pois kohdetekstistä on useimmissa tapauksissa virhe, se voi joskus olla myös tietoisesti tehty valinta. Napierin (2004: 125) tekemässä tutkimuksessa, jossa tarkkailtiin viittomakielen tulkkeja, huomattiin, että joidenkin segmenttien jättäminen pois voi olla tietoinen ja näin ollen strateginen valinta, jotta tulkki voisi tulkata tehokkaammin ja sulavammin. Hän kutsuu edellä mainittuja poisjättöjä tietoisiksi strategisiksi poisjätöiksi (eng. *conscious strategic omissions*). Strategiana tällaiset poisjätöt voivat joissain tapauksissa olla hyväksyttäviä, jos lähdetekstissä esiintyy paljon redundanssia. Napier (2004: 117) mainitsee, että tutkimustulosta on mahdollista hyödyntää myös puhutun tulkkauksen tarkasteluun, mikä antaa lisätyökaluja tutkimustulosteni analysoimiseen.

Oikeudellisessa kontekstissa Napierin mainitsemien tiedostettujen strategisten poisjätöjen tekeminen on enemmänkin harmaalla alueella, sillä oikeudessa yksityiskohdat ja nyanssit ovat tärkeämmässä roolissa. Sternin (2011: 334) mukaan erilaisissa ammattikäytänteissä ja eettisissä säännöissä on kirjattu, että oikeudellisessa kontekstissa tulkkauksen täytyy toteutua täysin, eli ei saa jättää mitään pois, lisätä tai muuttaa viestin tarkoitusta. Samainen mainita löytyy Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton (SKTL) johdolla laaditusta ohjeistosta *Oikeustulkin etiikka*. Asiakirjan kuudes pykälä ilmaisee asian seuraavasti: ”Tulkki tulkkaa kattavasti, ei jätä mitään pois eikä lisää mitään asiaankuulumatonta”. Jonkin asian ymmärtämättömyys ei myöskään ole riittävä syy jättää mitään pois, sillä artiklan selittävässä osiossa ilmaistaan: ”Mikäli tulkki ei löydä vastinetta esim. jollekin sanonnalle, sananlaskulle, puheenparrelle, harvinaiselle termille

tai lyhenteelle, hän pyytää puhujaa selvittämään sanomaansa ja informoi siitä kuulijaa”. Pieninkin sananlasku, joka ei välttämättä liity olennaisesti puhujan viestinnän tarkoitukseen ja jonka voisi toisenlaisessa kontekstissa jättää pois, on Suomen oikeudessa tulkettava. Tästä voimme päätellä, että tuomarin ja muiden asianosaisten on pystyttävä ymmärtämään joka ikinen tulkettavan lausuma sana, jotta oikeudenkäynti voi sujua ongelmitta, että he voisivat muodostaa oman mielipiteensä tapauksesta ja kaikkien oikeusturva toteutuu. Eettisten sääntöjen mukaan myös tulkin tekemät selittävät lisäykset voidaan katsoa virheiksi, koska selittävä osio jatkuu seuraavanlaisesti: ”Tulkki ei kuitenkaan selitä asiasisältöjä oma-aloitteisesti kummankaan tulkettavan kielen edustajan puolesta. Tulkki ei toimi kertojana tai selostajana, vaan toistaa tulkettavan viestin sellaisenaan noudattaen tulkettavan käyttämää rekisteriä, tyyliä ja sävyä.”

Tulkkaustekniikat ja -strategiat vaihtelevat tulkkauksen menetelmästä riippuen, eikä niitä voi käyttää sattumanvaraisesti. Konferenssitulkkauksessa käytetyt tekniikat ja strategiat, kuten poisjätöt, tiivistämiset, lähdetekstin laadun parantaminen, eivät sovellu oikeudelliseen kontekstiin (Stern 2011: 334). Kyseisiä säännöstöjä ja eettisiä sääntöjä on noudatettava mahdollisimman tarkasti, mutta kuinka paljon pienellä poisjätöllä on merkitystä? Muun muassa tähän kysymykseen yritän saada vastauksia virheanalyysissäni (katso luku 5.1).

On siis kuitenkin muistettava, että tulkkauksen luonteeltaan harvoin täydellistä ja päällimmäisenä tarkoituksena on, että viesti menee perille. Kuten aikaisemmassa kappaleessa mainittiin, jo pelkkä puhe on usein epäloogista, varsinkin kun sitä tarkastelee litteroituna. Siitä huolimatta kahden henkilön välinen dialogi on selkeää ja viesti menee perille. Tämä on siis muistettava, kun tarkastelee tulkkauksen litterointia: vaikka tulke olisi vaikeasti ymmärrettävää litteroinnista luettuna, on viesti kuitenkin voinut mennä kuulijalle perille. Tämän tutkimuksen virheanalyysissä mennään erittäin yksityiskohtaisiin tapauksiin ja pienimpiäkin virheitä tarkastellaan läheltä. Joten vaikka virheitä olisi paljon, on tulkkauksen voinut sujua hyvin. Käsiteltävä aihe on siis pitkälti tilannesidonnaista, eikä mustavalkoisia vastauksia ole täysin yksimielisesti annettavissa.

4. Aineiston esittely

Tässä luvussa käyn läpi tutkielmassa käytettyä aineistoa ja siihen liittyvää välttämätöntä teoriaa. Ensiksi kerron olosuhteista tulkkauksilanteesta, josta korpus on peräisin ja myös siitä, miten aineiston tulkit valmistautuivat tulkkaukseen. Sen jälkeen käyn läpi, miten tulkkauksen

äänitykset on tehty. Lopuksi selitän litterointiperiaatteita, jotka on tiedettävä aineiston analysointia varten.

Samaista aineistoa on jo käytetty aikaisemmin, sillä oma kandidaatintutkielmani (Kammerer 2018) perustui osittain samaan aineistoon, johon nykyinen tutkielmani perustuu. Tämä tutkimus pyrkii sekä antamaan laajemman käsityksen erityyppisistä tulkkausvirheistä että perehtymään syvemmin virheiden analysointiin. Tähän tutkimukseen olen ottanut mukaan lisää aineistoa, eli olen litteroinut enemmän saman tulkkaustilanteen äänityksiä eri kohdista, jotta aineistoa olisi enemmän ja tutkittavuuden spektri olisi laajempi. Näin ollen tutkimustuloksia saadaan enemmän ja niiden analyysi on tarkempaa. Se, että tähän tutkielmaan on otettu samasta tilanteesta analysoitavaksi lisää materiaalia kandidaatintutkimoni aineistooni verrattuna, mahdollistaa aikaisempien tutkimustulosten vahvistamisen. Aineiston analysoimista varten on nyt käytettävissä enemmän parametreja.

4.1 Tulkkauksen olosuhteet

Tulkit työskentelevät samanaikaisesti useammalla eri aistilla, joten tulkkaustilanteen olosuhteilla on erittäin suuri vaikutus tulkkauksen onnistumiselle, minkä takia niiden tulisi olla mahdollisimman hyvät (SKTL 2001, AIIC 1999). Jopa STKL:n *Oikeustulkin etiikassa* mainitaan, että tulkin on ilmoitettava tulkkausta oleellisesti vaikeuttavista seikoista, eli tulkki on myös itse vastuussa luomaan olosuhteet onnistuneelle tulkkauksella. Tulkkauksen olosuhteisiin voi vaikuttaa moni tekijä ja olisikin tärkeää, että ne olivat lähes ideaaliset. Jos olosuhteet eivät yllä tiettyyn tasoon, tulkki on jatkuvasti alttiina liikainformaatiolle, jolloin työsuoritus heikkenee (Varantola 1980: 43.).

Tutkimuksen aineiston olosuhteet eivät olleet samanlaisia kuin yleensä oikeustulkkauksessa, vaan ne muistuttivat enemmän konferenssitulkkausta, sillä opiskelijat olivat lähes täysin äänieristetyissä tulkkauskojeissa, joissa he olivat yksin. Sen lisäksi he käyttivät tulkkauslaitetta, jonka avulla lähtöteksti kuullaan kuulokkeista ja tuloteksti tulkataan mikrofoniin kuulijan kuultavaksi. Akustisesta näkökulmasta oppilailta oli paremmat olosuhteet kuin oikeassa oikeustulkkaustilanteessa, jossa tulkki on samassa tilassa kaikkien ihmisten kanssa, jotka ovat osa oikeudenkäyntiä. Kojeissa heidän ei tarvinnut huolehtia muun muassa äänen kaiusta, liian hiljaisesta puheesta tai ylipäänsä mistään ylimääräisestä potentiaalisesti kuuntelemista tai keskittymistä haittaavasta melusta. He saivat myös olla ergonomisesti ihanteellisessa tilanteessa, sillä he olivat yksin kopeissa, eikä heidän tarvinnut olla tulkattavan

vieressä puhuen hiljaisella äänellä tai kuiskaamalla. Visuaalisesta näkökulmasta taas oppilaat olivat huonommissa olosuhteissa oikeaan oikeustulkkaukseen verrattuna, sillä he eivät nähneet tulkattavia osapuolia, mikä voi hankaloittaa viestin ymmärtämistä. Silloin viestin non-verbaalinen osuus jää kokonaan pois. Näin ollen tulkin ja tulkattavan visuaalisella vuorovaikutuksella on osansa tulkkauksessa (Kinnunen 2018: 66), mikä on mainitsemisen arvoista, kun tulkkauksen laatua arvioidaan.

Tulkin työkielet voidaan jakaa kolmeen eri osaamiskategoriaan: A-, B- ja C-kieleen. Tällaisessa jaotellussa A-kieli on tulkin äidinkieli. Se on hänen parhaiten hallitsema kieli, ja hän voi työskennellä kielellä sekä simultaani- että konsekutiivimenetelmällä. B-kieltä tulkin on hallittava siten, että hän pystyy ilmaisemaan itseään luonnollisesti. B-kieltä hänen ei ole kuitenkaan hallittava kummallakin menetelmällä, vaan yksi riittää. Sekä A- että B-kieli luokitellaan tulkin aktiivikieliksi, kun taas C-kieli luokitellaan passiivikieleksi. C-kieltä tulkin on ymmärrettävä täydellisesti, mutta hänen ei tarvitse osata tuottaa sitä, sillä hän ei työskentele siihen kieleen päin. (AIIC 2012.). Tämä kielijaottelu on tärkeä ymmärtää, koska tämän tutkimuksen kaikki opiskelijat tulkkasivat heidän A-kielestään B-kieleen, mikä vaikuttaa tulkkauksen laatuun. Simultaanitulkkausta harjoitetaan yleensä toisinpäin eli B-kielestä A-kieleen (AIIC 2004).

Mitä tulee tulkkauksen laatuun, kielisuunnalla on vaikutusta. Se, kummalla kielisuunnalla saavutetaan parempi laatu, ei kuitenkaan ole yksiselitteistä. Varantolan (1980: 29) mukaan stereotyyppinen ja hyvin ennakoitavissa oleva teksti on simultaanitulkkauksessa helpompi tulkata A-kieleen päin, sillä tulkki voi helposti ymmärtää LT:n. Äidinkieleensä päin tulkatessa hän pystyy kuvailemaan pienimpiäkin nyansseja ja osaa ilmaista asian tarkasti, koska sanavarasto on suurempi ja ilmaisutaito parempi. Jos taas LT:ssä redundanssien määrä on alhainen tai se on hyvin tekninen, silloin LT:n ymmärryksellä on tärkeä rooli, joten tulkkauksuuntana A–B on järkevämpi. Oikeudessa käytetty kieli on hyvin termirikasta (Tiersma 2008: 15) ja informaatiotiivistä, varsinkin simultaanitulkkausosioissa, joissa puhujina toimivat syyttäjät tai tuomarit, tulkattavan tai vastapuolen asianajajat tai todistajat. Näin ollen tämän tutkimuksen aineiston tulkkien kielisuunta (A–B) on tulkkauksen laadun kannalta parempi, sillä juridinen konteksti voidaan luokitella tekniseksi. Varantola (1980: 29) huomasi tämän myös omassa tutkimuksessaan, jossa tulkkioppilaat alkuepäroinnin jälkeen tunsivat tulkkauksen olevan helpompaa B-kieleen päin. Tämä myös tukee ajatusta, että oikeudellisissa kontekstissa tulkin on parempi ymmärtää LT ja tuottaa vähemmän idiomaattisempaa kieltä, kuin olla ymmärtämättä LT:tä ja tuottaa idiomaattista kieltä, jonka sisältö on virheellistä.

Toisaalta myös kuormittavuudella on osuutensa kielisuunta-asettelussa. Gile (2005: 11) huomauttaa, että kuunteleminen (ja ymmärtäminen) ja tuottaminen vaikuttavat eri tavalla kuormittavuuteen, kun kyseessä on A- tai B-kieli. Hänen oman oletuksensa mukaan tuottaminen kuormittaa enemmän kuin kuunteleminen, koska tulkin on samanaikaisesti vältettävä LK:n ja TK:n kielellisiä interferenssejä sekä tuotettava syntaktisesti hyväksyttävää kieltä. Hän mainitsee, että kuormittavuuden eroja ei ole vielä todistettu, mutta jos hänen hypoteesinsa pitää paikkansa, B-kieleen päin tulkkaus kuormittaa enemmän, mikä voi johtaa virheisiin ja laadun heikkenemiseen.

On siis erittäin vaikeaa tietää, kumpaan kieleen päin on parempi tulkata. Onko parempi, että tuotetaan vähemmän idiomattista kieltä ja viesti välitetään oikein silläkin riskillä, että kuormittavuus on suurta ja virheitä tulee vai että tuotetaan idiomattista kieltä ja viestiä ei välitetä oikein mutta kuormittavuus on pienempää? Ja mitä kun otamme tulkkien omat kielisuuntapreferenssit huomioon? Gile (2005: 16) mainitseekin, että aiheesta tarvitaan lisää empiirisen tutkimuksen tietoa.

4.2 Tulkkien valmistautuminen

Helsingin yliopiston oikeustulkkausluennoilla tulkkauksen olosuhteet on mahdollisimman tarkkaan simuloitu oikeaa oikeustulkaustilannetta jäljitellen. Tämä on totta myös valmistautumista ajatellen, sillä ensimmäisen asteen rikosoikeudenkäyntiä simuloitavassa tilanteessa tulkkioiskelijoille annetaan usein vain yksi asiakirja, ja se on haastehakemus. Haastehakemuksesta selviää oikeudenkäynnin paikka, aika, kantaja tai kantajan asiamies, vastaaja, vaatimukset ja teon kuvaus (Oikeus.fi 2019). Vaikka asiakirja on lyhyt, tulkki voi saada siitä kuitenkin yleiskäsityksen tapahtumasta ja tärkeitä tietoja, jotka ovat tulkkaustilanteessa haastavia, esimerkiksi asianosaisten nimet (katso luku 5.1.1.1). Mikkelsonin (2000: 57) mukaan käräjäoikeuden henkilökunta ei välttämättä mielellään luovuta tulkille sen enempää aineistoa, varsinkaan, jos he eivät ole tottuneita toimimaan tulkkien kanssa. Sama on huomattu Suomen opetus- ja kulttuuriministeriölle tehdyssä selvityksessä oikeustulkkauksesta (Tulkkauksen asiantuntijatyöryhmä 2008). Selvityksen mukaan viranomaisen ja tulkin välinen yhteistyö toimii hyvin silloin, kun he tuntevat toisensa tai ovat tottuneita työskentelemään keskenään. Oikeudellisissa kontekstissa voi olla mielikuva, että haastehakemuksen lisäksi muiden oikeudenkäyntiin liittyvien asiakirjojen tai tietojen antaminen tulkille voisi jollain lailla vaikuttaa tulkin objektiivisuuteen neutraalina toimijana,

jonka tehtävänä on kuitenkin jäävittömänä toimijana välittää viesti millään lailla sitä muuttamatta (SKTL: Oikeustulkin etiikka). Tulkin objektiivisuuteen vaikuttamisen pelosta huolimatta tulkille tulisi aina toimittaa oikeudenkäynnin referenssiasiakirjoja, kuten haastehakemus ja todistajanlausunto, jotta hän voisi valmistautua työhönsä riittävällä taustatiedolla (Stern 2011: 332). SKTL (2016) mainitseekin *Oikeustulkin etiikka* -säännösten seitsemännessä pykälässä, että ”oikeustulkki on puolueeton viestinvälittäjä eikä anna tunteidensa, asenteidensa ja mielipiteidensä vaikuttaa työhönsä”. Muutamien haastateltujen tulkkien mukaan tulkeille ei toimiteta riittävästi asiakirjoja, jotta he voisivat valmistautua riittävän hyvin toimeksiantoa varten (Kinnunen & Vik-Tuovinen 2011: 147, 148; Kinnunen & Koskinen 2010: 151).

Vain yhden asiakirjan saaminen on siis lähestulkoon normi. Luento, jonka aikana aineiston tulkkaukset tehtiin, kuvastaa siten hyvin todellisuutta. Koko valmistautuminen nojaa pelkkään haastehakemukseen, jonka avulla on selvitettävä oikeudenkäynnissä mainittavat rikosoikeudelliset säädökset, tehtävä tulkkaukseen mukaan otettava termistö ja perehdyttävä aiheeseen. Haastehakemuksesta on hyötyä tulkille varsinkin oikeudenkäynnin alkuvaiheessa, jolloin Oikeus.fi:n (s.d.) mukaan ”syyttäjä esittää vaatimuksensa vastaajaa kohtaan. Silloin syyttäjä muun muassa varmistaa henkilötietojen olevan oikein ja lukee haastehakemuksen ääneen lähes sanasta sanaan. Koska haastehakemus on lähetetty tulkille etukäteen, hän on voinut aikaisemmin kääntää sen kokonaan ja tulkkaustilanteessa vain lukea käännöksensä ääneen, eikä hänen tarvitse siinä tilanteessa tulkata, jolloin hänen kognitiivinen kapasiteettinsa ei kuormitu (katso kuormittavuusmallit). Hänen on kuitenkin kuunneltava, ettei syyttäjän monologi poikkea haastehakemuksesta (*check against delivery*). Annettu aineisto ei kuitenkaan suoranaisesti auta tulkkeja valmistautumaan muihin osioihin, esimerkiksi loppulausuntoon.

Tulkkioppilailla oli tässä skenaariossa vähemmän apukeinoja käytettävissä kuin oikeassa oikeustulkkauksessa. Jos tulkki ei oikeassa tilanteessa tiedä jotain tiettyä termiä, viimeisenä oljenkortena hän voisi kysyä kollegalta (tuomari tai asianajajat) apua (Edwards 1995: 51). Avun pyytäminen on SKTL:n *Oikeustulkin etiikassakin* mainittu soveliaaksi. Toisaalta kuiskaustulkkauksessa voi olla rajallista käyttää kyseistä keinoa. Sen lisäksi se, miten se vaikuttaa tulkin arvostukseen, on vielä eri asia. Kaksi edellistä huomiota on tärkeää ottaa huomioon, mutta niihin ei tässä tutkimuksessa oteta kantaa.

4.3 Äänitykset

Aineisto äänitettiin Helsingin yliopistolla järjestetyllä oikeustulkkauksen harjoitustunnilla (*Oikeustulkkaukset TRA-C339*). Tutkimuksen aineistoa varten äänitettiin yhteensä viittä eri henkilöä: kahta englannin ja kahta ranskan tulkkia sekä yhtä opettajaa. Opettaja puhui suomea, opiskelijoiden A-kieltä, ja opiskelijat tulkkasivat B-kieliinsä päin simultaanisti. Tällainen oikeustulkkauksen tilanteen simulaatio antaa mahdollisimman tarkan vastineen oikealle tilanteelle, sillä oikeustulkkauksen kuiskaustulkkauksosuus tehdään useimmiten B-kieleen päin, kun tulkki työskentelee maassa, jossa hän puhuu äidinkieltään. Näin ollen suomalaiset tulkit tulkkasivat Suomessa kuiskaustulkkauksosuuksensa aina B-kieleensä päin.

Mitä tulee äänitysten sisältöön, mainittakoon ensiksi, että luennon teemana oli Helsingin käräjäoikeudessa tapahtuvan rikosoikeuden istunnon simulaatio. Siinä syytettiin ranskankielistä naista väärin asiakirjojen esittämisestä poliisille (rikosnimikkeet: väärennys ja henkilörekisteririkos). Koko luento äänitettiin, mutta tähän tutkimukseen käytettiin vain kahta melkein yhtä pitkää osuutta luennon alusta ja luennon loppupuolelta. Litteroituna ja analysoitavana materiaalina on siis luennon kuusi ensimmäistä minuuttia, jossa syyttäjä luettelee, mitä syytetty on tehnyt ja mihin asiakirjoihin tapauksessa viitataan ja luennon loppupuolelta neljä minuuttia, joissa kuullaan syyttäjän loppulausunnan alku. Osiot eivät ole täysin samanpituisia, sillä äänitysten katkaisu on tehty temaattisen tekstiosuuden mukaan. Tämän tutkimuksen analysoitavana on siis yhteensä noin kymmenen minuuttia tulkkauksista, mikä on nähty riittäväksi tätä tutkimustyötä varten. Äänitykset on otettu luennon eri vaiheissa, koska täten on mahdollista analysoida tuloksia eri näkökulmista, mikä antaa työkalut mahdollisimman tarkalle virheanalyysille. On siis mahdollista tutkia, vaikuttaako väsymys tulkkaamisen laatuun ja virheiden määrään.

Lopuksi on myös mainittava, että tutkielman tekijä kuuluu opiskelijoihin, joita äänitettiin. Tästä syystä täydellistä objektiivisuutta ei voida tällä tutkimuksella taata, mutta siihen on kuitenkin pyritty.

4.4 Litteroinnit

Tutkielmaa varten tehdyt litteroinnit eivät ole foneettisesti tarkkoja, eikä intonaatioita tai niiden muutoksia ole merkitty, sillä se ei ole tutkimukselle oleellista. Litteroinnissa esiintyvät kaikki sanotut sanat, lyhyet ja pitkät tauot, kesken jääneet sanat ja sanat, joita ei kunnolla kuule tai ovat epäselkeitä. Tulkkaamisen aikana opiskelijat saattoivat tehdä ranskan tai englannin kielen

virheitä tai muita tulkkaukseen liittyviä virheitä. Esimerkiksi epäidiomaattinen kieli on litteroitu juuri siten kuin se on äänityksissä kuultu, joten analyysissä ranskan- ja englanninkieliset tarkasteltavat lauseet, jotka on mahdollisimman tarkasti käännetty suomeksi noudattaen suomen kielen sanajärjestystä, voivat vaikuttaa erikoisilta.

Aineiston analyysiosiossa tarkasteltavaksi otetaan yksittäiset lauseet, joissa tulkkausvirheitä esiintyy. Virheitä verrataan lähtötekstin lauseisiin, ja lähtötekstin lauseisiin on merkitty poisjätetyt kohdat yliviivaamalla, lisäykset pystyviivalla ja muunnokset alleviivaamalla. Opiskelijat on jaoteltu ja nimetty FRA 1, FRA 2, ENG 1 ja ENG 2, jotta olisi mahdollista erottaa, kenen opiskelijan lause on milloinkin analysoitavana. Vaikka opiskelijat on jaoteltu edellä mainitulla tavalla, heidän anonymiteettinsä säilyy, sillä heitä ei ole mahdollista tunnistaa pelkistä kielten lyhenteistä.

5. Analyysi

Tässä luvussa käyn läpi aineiston eli tulkkauksen litteroinnin, joka koostuu yhden puhujan lähtötekstistä ja neljän opiskelijatulkkin tulkkauksesta eli kohdetekstistä. Koko aineisto löytyy litteroituna liitteistä, mutta analyysia varten poimin aineistosta yksittäisiä segmenttejä, joita tarkastelen lähempää. Analysoitava segmentti on siis irrotettu kontekstista ja kotekstista, joten se ei välttämättä ole täysin koherentti sellaisenaan. Analyysiin poimitaan sekä LT:n että KT:n segmentit, jotta niiden ekvivalenssia ja sitä kautta virheitä voitaisiin tutkia. Tarkasteltavat KT:n segmentit on käännetty suomeksi, ja suomennokset on merkitty kursivilla ja harmaalla värillä selkeyden vuoksi. Käännösten tarkoitus ei ole olla laadullisesti hyviä vaan pikemminkin antaa suomenkieliselle lukijalle käsitys tulkattavasta segmentistä. Tarkasteltavat kohdat ovat lyhyitä, mutta kohdan kontekstin ja kotekstin voi katsoa litteroinneista (Katso kohta Liitteet, Litteroinnit). Analyysi kohdistuu vain kahteen pieneen otteeseen koko aineistosta. Siksi eri virhekategorioiden ei ole laskettu, koska laskenta ei olisi tuottanut koko aineistoa koskevaa luotettavaa tietoa.

Aineiston analyysi on jaoteltu Barikin virhejaottelun mukaisesti poistoihin, lisäyksiin ja muunnoksiin. Edellä mainittujen ryhmien alakategoriat olen luonut itse sen perusteella, minkälaisia virhe-esiintymiä aineistosta on löytynyt. Jokainen kategoria on jaettu usein toistuviin virheisiin ja joko laajoihin segmentteihin tai muuten merkittäviin segmentteihin. Alakategorioiden jaottelu perustuu siis kvantitatiivisuuteen ja kvalitatiivisuuteen. Virheiden analysointiin ja syyn selvittämiseen auttavat ensisijaisesti edellisten lukujen teoriat, mutta

riippuen virheen luonteesta vastausta on voitu joutua etsimään myös muista käännytieteen kirjallisuuden lähteistä.

5.1 Poistot

Tässä luvussa käyn läpi tulkkauksen litteroinneissa esiintyviä erilaisia poistoja. Olen tehnyt jaottelut itse sen mukaan, minkälaisia poistoja aineistossa esiintyy. Lähtökohtaisesti poistojen jaottelu on tehty sen mukaan, onko tietty poistotyyppi esiintynyt useammalla tulkilla tai samalla tulkilla moneen otteeseen tai kuinka pitkä tai merkittävä poistosegmentti on. Analyysia varten tehty jaottelu on tehty lähes kaikkien poistoesiintymien perusteella, ja pienet merkityksen kannalta mitättömät poistot on jätetty analyysin ulkopuolelle. Analyysivaiheen poimintoihin on otettu vain niiden tulkkien tulkkaussegmentit, joissa on tapahtunut poisto, eikä kaikkien tulkkien samaa tulkkaussegmenttiä.

5.1.1 Usealla tulkilla tai usein samalla tulkilla esiintyvät poistot

Tähän alalukuun on kerätty poistoja, jotka esiintyvät useamman tulkin tulkkauksessa tai useamman kerran samalla tulkilla tulkkauksen eri kohdissa. Erityisen mielenkiintoisia ovat poistot, jotka esiintyvät useammalla tulkilla, koska ne osoittavat poistoissa jonkinlaista yhdenmukaisuutta. Se myös osoittaa sen, että tietyn tyyppiset sanat tai segmentit tuottavat vaikeuksia riippumatta tulkeista. Tämän tutkimuksen otanta on pieni, eikä tuloksilla voi osoittaa kvantitatiivisia totuuksia, mutta useammalla tulkilla esiintyvät poistot voivat viestiä tulkkauksen tutkijoille jonkinlaisten tulkkauspoistojen universaalien olemassaolosta. Seuraavissa alaluvuissa käyn läpi kyseisiä poistoja.

5.1.1.1 Erisnimet

“Perinteisen semanttisen katsontatavan mukaan erisnimillä ei ole varsinaista merkitystä, vaan ne toimivat etiketinomaisesti yksilöiden tunnistimina.” (Ingo 1990: 241). Erisnimien funktio on siis identifioiva (VISK 2008). Koska erisnimillä ei ole yleistävää merkitystä, eli ne eivät viittaa mihinkään yleismaallisesti tiedettyyn asiaan esimerkiksi objektiin, on varsin ymmärrettävää, että tulkkaustilanteessa erisnimien ilmeneminen LT:ssä tuottaa jonkinlaisia ongelmia tulkille.

Merkityksetön sana on siten myös helpompi unohtaa, joten se voi jäädä tulkkauksessa helposti pois tai se voi myös muuttua¹.

Erilaisia erisnimien poistoja esiintyy tulkkausten litteroinnissa monta kertaa, eikä poisjätetty erisnimi ole aina sama. Poisjätettyjen erisnimien kirjoon kuuluu henkilöiden, kaupunkien ja instituutioiden nimiä.

Perehdyn ensiksi ihmisen nimeen. Useampi tulkki jätti vastaajan nimen kokonaisuudessaan tulkkaamatta. Vastaajan nimi on kokonaisuudessaan tekstin ja tulkeille aikaisemmin jaetun haastehakemuksen perusteella kolmiosainen: *Chanel Kele Mbongo*. Suomenkieliselle ei ole itsestäänselvyys, mikä on kyseisen henkilön sukunimi – onko etunimi Chanel ja sukunimi Kele Mbongo vai pelkästään Mbongo? Ensimmäisen kerran vastaajan nimi mainitaan tulkkausten alussa toisen viestintäkokonaisuuden alussa. Siinä lähtötekstissä mainitaan:

LT: 1a) Kele Mbongo on esittänyt

Tässä kohtaan vain yksi tulkki oli jättänyt pois osan vastaajan nimestä:

1b) FRA 2: Kele a présenté

Käännös: Kele on esittänyt

Poiston voidaan katsoa olevan merkittävä, sillä vastaajan nimi esiintyy tulkkauksessa ensimmäistä kertaa, jolloin olisi tärkeää saada tulkattua koko nimi selvyden vuoksi. Vaikka ottaisimmekin huomioon Vermeerin skopos-teorian (mm. 1996) ja tiedämme tulkkausten tarkoituksen ja sen, että tässä kohtaan tulkkaus kohdistuu juuri vastaajalle itselleen ja hän tietää oman nimensä, olisi silti hyvä saada tulkattua koko nimi vähintäänkin kohteliaisuussyistä. Koska ei ole myöskään varmaa tietoa siitä, että onko “Kele” osa sukunimeä vai toinen etunimi, tuntuisi loogiselta tulkata LT kokonaan. Syitä tälle poisjätölle voi olla joko se, että tulkki ei ole selvästi kuullut LT:tä tai että hän ei ole ymmärtänyt sitä. Tämä viittaisi poiston olevan Barikin luokittelun mukaan ymmärtämättömyyden poisjätto. Kognitiivisesta näkökulmasta tulkki ei ole voinut tässä vaiheessa olla vielä liian kuormittunut, sillä tulkkausjakso on juuri alkanut ja ennen kyseistä segmenttiä on ollut pitkä tauko, joten muisti tai muukaan kuormittavuusmalleista ei ole voinut ylittää tulkin kognitiivisia kapasiteetteja. Pymin näkökulmasta poisto olisi konteksti huomioden pieni poisjätto, sillä tulkattavalle viesti menee perille, tosin ei ideaalisella tavalla.

¹ Erisnimiä käsitellään myös lisäykset-osiossa.

Vastaajan nimi tuotti vaikeuksia tulkkauksen loppupäässä myös, kun kaksi neljästä tulkista jätti osan kolmiosaisesta nimestä pois.

LT: 2a) joista päämiestäni Chanel Kele Mbongoa syytetään...

Tulkkaukset:

2b) FRA 1: de que mon... mon client Chanel Mbongo est accusé...

Käännös: joista minun... minun päämiestäni Chanel Mbongoa syytetään...

2c) FRA 2: les accusation (euh). de ma cliente Chanel Mbongo...

Käännös: syytteet (öö). päämiehestäni Chanel Mbongo...

Tässä kohdassa kolmiosaisesta nimestä jäi siis keskimäinen osa pois kahdessa tulkkauksessa. Kyseinen nimi oli jo kertaalleen esiintynyt LT:ssä, joten nimi ei ole voinut tulla yllätyksenä tulkeilla. Koska kyse on vastaajan nimestä, tämä poisjätto olisi ollut helposti vältettävissä, sillä tulkeille oli jaettu tapauksen oikeudenkäynnin haastehakemus, jossa lukee vastaajan nimi. Näin ollen tulkkien olisi pitänyt osata mainita täsmälleen sama nimi, kuin mitä LT:ssä mainittiin (katso luku 4.2). Niin tässä kuin edellisessä tapauksessa poiston syy voi selittyä nimen vierasperäisyydellä suomenkielisen tulkin näkökulmasta. On siis luontevaa, että erisnimet tuottavat tulkeille ongelmia, varsinkin kun nimi ei ole tulkille entuudestaan tuttu. Tämän toisen poiston kohdalla analysoitava segmentti ilmeni LT:n viestin semanttisen kokonaisuuden lopussa, joten tulkkien viive on voinut olla sen verran suuri, että muisti on kuormittunut liikaa ja pelkästään välttämätön osa nimestä on tulkattu. On myös mahdollista, että kyseessä olisi sekä LT:n ymmärtämättömyyttä että tulkkauksen viiveen kasvu liian suureksi. Kontekstuaalisesta näkökulmasta tarkasteltuna tämäkin vastaajan nimen poisto voidaan luokitella pieneksi poisjätöksi, koska tulkkaus on edelleen suunnattu tulkattavalle, joka on tässäkin tilanteessa oikeudenkäynnin vastaaja. Voimme katsoa, että vastaaja ymmärtää, ketä nimellä tarkoitetaan, eikä viestin välityksessä siten ole tapahtunut merkittävää informaation katoamista.

Toinen tulkkauksesta pois jäänyt erisnimi on kaupungin nimi: *Helsinki*. Sanan esiintyessä ensimmäistä kertaa LT:ssä vain yksi tulkki neljästä jättää sen pois tulkkauksestaan:

LT: 3a) toisen ajokortin Helsingin poliisilaitoksella...

Tulkkaus: 3b) FRA 2: le deuxième permis. au commissaire de police...

Käännös: toisen ajokortin. poliisilaitoksella...

Sama sana jää KT:sta pois myöhemmässä vaiheessa kahdella tulkilla:

LT: 4a) päämieheni meni tuonne Helsingin tulli. postiin

Tulkkaukset:

4b) FRA 1: mo::n client était. allé à la poste douanière.

Käännös: pää::mieheni oli mennyt tullipostiin.”

4c) ENG 2: my client went to the postal customs office

Käännös: päämieheni meni postitullin toimistolle

Sanan *Helsinki* jättäminen pois tapahtui siis yhteensä useammalla tulkilla ja joka kerta kyseessä oli eri tulkki. Sana esiintyi kummallakin kerralla kuitenkin samassa kontekstissa, jossa kyseessä oli LT:n mukaan Helsingin tulliposti. Koska poiston on tehnyt joka kerralla eri tulkki, on tilannetta tarkasteltava tulkikohtaisesti. Ensimmäisellä kerralla, kun sana esiintyi LT:ssä, FRA 2 -tulkilta on voinut jäädä huomaamatta, minkä kaupungin tullipostista oli kyse tai että oliko kyse edes minkään kaupungin tullipostista. Koska kyseinen tulkki kuitenkin mainitsi sanan sen esiintyessä seuraavan kerran, on mahdollista, että hän ei kerta kaikkiaan kuullut sitä ensimmäisellä kerralla tai että muistin ja tuottamisen kuormittavuus yhdessä ylitti kognitiivisen kapasiteetin, mikä johti lyhyempään tulkkaukseen ja laadun heikkenemiseen. Kun sana esiintyi toisen kerran, kaksi tulkkia jätti sen pois. Tilanne on tässä toinen, sillä ensimmäisellä kerralla he mainitsivat, että kyse on Helsingin postitullista. Koska asia on jo kertaalleen viestitetty, on mahdollista, että tulkit jättivät tietoisesti tarkentamatta, minkä kaupungin postitullista on kyse. Koska kuulijalle on ensimmäisellä kerralla viestitty asia tarkasti, toisella kerralla tulkit ovat voineet strategisena ratkaisuna jättää Helsinki-osan pois. Tällä tavalla tulkit saavat kurottua LT:n ja KT:n välistä viivettä, eikä tuottamisen kuormitus kasva, jolloin kognitiivinen kapasiteetti ei ylitä. Kontekstuaalisesta näkökulmasta FRA 2 -tulkki teki virheen, koska viestistä ei välity kaikki tarpeellinen informaatio, eikä sitä ole millään muullakaan keinoin saatavissa. Toisen esiintymän FRA 1 ja FRA 2 -tulkin poisto taas voi olla hyväksyttävä, sillä tarpeellinen informaatio on pystytty viestittämään ensimmäisellä kerralla, jolloin toisella kerralla sanan mainitseminen voitaisiin katsoa redundantiksi. Yhteenvetona ensimmäisellä kerralla poisjätetty osuus on virhe ja voidaan luokitella Barikin mukaan viivepoisjätöksi, toisella kerralla strategia. On myös mahdollista, että toisen kerran esiintymä on jätetty pois vahingossa, jolloin virheen vakavuus on lähes mitätön.

5.1.1.2 Kirjain-numeroyhdistelmät ja numerot

Mazzan (2001: 89) mukaan numeroiden muistamisen vaikeus korostuu simultaanitulkkauksessa, mikä näkyy aineistosta, jossa numerot ja erilaiset kirjain-numeroyhdistelmät tuottivat useimmille tulkeille vaikeuksia. Kyseiset LT:n kohdat tuottivat monipuolisia vaikeuksia, mutta tässä osiossa keskityn niihin vain poistojen kannalta. Näitä poistoja olivat muun muassa lausuntonumerot sekä sivujen ja liitteiden numerot. Käyn läpi poistot edellä mainitussa järjestyksessä.

LT:ssä puhuja viittaa kaksi kertaa erilaisiin lausuntonumeroihin, joissa on sekaisin kirjaimia ja numeroita. Ensimmäinen esiintymä:

LT: 5a) lausuntonumero A89ZV374...

Tulkkaukset:

5b) FRA 1: ... A28...

5c) FRA 2: ...

5d) ENG 1: report number A28ZV374...

Käännös: lausuntonumero A28ZV374...

5e) ENG 2: A20. 29D374...

LT:tä ja tulkkauksia tarkastelemalla voimme huomata, että kolme tulkkia neljästä jätti joko osia lausuntonumerosta pois tai jopa koko numeron pois. Näihin poisjättöihin liittyy siis myös muita eroavaisuuksia LT:n ja KT:n välillä, ja niitä käsitellään luvussa 5.2 (Muunnokset). Tulkeilla FRA 1, FRA 2 ja ENG 2 lausuntonumero on vajavainen. Tämän lausuntonumeron tarkastelua varten on otettava huomioon koteksti ja varsinkin lausuntonumeroa edeltävä teksti. Siinä LT:ssä esiintyy hyvin informaatiotiiviitä segmenttejä ja laitoksen nimi: *kirjallisissa todisteissa, keskusrikospoliisin rikosteknisen laboratorion lausunto, siihen liittyvät valokuvat*. Varsinkin edellä mainitun laitoksen nimen ymmärtäminen, prosessointi ja lopulta tulkkaus vie tulkilta paljon henkistä pääomaa. Tulkin kognitiivinen kapasiteetti on sen tulkkauhetkellä lähellä saturaatiopistettä, joten kaikki sen jälkeen tuleva LT:ssä esiintyvä teksti voi olla hankala muistaa ja tulkata oikein. Juuri näiden jälkeen puhuja alkoi luetella lausuntonumeroa, jossa oli sekaisin kirjaimia ja numeroita. Tulkeilla FRA 1 ja FRA 2 ei ollut riittävästi kognitiivista kapasiteettia tulkata lausuntonumeroa, joten siitä tulkattiin vain pieni osa tai ei ollenkaan. Näillä tulkeilla oli mahdollisesti myös liian pitkä viive LT:n ja KT:n välillä, joten työmuisti oli liian täynnä. ENG 2 -tulkillä sen sijaan viiveen voidaan katsoa olevan pieni, sillä hän aloitti tulkkamaan lausuntonumeron jopa hieman arvailten eli viivettä ei ollut lainkaan. Tämä voidaan päätellä siitä, että ensimmäisen osan “A20” jälkeen tulee lyhyt tauko, jolloin hän

kuuntelee loppuun lausuntonumeron. Hyvin todennäköinen syy tulkkausten puutteellisille lausuntonumeroille on se, että kirjain-numeroyhdistelmä yllätti tulkit, jotka olivat simultaanitulkkauksiensa mielenillassa, eikä muistiinpanojen ottamiseen ollut valmistauduttu. Erilaiset kirjain-numeroyhdistelmät ovat hyvin haasteellisia muistaa täydellisesti, sillä ne erisnimien tavoin eivät viittaa mihinkään konkreettiseen. Kyseinen poisto tai osittainen poisto voidaan tulkkauksen näkökulmasta luokitella virheeksi, sillä jää epäselväksi mihin lausuntonumeroon tulkit viittaavat. Pymin kontekstuaalinen näkökulma on tulkkeja kohtaan anteeksiantavaisempi, sillä konteksti huomioiden on hyvin oletettavaa, että oikeudenkäynnissä lausuntonumero lukee kirjallisena joissain asiakirjoissa. Tällöin lausuntonumeron saa selville muuta viestintäkanavaa kuin tulkkausta pitkin. Myöskään koko tulkkaustapahtuman skopoksen kannalta poisto ei ole merkittävä. Epävarma ja puoliiksi lausuttu lausuntonumero voi myös hankaloittaa kuulijan ymmärrystä, jolloin voisi olla parempi jättää koko lausuntonumero pois kuin tulkata siitä vain osa.

Toisella kertaa, kun lausuntonumero esiintyi, tulkit olivat paremmin valmistautuneita. Tulkit saivat tuotettua enemmän kuin ensimmäisellä kerralla, vaikka kirjain-numeroyhdistelmä oli eri:

LT: 6a) lausunto. numero. K. 84VPR4987...

Tulkkaukset:

6b) FRA 1: (euh) 84VPR784...

6c) FRA 2: numéro 84...

Käännös: numero 84...

6d) ENG 1: investigation number. K84VPR4987...

Käännös: tutkimusnumero K84VPR4987...

6e) ENG 2: number K84VPR4987...

Käännös: numero K84VPR4987...

Kuten poiminnoista käy ilmi, tulkit saivat jo tuotettua isomman osan lausuntonumerosta. Englannin tulkit saivat tuotettua lausuntonumeron kokonaan, kun taas ranskan tulkeilla osa jäi vielä pois. Yhteensä kahdelle neljästä tuli osittainen poisto, joten parannusta on havaittavissa verrattuna ensimmäiseen lausuntonumeroon. Tulkeilla oli käytössään muistiinpanovälineet, joten on hyvinkin mahdollista, että toisen lausuntonumeron tullessa tulkit kirjoittivat ylös mahdollisimman paljon kirjain-numeroyhdistelmästä. Tämänkin kohdan analysoimiseen voimme tarkastella segmentin kontekstiä, sillä analysoitavaa kohtaa ennen LT:ssä mainittiin edelleen informaatiotiiviitä sanoja ja kokonaisuuksia. Informaatiotiiviit kohdat olivat kuitenkin samat kuin ensimmäisessä, joten on oletettavaa, että niiden tulkkaaminen on vaatinut

vähemmän ponnisteluja kognitiivisesta näkökulmasta. Yleisellä tasolla tulkkien tarkkuus parantui toisen kirjain-numeroyhdistelmän esiinnyttyä, mutta ranskan tulkkien poistoja voidaan pitää virheellisinä. Ensimmäisen ja toisen kohdan poistot eivät täysin sovi Barikin jaotteluun, mutta tämäntyyppisen poiston voidaan katsoa olevan yksittäinen ymmärrys- ja viivepoisjättö. Kontekstin näkökulmasta poiston vakavuus on sama kuin ensimmäisen lausuntonumeron analyysissa.

5.1.1.3 Substantiivien määritteet

Substantiivien määritteet (attribuutit) ovat kuvailevia sanoja, joista hyvä esimerkki on adjektiivit. VISK (2008) määrittelee adjektiivit sanoiksi, jotka kuvailevat asian tai olion ominaisuuksia. Jonkin asian ominaisuutta kuvaileva sana voidaan tulkkauksilanteessa nähdä toissijaiseksi tiedoksi, minkä vuoksi sen muistaminen voi tuottaa vaikeuksia ja sitä kautta altistaa erilaisille tulkkausvirheille.²

Substantiivien määritteet, useimmiten adjektiivit, tuottivat tulkeille hankaluuksia eri kohdissa. LT:ssä puhuja kuvailee todistuskappaletta, joka jäljittelee Kongon demokraattisen tasavallan viranomaisen myöntämää kansallista ajokorttia:

LT: 7a) myöntämää kansallista ajokorttia...

Tulkkaukset:

7b) FRA 1: permis de conduire accordé par

Käännös: ajokorttia jonka on myöntänyt

7c) ENG 1: a driver's license

Käännös: ajokorttia

Tässä kohdassa kaksi tulkkia neljästä jätti adjektiivin *kansallista* tulkkaamatta. Muutaman proposition jälkeen sama sana esiintyy samassa kontekstissa, jossa samat tulkit jättävät sen uudestaan tulkkaamatta:

LT: 8a) uutta kansallista ajokorttia...

Tulkkaukset:

8b) FRA 1: un nouveau permis.

Käännös: uutta ajokorttia

² Substantiivien määritteet toistuvat poistojen, lisäysten ja muunnosten virhekatgorioissa.

8c) ENG 1: a new driver's license

Käännös: uutta ajokorttia

Koska adjektiivi *kansallinen* jätettiin kahden saman tulkin toimesta uudestaan pois, voimme katsoa, että he tekivät poiston tietoisesti. On siis mahdollista, että he tekivät strategisen ratkaisun jättäessään substantiivin määritteen pois sillä verukkeella, että sanalla ei ole paljoa painoarvoa viestin välityksessä. Pymin jaottelun mukaan poisto olisi vähäisen riskin poisjätto, sillä kotekstista ja kontekstista on pääteltävissä, että puhuja puhuu nimenomaan Kongon demokraattisen tasavallan ajokortista, jolloin ajokortti ei voi olla kansainvälinen, sillä kansainvälinen ajokortti on Autoliiton mukaan (s.d.) ”maailman valtakielille tehty käännös kansallisesta ajokortista”. Barikin jaottelun mukaan yksittäisen adjektiivin poisjättäminen kuuluu yksittäisiin poisjätöihin. Poiston vakavuus konkretisoituu siis kansallisen ja kansainvälisen ajokortin dikotomiaan, jota ei tässä tulkinnassa näyttäisi olevan.

Sana *kansallinen* esiintyy vielä kolmannen kerran tutkimuksen aineistossa loppulausunnossa eli tulkkauksen loppupuolella. Tällöin kolme neljästä tulkista jätti sanan pois tulkkauksestaan. Poiston tekivät tulkit FRA 1, FRA 2 ja ENG 2. On ymmärrettävää, että FRA 1 -tulkki jätti edelleen sanan pois. On myös ymmärrettävää, että tulkit FRA 2 ja ENG 2 jättivät sanan pois, sillä he ovat jo aiemmin maininneet, että ajokortti oli kansallinen, joten kontekstista on mahdollista päätellä, että LT:n puhuja puhuu edelleen samanlaisesta ajokortista. Kummallista on kuitenkin se, että ENG 1 -tulkki, joka oli sanan kahdella ensimmäisellä ilmenemiskerralla jättänyt sen pois, päätti sisällyttää sen tulkkaukseen sanan kolmannelle ilmenemiskerralla. Tämän voisi selittää se, että simultaanitulkkauksessa ei ole paljon aikaa miettiä, jolloin tulkki seuraa mahdollisimman tarkasti LT:tä, mikä taas haastaa ajatuksen poistojen tekemisen strategisena ratkaisuna. Sanan *kansallinen* poisto on virhe kategorisesti ajateltuna samanlainen kuin kaksi ensimmäistä, mutta sen analyysi jää pinnalliselle tasolle, sillä siihen ei ole tarpeeksi työkaluja. On myös mahdollista, että tulkkien kognitiivinen kapasiteetti on ollut liian suurella rasituksella, koska heidän on pitänyt tuottaa pitkiä sanaliittoja tiheään tahtiin: *Kongon demokraattinen tasavalta*. Tällöin Gilen kuvailema tuottamisen kuormittavuus on voinut ylittää tulkin kognitiivisen kapasiteetin saturaatiotason.

Tähän kategoriaan kuuluu vielä toinen substantiivin määrite, joka esiintyy kaksi kertaa ja joka tuottaa kummallakin kerralla vaikeuksia tulkeille. Kyseessä oleva määrite on adjektiivi *uusi*. Ensimmäisellä esiintymiskerralla LT:n puhuja puhuu uudesta kuljettajan tutkinnosta:

LT: 9a) suorittaa uutta kuljettajan tutkintoa...

Tulkkaukset:

9b) FRA 1: >passer le<. l'examen d(e) conduite de la Finlande...

Käännös: >suorittaa<. Suomen kuljettajan tutkintoa...

9c) FRA 2: effectuer le cours de conducteur...

Käännös: suorittaa kuljettajan tutkintoa

Kummatkin ranskan tulkit jättivät pois adjektiivin, joka kuvaa kuljettajan tutkintoa. Edellisten poistojen tavoin tämäkin poisto on yksittäinen adjektiivi, joten se sopii Barikin yksittäisiin poisjättöihin. Vaikka tulkkauksista käy ilmi, että vastaaja ei ole suorittanut kuljettajan tutkintoa, LT:n tekstistä ei käy yksiselitteisesti ilmi, onko jonkinlaista vanhaa kuljettajan tutkintoa suoritettu. Poiston merkitys riippuu LT:n puhujan tarkoituksesta, joten varmuuden vuoksi tulkkien tulisi tulkata sana *uusi*, jotta viestin tarkoituksen epämääräisyys siirtyisi täysin samana LT:stä KT:hen, eikä vastuu viestin selkeydestä tai selkeyttämisestä jäisi tulkille.

Toisen kerran adjektiivi *uusi* esiintyi aineistossa seuraavassa propositiossa, joskin hieman erilaisessa kontekstissa. Tällä kertaa LT:n puhuja puhuu uusista ajokorteista. Tällä kertaa poiston oli tehnyt vaan yksi tulkki:

LT: 10a) kahdesti uutta kansallista ajokorttia...

Tulkkaus: 10b) FRA 2: deux fois. un permis de conduire national

Käännös: kahdesti. kansallista ajokorttia

Poisto ei vaikuta suuresti viestin tarkoitukseen ja kyseessä on yksittäinen sana, joten se voidaan luokitella Barikin yksittäiseksi poistoksi. Kontekstista selviää myös, että kyseessä olevat kansalliset ajokortit eivät voi olla muuta kuin uusia, joten poistolla ei ole suurta merkitystä viestin ymmärtämiseen; se on informaation saannin kannalta vähäisen riskin poisjättö. Vaikka poiston merkitys on todettu vähäiseksi, kolme muuta tulkkiä kuitenkin sisällyttivät adjektiivin tulkkauksiinsa, mikä taas lukumäärällisesti voisi osoittaa adjektiivin olevan oleellinen tulkkaukselle.

5.1.1.4 Lähes toisteiset lausekkeet tai virkkeet

Samalta kuulostavat kohdat on mahdollista luulla samaksi, varsinkin kun ottaa huomioon tulkkausviiveen. Kaksi toistaan muistuttavaa lauseketta olikin tulkeille hankalaa erottaa toisistaan. Kyseessä on LT:n kohta, jonka konteksti liittyy kuljettajan tutkinnon suorittamiseen.

Tapauksessa on kaksi lähes identtistä lauseketta, jotka tulevat peräkkäin. Kolme neljästä tulkista ei sisällyttänyt toista lausekkeista tulkkaukseensa:

LT: 11a) hän ei ole kuitenkaan suorittanut tai aikonut suorittaa uutta kuljettajan tutkintoa...

Tulkkaukset:

11b) FRA 1: sans en avoir. elle e- >passer le<. l'examen d(e) conduite de la Finlande...

Käännös: ilman että olisi. hän h- >suorittaa<. Suomen kuljettajan tutkintoa...

11c) FRA 2: sans effectuer le cours de conducteur...

Käännös: käymättä kuljettajatutkintoa...

11d) ENG 1: without taking a new driving examination...

Käännös: suorittamatta uutta kuljettajan tutkintoa...

Vain yksi tulkki (ENG 2) onnistui sisällyttämään tulkkaukseensa konditionaalisen tapahtuman. Ydininformaationa LT:ssä on, että vastaaja ei ole suorittanut tai ei ole aikonut suorittaa uutta tutkintoa. Voimme huomata, että lausekkeet *suorittaa* ja *tai aikonut suorittaa* ovat lähes identtisiä, ja niiden eroavaisuus nivoutuu teon suorittamisen aikeeseen. Toisessa lauseessa mainittu ”aikomus” erottaa lausekkeet semanttisella tasolla. Kyseisen sanan poisjättäminen tekee lausekkeista redundanttiset, jolloin tulkit ovat voineet strategisena ratkaisuna jättää toisen lausekkeen pois. Se, että lausekkeet tulevat peräkkäin, voi myös vaikuttaa tulkkauksen yksinkertaistettuun lopputulokseen. Barikin luokittelussa kyseessä voisi yksittäisen sanan poiston takia olla yksittäinen poisjätto, mutta semanttisen tason tarkoitusero viittaisi myös siihen, että tulkit eivät ole ymmärtäneet lausekkeiden eroa, jolloin virhe olisi ymmärtämättömyyden poisjätto. Kontekstuaalisesta näkökulmasta poisjätto voitaisiin luokitella Pymin kategoriassa korkean riskin poisjätöksi, sillä olennaista informaatiota jää pois. Henkisen pääoman näkökulmasta tulkkien kuuntelu ja muisti ovat olleet kuormittavuuden maksimialueella, jolloin tuottaminen on jäänyt vähemmälle, ja tulkkien kognitiivisen kapasiteetin ylikuormittuneisuudelta on vältytty. Tässä voimme huomata, että yhdenkin sanan ymmärtämättömyys voi johtaa kokonaisen tarkoituksen poisjättämiseen, mikä taas vaikuttaa viestin kokonaisen ajatuksen välittämiseen. Juridisessa mielessä jonkun asian tekemisen aikomus voi olla merkittävää, joten tulkkienkin olisi tärkeää sisällyttää se tulkkaukseen silläkin riskillä, että sanoisi jotain redundanttia (jota ei tässä tapauksessa ollut).

5.1.1.5 Lähdetekstin virhe

Virheiden teko on inhimillistä, ja myös tulkit tekevät siksi virheitä. Tarkasteltavassa kohdassa LT:n puhuja on tehnyt virheen, mikä on tuottanut erilaisia lopputuloksia tulkkauksen suhteen.

LT: 12a) ollut tietoinen siitä että. nämä (mm) passit. >anteeksi< ajokortit.

Tulkkaukset:

12b) FRA 2: était au courant. que. ces permis de conduire

Käännös: oli tietoinen. että. hän nämä ajokortit

12c) ENG 2: (ha)s been (of) aware. to the driving licenses

Käännös: (o)n ollut (siitä) tietoinen. ajokorttien osalta

Voidaan huomata, että LT:n puhujan oli tarkoitus puhua ajokorteista ja että hän sanoi vahingossa *passit*, minkä jälkeen hän pahoitteli tilannetta ja korjasi virheensä. Kaksi tulkkiä jätti pois LT:n puhujan virheen ja tulkki suoraan korjatun version. Kaksi muuta tulkkiä tulkkasivat segmentin sanasta sanaan, jolloin tulkkaukseen sisältyy virhe ja pahoittelu. Kyseessä on luultavasti tulkkien koulukuntaero lähdetekstin täydellisen noudattamisen ja lähdetekstistä etäisyyden ottamisen välillä. Voidaan katsoa, että kaiken tulkanneiden tulkkien mielestä täyden viestin välittämisen kannalta myös LT:n puhujan virhe oli tarpeellinen tulkata. LT:n virheen tulkkaukseen jättäminen on tapaus, joka voidaan katsoa olevan lähellä Napierin (2004: 125) kuvailemaa strategista poisjättöä. On siis hyvin luultavaa, että tulkit FRA 2 ja ENG 2 tietoisesti jättivät virheen tulkkaukseen, jolloin heille vapautui lisää aikaa ja kognitiivinen kuormittavuus laski. Jos täysin sanasta sanaan tulkkaukseen ei vaadita, poiston vakavuus on alhainen, sillä viestin informaation sisältö välittyy kohdekielelle selkeästi. Kyseistä poisjättöä on vaikea analysoida virheen näkökulmasta, sillä se ei sovi mihinkään Barikin poisjättöihin. Kontekstuaalisesta näkökulmasta poisto voisi kuulua vähäisen riskin poisjättöihin, jos siihenkään, sillä poisto ei vaikuta ollenkaan viestin tarkoituksen ymmärtämiseen. Jos poistoa ei voida katsoa strategiseksi ratkaisuksi ja sen katsottaisiin olevan virhe, se voitaisiin katsoa tulkin tietämättömyydestä johtuvaksi virheeksi siten, että tulkki ei yksinkertaisesti tiedä, että oikeudellisessa kontekstissa LT:tä tulee noudattaa sanatarkasti. Jos asiaa katsoo kuulijan silmin, puhujan virheen jättäminen pois tekee tekstistä yhtenäisempää ja selkeämpää.

5.1.2 Laajat segmentit

Tähän asti analysoitavat poistot ovat olleet yksittäisiä sanoja tai lyhyitä segmenttejä. Tässä luvussa taas tarkastelun kohteena ovat laajat segmentit, jotka ovat jääneet tulkilta tulkkaukseen.

Seuraavat tarkasteltavat kohdat ovat vain yhden tulkin poistoja, mutta koska tulkkauksen kuulija jää poistojen vuoksi eriarvoiseen asemaan verrattuna LT:n suomenkielisiin kuulijoihin, niiden tarkastelu on oleellista. Yleisesti ottaen laajojen segmenttien poistot olivat määrällisesti hyvin vähäisiä, mikä osoittaa, että tulkit suoriutuivat tulkkauksesta pikemminkin hyvin. Seuraavia poistoja tarkasteltaessa on otettava huomioon, että suurimmaksi osaksi ne esiintyivät tulkkauksen loppupäässä. Koska väsymys vaikuttaa mittavasti tulkkauksen tarkkuuteen, pelkästään taukojen puute altistaa tulkit tekemään helpommin virheitä (katso Stern 2011: 336), joten tällaisten virheiden välttämiseksi tulkin on myös muistettava pyytää sopivin ajoin taukoja.

5.1.2.1 Kokonainen propositio

Tulkkauksissa esiintyi laajempia poistoja, joissa tulkki jätti pois kokonaisen proposition tai lauseen. Ensimmäinen tarkasteltava kohta on poisjätetty sivulause:

LT: 13a) saamaan itselleen tuon kirjelähetyksen joissa ensimmäinen näistä uusista ajokorteista oli...

Tulkkkaus: 13b) FRA 2: de recevoir personnellement (ces) lettres...

Käännös: saamaan henkilökohtaisesti (nämä) kirjeet...

On selvää, että tulkkauksessa on paljon vähemmän informaatiota kuin LT:ssä, sillä sivulause jäi tulkkauksesta kokonaan pois, ja siinä on olennaista tietoa. Viestin välittymiselle olisi ollut olennaista tulkata LT kokonaan. Semanttisesta näkökulmasta poisjätetty sivulause ei ole informaatiotiivis, joten kyseessä ei voi olla ymmärtämättömyyden poisjätto. Todennäköisintä tässä kohdassa on, että LT:n ja tulkkauksen välinen viive on kasvanut liian suureksi, jolloin tulkin työmuisti on ollut liian kovassa rasituksessa. Tällöin tulkki joko ei ole muistanut, mitä sivulauseessa sanottiin tai tulkki on tiedostaen jättänyt sivulauseen pois, jotta voisi kuroa viivettä. Kyseessä olisi tällöin Barikin luokittelun viivepoisjätto.

Tulkkauksen loppupuolella oli merkityskokonaisuus, jonka yksi tulkeista jätti kokonaan tulkkaamatta³:

LT: 14a) päämieheni on siis täällä myöntänyt että hän nyt katsoo että ilmeisesti nämä ajokortit todella olivat väärennettyjä...

Tapauksesta tekee kummallisen se, että kolme muuta tulkkia tulkkasivat kyseisen osuuden. Todennäköisiä syitä poistolle on kaksi: tulkkauksen viive on kasvanut liian suureksi ja/tai tulkki

³ Tapaus käsitellään tässä kohdassa, sillä poisto on kokonainen propositio, mutta se sopisi myös tarkasteltavaksi osioon "Lähes toisteiset lausekkeet tai virkkeet".

ei ole ymmärtänyt segmenttiä. Viimeisin vaihtoehdoista on hyvin todennäköinen, ja sen selittää kohtaa edeltävä propositio:

LT: 15a) päämieheni ollut tietoinen siitä että. nämä (mm) passit. >anteeksi< ajokortit. ovat olleet selvästikin väärennettyjä.

Kohdat ovat lähes identtisiä keskenään ja niissä käytetyt sanat ovat melkein kaikki samoja, mikä on voinut johtaa väärinymmärrykseen. Ainoa suuri ero propositioiden välillä on predikaatti. On siis mahdollista, että tulkilla on ollut liian pitkä viive LT:n ja tulkkauksen välillä, jolloin työmuisti on ollut rasituksessa, mikä on ylikuormittanut tulkin kognitiivisen kapasiteetin. Heti perään tuleva propositio on tällöin voinut vaikuttaa tulkille vain edellisen proposition toistolta, jolloin redundanssisyistä kohta on voitu jättää pois. Kyseessä olisi tällöin Barikin luokittelun viivepoisjätön ja ymmärryksen poisjätön yhdistyminen. Luvussa 3.4. mainittiin, että oikeustulkkauksessa ei saa käyttää poistoja strategisena keinona kuten konferenssitulkkauksessa. Jos kyseinen poisto olisi tehty tiedostettuna, tämä olisi oiva esimerkki siitä, miksi konferenssitulkkauksen strategioita ei voida soveltaa oikeustulkkauksessa (Katso luku 3.4 Virhe vai strategia?).

5.1.2.2 Tulkkausvuoron alku

Poistojen viimeisessä alaluvussa otetaan tarkasteluun tulkkausvuoron alku. Yksi tulkkiopiskelija oli jättänyt kokonaan pois LT:n ensimmäiset propositiot⁴. Seuraava osuus jäi tulkilta pois:

LT: 16a) arvoisa puheenjohtaja. vaadin vastaajalle rangaistusta seuraavista rikoksista... väärennys. perustuu rikoslain kolmannenkymmenennen kolmannen luvun ensimmäiseen pykälään...

Kyseessä on siis LT:n alku ja osuus, joka jää tulkilta pois. Poisto on siinä mielessä erikoinen, että tulkin työmuisti ei ole vielä voinut kuormittua liikaa tai viive kasvaa liian suureksi. Muutamia mahdollisia selityksiä poistolle kuitenkin on. On mahdollista, että poisto voi johtua tulkkauksen toimintaan liittyvästä syystä, esimerkiksi tulkkauksen alkukankeudesta. Voi siis kestää hetken aikaa, ennen kuin tulkki pääsee tekstiin sisään ja saa käsityksen, mistä LT:ssä puhutaan. Koska kyseessä on tulkkausvuoron alku, poiston syy voi johtua myös extralingvivistisistä syistä: tulkkauslaitteen päällä olo, kuulokkeiden riittävä äänenvoimakkuus

⁴ Poisto kuuluu myös edelliseen kappaleeseen 5.1.2.1. Kokonainen propositio, mutta poiston spesifisyyden vuoksi se on otettu tarkasteluun erilliseen kappaleeseen.

tai oikean tulkkauskanavan valinta. Kaikki edellä mainitut syyt johtavat siihen, että tulkki ei vain yksinkertaisesti kuullut LT:n alkua, jolloin sen tulkkaminenkin on mahdotonta. Tämä myös osoittaa, että tulkkaus ei ole pelkästään toimintana vaativaa, mutta onnistuneen tulkkauksen toteutumiseen vaaditaan muidenkin tekijöiden onnistumista sekä yleistä huolellisuutta (katso mm. Kinnunen & Vik-Tuovinen 2011).

5.2 Lisäykset

Tässä luvussa käsittelen aineistossa esiintyviä lisäyksiä. Lähtökohtaisesti lisäysten jaottelu on tehty sen mukaan, esiintyykö tietty lisäystyyppi useammalla tulkilla tai samalla tulkilla moneen otteeseen tai kuinka pitkä tai merkittävä lisäyssegmentti on. Analyysivaiheen poimintoihin on otettu vain niiden tulkkien tulkkaussegmentit, joissa on tapahtunut lisäys, eikä kaikkien tulkkien samaa tulkkaussegmenttiä. Tarkasteltavissa segmenteissä lisäykset on alleviivattu tulkkauspoiminnoissa. Tässäkin kategoriassa sovellan Barikin ja Gilen teorioita. Pymmin kontekstuaalinen virheanalyysi ulottui vain poistoihin, mutta katson, että kontekstisidonnaisuutta voi soveltaa myös lisäyksiin.

5.2.1 Usealla tulkilla tai usein samalla tulkilla esiintyvät lisäykset

Aivan kuten poisto-osiossa, tähän lukuun on kerätty lisäyksiä, jotka esiintyvät useamman tulkin tulkkauksessa tai useamman kerran samalla tulkilla tulkkauksen eri kohdissa. Erityisen mielenkiintoisia ovat lisäykset, jotka esiintyvät useammalla tulkilla, koska silloin on mahdollista huomata lisäyksissä jonkinlaista kaavaa.

Määrällisesti aineiston suurin lisäysryhmät on sanaa tai lauseketta koskevat toistot ja lisäykset. Vaikka Barik (1971: 202) eksplisiittisesti mainitsee, että hänen virhejaottelussaan kesken jääneet sanat ja toistot sekä korjaukset eivät kuulu lisäyksiin – tosin ilman minkäänlaisia perusteluita –, olen ottanut ne mukaan virhejaotteluun niiden suuren esiintymismäärän vuoksi. Joissain kohdissa ne myös hankaloittivat KT:n ymmärtämistä, mikä taas heikentää tulkkauksen viestinnällistä funktiota. Ottaen myös huomioon, että tutkimus tehdään oikeustulkkauksen kontekstissa, keskeneräiset sanat voivat viestiä tulkattavan epävarmuuksista, ja näin ollen tulkkauksesta ei ole mahdollista päätellä, ovatko keskeneräisten sanojen toistot tai lisäykset tapahtuneet tulkattavan vai tulkin toimesta.

5.2.1.1 Toistot

Koko tulkkauksen aikana yhteensä kahdella tulkilla esiintyy toistoja, mutta suurin osa toistoista esiintyy yhden tulkin kohdalla. Toistoihin luetaan kuuluviksi kohdat, jotka esiintyvät LT:ssä vain kerran mutta KT:ssa kaksi kertaa. Ensimmäinen toisto tulee yhdellä tulkilla heti tulkkausvuoron alussa:

LT: 17a) arvoisa puheenjohtaja. vaadin rangaistusta

Tulkkaus: 17b) ENG 2: your honour... your honour. I demand a punishment

Käännös: arvoisa puheenjohtaja... arvoisa puheenjohtaja, vaadin rangaistusta

Samantapaisia lisäyksiä esiintyy kahdella tulkilla useaan otteeseen:

LT: 18a) ja nämä on esitetty esitutkintapöytäkirjassa

Tulkkaus: 18b) FRA 1: et cela cela sont ont été fait voir dans dans la procès-verbal de. de l'enquête préliminaire...

Käännös: ja tämä tämä ovat on näytetty esitutkinnan pöytäkirjassa

LT: 19a) tuon kirjelähetyksen

Tulkkaus: 19b) FRA 1: cette:: cette courrie-

Käännös: tuon:: tuon kirjee-

LT: 120a) tuolla Helsingin postikeskuksessa

Tulkkaus: 20b) ENG 1: to the. to the Helsinki post office

Käännös: tuonne. tuonne Helsingin postikeskukseen

LT: 21a) onko päämieheni ollut tietoinen

Tulkkaus: 21b) FRA 1: whether my clie- my client was aware

Käännös: oliko päämiehe- päämieheni tietoinen

Kohtien 17, 18, 19, 20 ja 21 lisäyksissä on samanlaisia piirteitä. Tulkkauksessa lause sanotaan kokonaisena toiston jälkeen. Tapauksille voidaan löytää kaksi mahdollista syytä. Ensimmäinen ja todennäköinen syy toistoille on se, että tulkki on ajallisesti pysytellyt todella lähellä LT:tä, jolloin viive LT:n ja KT:n välillä on lähes olematon. Tällöin tulkki ei voi kuitenkaan tietää, mitä tulkattava aikoo sanoa, joten tulkkaukseen on otettava pieni tauko ja kuunneltava tulkattava enemmän, jotta tulkki ymmärtäisi viestin semanttinen kokonaisuuden. Sen sijaan että tulkki jatkaisi lyhyenkin tauon jälkeen siitä, mihin hän on jäänyt, tulkki toistaa lauseen alkusegmentin tehden propositiosta kokonaisen. Lisäys ei ainakaan sovi Barikin jaotteluun. Kontekstuaalisesta näkökulmasta viesti on ymmärrettävissä lisäyksistä huolimatta, vaikkakin se voi luoda lisähaasteen kuulijalle. Gilen kognitiivisesta näkökulmasta kuuntelua (L) on

todennäköisesti aluksi kuormitettu liian vähän, jolloin viestin sisältöä ei ole mahdollista ymmärtää, mikä johtaa tulkkauksen laadun heikentymiseen. Toistot voivat myös selittyä sillä, että tulkit ovat prosessoineet LT:n viestinnällistä sisältöä ja sinä aikana halunneet tuottaa jonkinlaista tekstiä, jotta tulkkaukseen ei syntyisi katkonaisuutta. On siis kiisteltävissä, onko kyseisenlainen toisto virhe vai ei, sillä lisätty kohta ei tuo KT:hen uutta viestinnällistä informaatiota ja on lisäyksenä pikemminkin inhimillinen. Ratkaisuna toistojen eliminoinnille ja näin tulkkauksen sujuvuuden parantamiseen olisi antaa viiveen kasvaa hieman enemmän, jolloin tulkit saisi paremman käsityksen LT:n merkityksestä ja voi siten tulkata kerrallaan ymmärrettävän ja eheän kokonaisuuden.

5.2.1.2 Korjaukset

Lyhyiden segmenttien toistoja selvästi suurempi kategoria on tulkkien tekemät korjaukset KT:hen. Niitä on monia erilaisia, mutta ajatus on kaikissa sama: lause aloitettiin yhdellä tavalla, jota seurasi lyhyt tauko, jonka jälkeen lause aloitetaan alusta toisella tavalla. Suurimmaksi osaksi KT:n korjaukset liittyvät sekä sukuun ja määräisyyteen että substantiiveihin ja verbeihin. Näitä lisäyksiä on seuraavissa lauseissa:

LT: 22a) ei kuitenkaan ole ollut kyseisen viranomaisen myöntämä...

Tulkkaus: 22b) ENG 2: was not given to him to her by the official...

Käännös: ei ollut myönnetty hänelle (maskuliini) hänelle (feminiini) viranomaisen toimesta...

LT: 23a) väärä ajokortt:i...

Tulkkaus: 23b) FRA 2: la mauvaise le mauvais permis de conduire...

Käännös: väärän (feminiini) väärän (maskuliini) ajokortin...

LT: 24a) saadakseen ajokorttiluvan

Tulkkaus: 24b) FRA 1: pour avoir u::n droit. >le droit< d'un permis de conduire.

Käännös: saadakseen o::ikeuden. (epämääräinen >oikeuden< (määräinen) ajokorttiin

Kaikkia näitä korjauslisäyksiä yhdistää lingvistinen tekijä, joka on läsnä niin ranskassa kuin englannissakin. Koska suomessa ei käy alusta lähtien ilmi, onko sana määräinen vai epämääräinen, tulkin on kuunneltava LT:tä pidemmälle, ennen kuin alkaa tulkkaamaan, jos hän haluaa saada selvillä määräisyyden. Jos tulkit haluaa ajallisesti pysyä mahdollisimman lähellä LT:tä, hänen on aloitettava tulkkaus tietämättä sanojen määräisyyttä, jolloin KT:hen voi tulla virhe. Analysoitavaksi poimituissa kohdissa jokainen tulkin lisäys on ollut korjaus KT:hen, sillä he aloittivat tulkkauksen väärin. Myös substantiivin suku voi aiheuttaa kielellisiä ongelmia,

tämä tosin pitää paikkansa vain ranskassa, sillä englannissa substantiiveilla ei ole sukua. Koska suomessa ei ole sukua, eikä pronomineistakaan käy selville suku, tulkki voi virheellisesti lausua substantiiville tai pronominille väärän suvun. Se, pidetäänkö korjauksia virheellisinä lisäyksinä, on näkökulmakysymys. Suku-kysymyksen kohdalla kyse ei ole suoranaisesti ainakaan tulkkausvirheestä, sillä toisessa kielessä ei ole sukua. Tässä voidaan katsoa, että korjattu lisäys on toivottava, kun taas väärin aloitettu ensimmäinen kohta on ei-toivottava eli virhe.

Toisenlaisiin korjauslisäyksiin kuuluvat substantiivit ja verbit. Seuraavissa kohdissa tulkit sanoivat ensin heidän mielestään väärän vaihtoehdon, minkä jälkeen he aloittivat kohdan alusta heidän mielestään oikealla vaihtoehdolla:

LT: 25a) kuulustelupöytäkirjaan sivulle 3...

Tulkkaus: 25b) FRA 2: la page 3 du procès-verbal d'interrogation. d'interrogatoire...

Käännös: sivu 3 kuulustelun. kuulustelupöytäkirjassa ...⁵

LT: 26a) vastaaja on kuulusteluissaan kertonut

Tulkkaus: 26b) ENG 2: the defendant in the hearing in the interview has telled

Käännös: vastaaja on kuulusteluissa haastatteluissa kertonut

LT: 27a) on tässä nimennyt

Tulkkaus: 27b) FRA 1: a dit... a nommé

Käännös: on sanonut... on nimennyt

LT: 28a) poliisilaitoksen konstaapeli

Tulkkaus: 28b) FRA 1: constable du commissair- commisariat

Käännös: komissaar- komissariaatin konstaapeli⁶

LT: 29a) liitteissä numero 1 ja 2...

Tulkkaus: 29b) ENG 2: record 1 and 2. annexes 1 and 2...

Käännös: pöytäkirja 1 ja 2. liitteet 1 ja 2...

LT: 30a) on pidettävä luultavana

Tulkkaus: 30b) ENG 1: it is pos- probable

Käännös: on mahd- luultavaa

Vaikka lisäykset eivät tapahdu tulkeilla tekstin samassa kohdassa, kyseessä on kuitenkin samantyyppiset lisäykset. On mahdollista, että tulkit ovat näissä kohdissa pysytelleet ajallisesti suhteellisen lähellä LT:tä, jolloin he ovat yrittäneet tulkata mahdollisimman paljon. Vasta kun he ovat sanoneet tai aloittaneet sanoa LT:n kohdalle vastineen, he ovat korjanneet ja lisänneet

⁵ Kohta 25b) on hyvin epäselkeä ja vaikeasti käännettävissä.

⁶ *Komissaar-* viittaa tässä komissaariin (henkilö) ja korjaus *komissariaatti* laitokseen.

KT:hen näkemänsä oikean vaihtoehdon. Useassa tapauksessa ensin tulkattu virheellinen vaihtoehto muistuttaa paljon oikeaa, myöhemmin tulkattua vaihtoehtoa. Kohtien samankaltaisuudet ovat varmasti olleet osasyynä virheen tekemiselle.

Kaikissa korjauslisäyksissä itse korjaus ei ole ollut tulkkausvirhe, vaan tulkkausvirhe on pikemminkin ollut lisäystä edeltävä kohta. Korjauslisäys saa aikaan ekvivalenssin LT:n ja KT:n välille, jolloin viestin sisältö on koherentimpi. Ainoa tapa välttyä korjauslisäysten tekemiseltä olisi olla tekemättä alkuperäistä, korjauslisäystä edeltävän kohdan virhettä.

5.2.2 Muut merkittävät lisäykset

Tähän alalukuun kuuluvat sellaiset lisäykset, jotka vaikuttavat tulkkauksen lopputulemaan merkittäväällä tavalla⁷. Nämä merkittävät lisäykset ovat aina yksittäisen tulkin tekemiä.

5.2.2.1 Tulkin oman virheen osoittaminen

Tämän luvun tarkastelussa on tulkin tekemä pidempi korjauslisäys. Tässä tulkki on tulkannut segmentin, pahoitellut ja tulkannut segmentin uudestaan oikein. Lisäyksen tekee ongelmalliseksi kuitenkin se, että tulkki ei ole osoittanut, että hän on itse tehnyt virheen.

LT: 31a) esitutkintopöytäkirjassa liitteissä numero 1 ja 2...

Tulkkaus: 31b) ENG 1: in the attachments 1 and 2 of the interrogation record...
correction in the preliminary investigation record

Käännös: liitteissä 1 ja 2 kuulustelupöytäkirjassa... korjaus esitutkintopöytäkirjassa

Kuten voimme huomata LT:stä, puhuja ei missään vaiheessa tee itse virhettä tai mainitse sanaa *korjaus*. Tulkki on tässä tilanteessa itse tehnyt ensimmäisessä osassa virheen, minkä jälkeen hän on sanonut *korjaus* ja tulkannut oikeaa vastinetta käyttäen. Koska tulkki puhuu aina ensimmäisessä persoonassa ikään kuin hän olisi itse puhuja (katso mm. KELA s.d., Semantix s.d.), lisäyksestä ei käy ilmi, että korjaus on tulkin korjaus eikä puhujan. Tällaisessa tapauksessa tulkin olisi kuulunut sanoa *tulkki korjaa*, jolloin kuulijalle käy ilmi, että edellistä kohtaa ei esiinny LT:ssä. Pragmaattisessa mielessä olisi mahdollista kuvitella, että pelkkä sana *korjaus* riittäisi viestimään, että tulkki on tehnyt virheen ja korjaa, mutta näin ei kuitenkaan ole, ja se

⁷ Luvun otsikon sana ”merkittävä” viittaa siihen, että lisäykset vaikuttavat tulkkauksen lopputulemaan merkittävästi, mutta ne ilmenevät vain yhdellä tulkilla. Myös aikaisemman luvun ”Usealla tulkilla tai usein samalla tulkilla esiintyvät lisäykset” lisäykset voivat olla merkittäviä.

on mahdollista huomata aineiston toisesta kohdasta. Siinä LT:n puhuja itse korjaa itseään ja sanoo *anteeksi*, jonka tulkki tulkkaa sanalla *correction* (‘*korjaus*’)⁸:

LT: 32a) nämä (mm) passit. >anteeksi< ajokortit.

Tulkkaus: 32b) ENG 1: the passport- correction driver’s licenses.

Käännös: passi- korjaus ajokortit.

Kohdassa 32b tulkki tulkkaa LT:n tarkkaan ja täsmällisesti. Kohtien 31b ja 32b sanalla *correction* (‘*korjaus*’) on erilainen funktio, mikä ei tule esiin, jos pystyy seuraamaan vain KT:ta. Sen takia tulkin on pystyttävä viestimään, jos hän on itse tehnyt tulkkauksessa virheen. Kontekstuaalisesta näkökulmasta tällainen lisäys on virhe, sillä se vaikuttaa tulkkauksen ekvivalenssiin merkittävästi. Barikin jaottelussa kyseinen lisäys voisi mahdollisesti kuulua selittäviin lisäyksiin, sillä viime kädessä tulkki yrittää selittää ja selkeyttää KT:ta kuulijalle. Kyseinen tarkastelusegmentti voitaisiin omalla tavalla luokitella myös poistoksi, sillä tulkki jätti yhden sanan (tulkki) pois KT:sta. Sen mainitsemalla kohta ei olisi virhe ja ekvivalenssi olisi toteutunut.

5.2.2.2 Substantiivien määritteet ja muut kuvailevat sanat

Lisäysten viimeinen kategoria pitää sisällään substantiivien määritteet ja muut kuvailevat sanat. Useimmiten aineiston lisäykset ovat sanaluokaltaan adjektiiveja.

Ensimmäiseksi tarkastelun kohteena ovat lisäykset, jotka tuovat mukanaan ylimääräistä informaatiota tulkkaukseen:

LT: 33a) ajokortit todella olivat väärennettyjä

Tulkkaus: 33b) FRA 1: les permis étaient effectivement faux et falsifiés

Käännös: ajokortit olivat. todella vääriä ja väärennettyjä

Tulkki sanoo tässä kohtaan ensin lisäyksen, joka on väärä, ja sen jälkeen sanoo oikean vaihtoehdon, joka vastaa LT:n tekstiä. Kyseinen kohta muistuttaa väärää aloitusta ja toistoa, mutta tässä kohdassa tulkki ei aloita lausetta alusta asti vaan lisää väärän vaihtoehdon jälkeen rinnastuskonjunktion *ja*, jonka jälkeen tulee oikea vaihtoehto. On mahdollista, että tulkki on itse tajunnut virheensä, mutta on myös mahdollista, että tulkki sanoo kaksi adjektiivia painottamaan lauseen sävyä. Jos niin olisi, tapaus sopisi hyvin Barikin jaottelussa attributiivisiin lisäyksiin. Tulkkauksen lisäys on sinänsä virheellinen, koska kuulija voisi

⁸ Samaista kohtaa käsiteltiin jo poistoissa eri näkökulmasta.

olettaa, että LT:ssä mainitaan ajokorttien olevan sekä väärinä että väärennettyinä. Näin ei kuitenkaan ole, jolloin tulkauksen tuoma ylimääräinen informaatio on virheellistä.

Seuraavassa tarkastelun kohteena olevan lisäyksen kontekstista ei käy ilmi lisäysten tuoma ylimääräinen informaatio:

LT: 34a) hän olisi pelännyt että tämä kortti

Tulkkaus: 34b) FRA 1: peur que cette (euh) premier permis de conduire

Käännös: pelätä että tämä (öö) ensimmäinen ajokortti

Lauseen kontekstista ei käy eksplisiittisesti ilmi, puhutaanko siinä ensimmäisestä ajokortista ja suomalaisista viranomaisista. Kun LT on epätarkkaa, tulkauksenkin on pysyttävä semanttisesti samalla tasolla ja oltava yhtä epätarkkaa. SKTL:n (2016) oikeustulkin etiikan mukaan viestin tarkentaminen ei kuulu tulkin rooliin, sillä tulkkin voi olla väärässä, ja tällöin tulkki olisi itsenäisesti viestinyt vääränlaista informaatiota. Tässäkin tapauksessa kyseiset lisäykset voidaan katsoa kuuluvan Barikin attributiivisiin lisäyksiin.

Seuraavien tarkasteltavien lisäysten tuoma informaatio on pääteltävissä kontekstista:

LT: 35a) että tämä kortti joutuisi viranomaisten haltuun...

Tulkkaus: 35b) FRA 1: que les autorités finlandais pourraient l'avoir.

Käännös: että suomalaiset viranomaiset pystyisivät saamaan sen.

LT: 36a) että tämä kortti

Tulkkaus: 36b) FRA 2: que. un permis de conduire falsifié

Käännös: että. väärennetty ajokortti

LT: 37a) suorittaa uutta kuljettajan tutkintoa...

Tulkkaus: 37b) FRA 2: >passer le<. l'examen. d(e). conduite de la Finlande...

Käännös: >suorittaa<. Suomen kuljettaja(n). tutkintoa...

Jokaisen kohtien 35, 36 ja 37 lisäyksiin tuoma informaatio on pääteltävissä kontekstista, jolloin lisäys ei tuo mukanaan virheellistä informaatiota. Jokainen näistä yksittäisistä lisäyksistä voidaan luokitella Barikin attributiivisiin lisäyksiin, sillä ne tuovat lisää painoarvoa kuvailemalla joko lauseen tekijää tai objektia. Kontekstuaalisesta näkökulmasta katsottuna lisäykset eivät muuta tulkattavaa viestiä, joten ne voidaan luokitella ei-virheiksi tai harmittomiksi virheiksi. Näissäkään kohdissa tulkin ei tule itse selventää tekstiä, mutta toisaalta selvitys ei ole haitannut semanttista ekvivalenssia. Vaikka useimmiten attributiiviset lisäykset ovat sanaluokiltaan adjektiiveja, kohdan 37 lisäyksestä voidaan huomata, että myös substantiivit voivat kuulua niihin. Tässä tapauksessa substantiivilisäys on erisnimi, mikä taas

tuota esiin sen, että erisnimet voivat tuottaa vaikeuksia muissakin virhekategorioiden poistoissa (katso luku 5.1.1.1).

Yleisesti ottaen Pymin kontekstuaalisuutta voi soveltaa lisäyksiin, mutta niiden jaottelu on yksinkertaista ja melko lokeroivaa, mikä ei suinkaan ole huonoa, sillä muutoin koko tutkimuksen virheanalyysi ja -määrittely on osittain spekulatiivista ja sekä mustaa että valkoista. Jos lisäyksen tuoma informaatio ei käy selväksi tekstin kontekstista tai kontekstista ja näin ollen KT:ssa on semanttisesti katsottuna enemmän informaatiota kuin LT:ssä, lisäys on virheellinen ja vaikuttaa kuulijan ymmärrykseen. Jos lisäys (esimerkiksi kansalaisuus) käy ilmi LT:stä, lisäys ei ole virheellinen, sillä se ei tuo semanttisesti viestiin uutta tietoa. Gilen kuormittavuusmalleja ja kognitiivista kapasiteettia on hankala soveltaa lisäyksiin, sillä jos tulkki pystyy tuottamaan KT:hen ylimääräistä tekstiä, hänen kognitiivinen kapasiteettinsa ei ole ylikuormittunut. On toki mahdollista, että liian suuren viiveen ja työmuistin ylikuormittumisen johdosta tulkki ei muista tai ole pystynyt seuraamaan kaikkea sanottua, jolloin hän tulkkaa jonkinlaista ulosantia, jossa voi olla LT:hen nähden ylimääräistä informaatiota. Tällaisten tapauksien varmistaminen onnistuisi vain kysymällä itse tulkilta tulkkauksilanteen jälkeen, oliko kyseessä todella tällainen tapaus.

5.3 Muunnokset

Virhekategorioiden kolmannessa ja viimeisessä luvussa käyn läpi aineistossa esiintyviä muunnoksia eli kohtia, joiden merkitys on tulkkauksitoiminnan jälkeen muuttunut. Tarkasteluun on poimittu mahdollisimman tarkasti erilaiset muunnokset, mutta pienet merkityksen kannalta mitättömät poistot on jätetty analyysin ulkopuolelle. Aivan kuten poistot ja lisäykset, myös muunnokset on jaoteltu kahteen pääkategoriaan: usealla tulkilla tai usein samalla tulkilla esiintyvät muunnokset ja muut merkittävät muunnokset.

5.3.1 Usealla tulkilla tai usein samalla tulkilla esiintyvät muunnokset

Tähän lukuun on kerätty lisäyksiä, jotka esiintyvät useamman tulkin tulkkauksessa tai useamman kerran samalla tulkilla tulkkauksen eri kohdissa. Erityisen mielenkiintoisia ovat muunnokset, jotka esiintyvät useammalla tulkilla, koska silloin on mahdollista huomata muunnoksissa jonkinlaista kaavaa. Aineistosta ilmeni neljä muunnoskategoriaa.

5.3.1.1 Erisnimet

Aineistossa esiintyi laitosten nimiä, ja ne tuottivat usein ongelmia tulkeille. Ensimmäinen tarkastelun kohde on poliisiin kuuluvan laitoksen nimi. Aineistossa puhuttiin Keskusrikospoliisin Rikosteknisestä laboratorion. Kyseinen erisnimi esiintyi aineistossa kaksi kertaa, jolloin kaksi tulkkiä tulkkasi laitoksen nimen vaihtelevalla menestyksellä.

LT: 38a) Keskusrikospoliisin Rikosteknisen laboratorion lausunto

Tulkkaukset:

38b) FRA 1: l'avis du Laboratoire police scientifique de la Police judiciaire.

Käännös: Rikospoliisin Tieteellisen poliisilaboratorion lausunto.

38c) FRA 2: rapport. du Laboratoire. légal de la Police judiciaire.

Käännös: Rikospoliisin. oikeudellisen laboratorion. Lausunto.

Tulkkaukset eivät vaikuta ensisilmäykseltä vääriltä. Jos niitä kuitenkin tarkastelee lähempää, on mahdollista huomata, että KT ei vastaa täysin LT:tä. Kumpikaan ranskan tulkki ei ollut varautunut kyseisen laitoksen esiintymiseen tulkkauksessa. Voimme huomata sen vertailemalla edellä mainittujen tulkkien tulkkausta englannin tulkkeihin: kummatkin olivat selvittäneet kyseisen laitoksen nimen etukäteen, sillä kumpikin tulkkasi laitoksen nimen siten, miten se on esillä poliisin englanninkielisillä internetsivuilla (Poliisi s.d). Valmistautumattomuutta vahvistaa se, että seuraavan kerran kun kyseisen laitoksen nimi esiintyi tulkkauksessa, toinen ranskan tulkeista tulkkasi nimen eri lailla.

LT: 39a) >Keskusrikospoliisin Rikosteknisen laboratorion< lausunto

Tulkkaus: 39b) FRA 2: rapport du Laboratoire. forensique de Helsinki

Käännös: Helsingin Rikosteknisen laboratorion. lausunto

Voimme huomata, että KT ei edelleenkään vastaa täydellisesti LT:tä. Kaiken lisäksi laitoksilla on yleensä omat viralliset nimet eri kielillä, ja ne voivat olla jotain aivan muuta, kuin jos ne käännettäisiin kirjaimellisesti. Harvey (2003) luettelee oikeudellisten tekstien kääntämisessä neljä vaihtoehtoa kulttuurisidonnaisten termien kääntämisessä: funktionaalinen ekvivalenssi, lingvistinen ekvivalenssi, lainaus ja selittävä käännös. FRA-tulkit ovat tässä tapauksessa käyttäneet lingvistisen ekvivalenssin strategiaa eli kääntäneet sanasta sanaan. Muunnoksen vakavuus on kyseenalainen. Viestin ydininformaatio on varmasti mennyt kuulijalle perille, sillä sanat *poliisi* ja *laboratorio* ovat lauseen keskiössä ja ne ilmenevät tulkkauksista. Se, että ENG-tulkit tulkkasivat laitoksen nimen täydellisesti antaa kuitenkin paremman ja ammattitaitoisemman kuvan tulkeista. Myös se, että laitoksen nimelle on tarjottu sopiva

vastine, mahdollistaa tulkkauksen perusteella kuulijalle mahdollisuuden etsiä itse lisää tietoa laitoksesta. Oikeita vastineita käyttämällä tulkit siirtävät viestin ymmärtämisen vastuun itseltään pois kuulijalle.

Toinen laitoksen nimi, joka tuotti erilaisia lopputuloksia KT:hen oli Postitulli. Vain yksi neljästä tulkista tulkkasi laitoksen nimen sanatarkasti.

LT: 40a) Postitullin työntekijän Kalle Kankkusen...

Tulkkaukset:

40b) FRA 1: le travailleur de la poste Kalle Kankkunen...

Käännös: postin työntekijä Kalle Kankkunen...

40c) FRA 2: Kalle Kankkunen (euh) qui est de la douane...

Käännös: Kalle Kankkunen (öö) joka on postista...

40d) ENG 1: Kalle Kankkunen who works in the customs...

Käännös: Kalle Kankkunen joka työskentelee postissa...

40e) ENG 2: Kalle Kankkunen who works at the post(al) customs...

Käännös: Kalle Kankkunen joka työskentelee tullin posti(ssa)...

ENG 2 -tulkki oli ainoa, joka tulkkasi sanatarkasti LT:ssä mainitun laitoksen nimen. Siinä, missä FRA 1 -tulkki puhuu postista, tulkit FRA 2 ja ENG puhuvat tullista. Postitulli terminä on hyvin vähän käytetty, mikä on varmasti osasyynä erilaisille tulkkauksien lopputuloksille. Ilmeisesti kyse olisi Helsinki-Vantaan lentokentällä olevasta tullista, joka käy läpi lentoteitse tulleita kirjeitä ja paketteja (katso European Customs Portal s.d., YLE 2015). Termi ei kuitenkaan ole järkevä käytetty sillä sitä ei löydy tullin internetsivuilta tai Euroopan unionin termikannasta. Turvallisinta olisi siis tulkata sanatarkasti LT:n termi, sillä tulkin tehtävä ei ole oikoa mutkia suoriksi. Tosin kontekstuaalisesti katsottuna pelkkä *tulli* voidaan katsoa toimivan riittävän hyvänä vastineena, sillä tekstikontekstista voimme huomata, että Postitulli takavarikoi kirjeen. Postitullin toiminta on samanlaista kuin tullin, mikä selviää tekstikontekstista, vaikka ei tietäisikään kyseistä laitosta. Kohdetekstien moninaisuus osoittaa laitosten nimien olevan haaste, varsinkin kun kyseessä on harvoin käytetty nimi.

Käsittelen lopuksi vielä yhtä erisnimien muunnosta, vaikka vain yksi tulkki teki sen.

LT: 41a) Helsingin poliisilaitoksen konstaapeli Anelma Avikaisen...

Tulkkaukset: 41b) FRA 1: 1-1- policier d(e) Helsinki. Anelma Anikainen...

Käännös: Helsingin poliisin. Anelma Anikainen...

Vaikka muunnos on minimaalinen, voimme huomata, että erilaiset erisnimet tuottavat vaikeuksia myös muunnos-kategoriassa. On mahdollista, että tulkki ei kunnolla kuullut nimeä tai viive oli liian pitkä, jolloin sukunimen sanominen täysin oikein ei enää luonnistunut. Koska erisnimi ei viittaa mihinkään konkreettiseen objektiin, huonosti kuultua nimeä on vaikea toista oikein. Tämän alaluvun muunnokset sopivat parhaiten Barikin pieniin semanttisiin virheisiin.

5.3.1.2 Kirjain-numeroyhdistelmät ja luvut

Numerot ja luvut tuottivat tulkeille vaikeuksia poistoissa, lisäyksissä ja, kuten tulemme nyt huomaamaan, myös muunnoksissa. Ensimmäisenä tarkastelun kohteena on kirjain-numeroyhdistelmät.

LT: 42a) A89ZV374...

Tulkkaukset:

42b) FRA 1: ... A28...

42c) ENG 1: A28ZV374

42d) ENG 2: A20 29D374

Samaa kohtaa tarkasteltiin jo poistojen näkökulmasta, mutta koska numerosarjassa on LT:ssä ja KT:ssä eri numeroita, on sitä tarkasteltava myös muunnoksien näkökulmasta. Yhdelläkään tulkilla ei mennyt numerosarja täysin oikein (FRA 2 -tulkilla koko numerosarja jäi pois, joten sitä ei tarkastella tässä). Kuten poistoistakin kävi ilmi, tulkit eivät todennäköisesti olleet varautuneita kirjain-numeroyhdistelmän esiintymiseen, jolloin he eivät myöskään kirjoittaneet numerosarjaa ylös muistiinpanovälineillä. Koska lähes aina tulkeilla on jonkin pituista viivettä tulkkauksessa, numerosarjojen muistaminen ilman muistiinpanojen ottamista on hyvin vaikeaa. Jos tulkit päättävät tulkata numerosarjan, he varmasti jonkin verran joutuvat arvailemaan ja näin ollen KT:n numerosarja ei enää ole sama kuin LT:ssä. Mikä on erityisen mielenkiintoista kyseisessä numerosarjassa, on se, että ensimmäiset numerot 89 on jokaisessa tulkkauksessa vaihtunut 20-alkuiseen lukuun. Selittävänä tekijänä voi olla se, että LT:ssä luku on lausuttu *kahdeksankymmentäyhdeksän*, josta tulkit ovat muistaneet luvut *kahdeksan* ja *kymmentä*. Lukujen *kahdeksan* ja *kaksi* kaksi ensimmäistä äännettä ovat samat, ja se on selkeästi sekoittanut tulkit. Myös *kymmentä*-osuus on saanut tulkit kuvittelemaan, että kyseessä olisi kymmen, joka alkaisi numerolla kaksi. Tämä kuitenkin osoittaa sen, että ilman muistiinpanojen ottamista kirjain-numeroyhdistelmien tulkkaminen oikein on erittäin haastavaa. Kognitiivisesta näkökulmasta työmuisti on kuormittunut liikaa, jolloin tuottaminen on ollut joko vajanaista tai väärää.

Toinen lukuja sisältävä ja vaikeuksia tuottava kohta oli päivämäärät.

LT: 43a) 13. heinäkuuta 2010...

Tulkkaukset:

43b) FRA 1: le 31 juillet. 2010...

Käännös: 31. heinäkuuta 2010...

43c) ENG 2: (13th) 11th 2010.

Käännös: (13.) 11.2010.

Ensimmäisellä tulkilla meni kuukauden päivä väärin, toisella tulkilla kuukausi väärin. Kyseessä on samantyyppinen virhe kuin kohdassa 41: jos muistiinpanoja ei ole otettu, on vaikeaa tulkata numeroita oikein. Yhdellä tulkilla oli toisessa päivämäärässä myös epäröintiä:

LT: 44a) 16.7.2010

Tulkkaus: 44b) ENG 2: 16th 7 20(20)

Käännös: 16.7.20(20)

Kyseisen muunnoksen on täytynyt olla vahinko, sillä tulkkauksen tapahtuma-aikana vuosi 2020 oli vielä tulevaisuudessa. On siis hyvinkin mahdollista, että tulkki on halunnut sanoa 2010, mutta kognitiivinen kapasiteetti on ylittynyt ja tuottamisessa on tapahtunut virhe.

Vaikka näissä muunnoksissa onkin kyse vain pienestä muutoksesta, seuraukset voivat olla suuria. Ajankohta ja päivämäärä voivat olla isossa roolissa oikeudenkäynnissä, ja väärän ajankohdan sanominen voi vaikuttaa oikeudenkäynnissä annettavaan tuomioon. Sen takia olisi äärimmäisen tärkeää, että tulkit olisivat heti valmiudessa kirjaamaan kaikki luvut ylös, jotta ajankohdan ekvivalenssi säilyy.

5.3.1.3 Lukujen koteksti

Muutamassa kohdassa lukuja edeltävien ja lukujen jälkeen tulevien sanojen merkitys muuttui tulkkauksen myötä. Käyn kohdat läpi edellä mainitussa järjestyksessä. Käytän muunnoskategoriasta nimitystä ”lukujen koteksti” paremman nimityksen puutteessa. Vaikka muunnoskohtia yhdistää lukujen läheisyys, ei ole kuitenkaan selkeää näyttöä, että itse luvut olisivat syinä virheille.

LT: 45a) >esitutkintapöytäkirjal~~itteisiin~~< 3 ja 4...

Tulkkaukset:

45b) FRA 1: procès-verbal de l'enquête préliminaire parties 3 et 4...

Käännös: esitutkintapöytäkirja kohdat 3 ja 4...

45c) FRA 2: points 3 et 4...

Käännös: kohdat 3 ja 4...

Kaksi tulkkiä neljästä tulkkiä kohdan samalla lailla muuntaen viestin merkityksen. LT:ssä puhutaan esitutkintapöytäkirjan liitteistä, kun taas tulkit FRA 1 ja FRA 2 puhuvat sen kohdista. Tämä yhden sanan muunnos antaa viestille täysin eri merkityksen, sillä LT:ssä puhutaan esitutkintapöytäkirjasta erillään olevista asiakirjoista, mutta KT:ssä esitutkintapöytäkirjassa olevista kohdista. Selittävä tekijä muunnokselle voi löytyä LT:n lausumatavasta: puhuja on lausunut pitkän informaatiotiiviin yhdyssanan nopeasti, jolloin tulkit eivät ole välttämättä kunnolla kuulleet, mitä LT:ssä on sanottu ja näin ollen tulkanneet väärin. Mitä todennäköisimmin tulkkiä viive on kasvanut liian suureksi, jolloin joko työmuisti on rasittunut liikaa tai kuunteleminen ja ymmärtäminen on vienyt liikaa energiaa, jolloin tuottaminen ei ole vastannut LT:tä, eli joko L tai M on ylikuormittunut, jolloin tulkkiäuksen taakka on ylittänyt kognitiivisen kapasiteetin. Kontekstuaalisesta näkökulmasta virhe on suuri, sillä kuulija saa tulkkiäuksesta väärää tietoa, eikä voi esimerkiksi seurata, mistä puhutaan, sillä tulkkiäukset vievät eri paikkaan kuin LT. Barikin jaottelussa kyseinen muunnos olisi suuri semanttinen virhe ja alakategoriana kuuluisi väärin referensseihin, sillä aikaisemmin LT:ssä lukujen kontekstissa puhuttiin ”kohdista”.

Toinen lukujen konteksti -kohta liittyy järjestysluvun jälkeen tulevaan substantiiviin:

LT: 46a) jotta hän saisi haltuunsa tämän ensimmäisen kirjeen jossa tuo ajokortti oli.

Tulkkaukset:

46b) FRA 1: pour avoir le. le premier permis d- conduire dans l'enveloppe...

Käännös: saadakseen kirjeessä olevan ensimmäisen ajokortin ...

46c) FRA 2: pour obtenir à la main. son permis de conduire...

Käännös: saadakseen käteen. hänen ajokorttinsa...

LT:tä ja tulkkiäuksia tarkastelemalla voimme huomata, että niissä on paljon samaa, mutta niiden sisällöllinen merkitys on kuitenkin eri. LT:ssä puhutaan ensimmäisestä kirjeestä, jonka vastaaja sai haltuunsa, kun taas kyseessä olevat tulkit puhuvat haltuun saadusta ajokortista. Globaalissa kuvassa FRA 2 -tulkin ulosanti ei ole kovin virheellistä, sillä kontekstista käy ilmi, että LT:n lauseen päätekijä on ajokortti. FRA 1 -tulkin yhtä paljon informaatiota sisältävä lause taas on

virheellisempi, koska siinä viittaussuhteet ovat menneet väärinpäin. FRA 1 -tapauksessa kyse olisi suuresta semanttisesta virheestä, joka johtuisi vääristä referensseistä. Virhe muistuttaa yhdistelmäpoisjättöä siinä mielessä, että tulkkauksessa on tapahtunut virhe yhdistelemällä väärät viittaussuhteet vääriin sanoihin. FRA 2 -tapauksessa kyse taas olisi pienestä semanttisesta virheestä, sillä lopputuloksena on – konteksti huomioiden – lähes toteutunut ekvivalenssi. Kontekstuaalisesta näkökulmasta FRA 1 -tulkkaus asettaa kuulijan eriarvoiseen asemaan ja FRA 2 -tulkkaus lähes samanarvoiseen.

Kaikki lukujen konteksti -virheet ovat ymmärrettäviä ja inhimillisiä, sillä tekstissä toistuvat samanlaiset lauseet usein samanlaisilla rakenteilla, jolloin viittaussuhteet voivat mennä sekaisin. Tämä myös osoittaa sen, että tulkki on oltava jatkuvasti valppaana, eikä luottaa siihen, että toisiaan muistuttavat kohdat olisivat täysin samoja.

5.3.1.4 Artikkelit ja niiden määräisyys

Subjektien ja objektien määräisyys on asia, joka ilmenee ranskassa ja englannissa paljon helpommin kuin suomessa. Määräisyys ilmenee KT-kielissä artikkelien avulla, kun taas suomessa ei ole artikkeleita. Määräisyys toki ilmenee suomen kielessä, mutta se on ymmärrettävä asiayhteydestä. Tämä voi myös selittää, miksi LT:ssä ilmenevät määräiset subjektit ja objektit muuttuivat KT:issa epämääräisiksi ja päinvastoin. Joissain tapauksissa tulkki taas oli käyttänyt artikkelia demonstratiivipronominin sijaan. Kolmella tulkilla esiintyi määräisyysmuunnoksia läpi tulkkauksen.

LT: 47a) kyseisen viranomaisen myöntämä...

Tulkkaus: 44b) FRA 1: accordé par la. les autorités...

Käännös: viranomaisten myöntämä

LT: 48a) on esittänyt asiakirjan

Tulkkaus: 48b) FRA 1: a présenté un document

Käännös: on esittänyt asiakirjan

LT: 49a) suorittaa uutta kuljettajan tutkintoa...

Tulkkaukset:

49b) FRA 1: effectuer le cours de conducteur...

Käännös: suorittaa uutta kuljettajan tutkintoa...

49c) ENG 2 : to pass the new driving test...

Käännös: läpäistä uutta kuljettajan koetta...

LT: 50a) toisen ajokortin vastaaja on toimittanut

Tulkkaus: 50b) ENG 1: the defendant has delivered (with) a second driver's license

Käännös: vastaaja on toimittanut toisen ajokortin (kanssa)

LT: 51a) keskusrikospoliisin rikosteknisen laboratorion lausunto

Tulkkaukset:

51b) FRA 2: un rapport. du laboratoire. légal. du la police judiciaire.

Käännös: keskusrikospoliisin. laillisen. laboratorion raportti.

51c) ENG 1: a report of the forensic laboratory of the national bureau of investigation

Käännös: keskusrikospoliisin rikosteknisen laboratorion raportti

LT: 52a) itselleen tuon kirjelähetyksen

Tulkkaus: 52b) ENG 2: to acquire. a letter

Käännös: saada kirjeen

LT: 53a) nämä ajokortit

Tulkkaus: 53b) FRA 1: les permis

Käännös: ajokortit

LT: 54a) tämä ajokortti

Tulkkaus: 54b) FRA 2: un permis de conduire

Käännös: ajokortti

Muutamaa kohtaa lukuun ottamatta pelkästä tarkasteluun otetusta poiminnasta ei käy ilmi määräisyyden muunnos. LT:n määräisyys tai epämääräisyys selviää tarkastelemalla poiminnan kontekstia (katso liitteet: litterointi). Kontekstia tarkastelemalla on kuitenkin mahdollista huomata, että tulkit ovat jokaisessa tarkasteluun poimitussa kohdassa käyttäneet väärää artikkelia. Todennäköisin (ja yksinkertainen) selitys tälle on suomen kielen artikkelittomuus. On hyvin todennäköistä, että määräisyydsmuunnoksia ei ilmenisi läheskään yhtä paljon, jos kieliparissa olisi kaksi artikkelia omaavaa kieltä. Kyseinen ongelma on siis vahvasti sidoksissa suomen kieleen. Jos kyseisiä tulkkauksia tarkastelee globaalilla tasolla, muunnokset eivät ole kovin vakavia virheitä. Vaikka kuuliija saattaa olla hetkellisesti hieman hämillään, hän todennäköisesti ymmärtää, mistä on kyse. Koska kyse on yhdestä sanasta ja lähestulkoon mitättömän tarkoituksen muutoksesta, Barikin luokittelussa muunnokset kuuluisivat pieniin semanttisiin virheisiin. Pymin kontekstiteoria huomioiden muunnokset eivät aiheuta suurta semanttista muutosta. Ei ole yksiselitteistä, voidaanko artikkelivirheet edes luokitella tulkkausvirheiksi, sillä niitä ei ole tulkkauksen toisessa kielessä. Kyseinen muunnos on kuitenkin otettu huomioon ja tarkasteltavaksi, koska niitä esiintyi monella tulkilla ja usein.

5.3.2 Muut merkittävät muunnokset

Tähän lukuun on sisällytetty muut merkittävät muunnokset, joita yksittäiset tulkit ovat tehneet. Vaikka nämä muunnokset eivät tarjoa kvantitatiivisella tasolla vastauksia, sillä virheen on tehnyt kerralla aina vain yksi tulkki, ovat tarkasteltavaksi otetut muunnokset merkittäviä tulkkauksen lopputuleman näkökulmasta.

5.3.2.1 Substantiivien määritteet

Substantiivien määritteet esiintyvät jokaisessa virhekategoriassa, ja juuri siksi ne on otettu tarkasteltavaksi, vaikka niiden muunnoksia esiintyikin vain parilla tulkilla muutamassa kohdassa. Muunnoksissa useimmiten substantiivien määritteistä adjektiivit vaihtuivat tulkkauksen myötä.

LT: 55a) on hakenut kahta uutta ajokorttia

Tulkkaus: 55b) ENG 2: has applied for two different driving licenses

Käännös: on hakenut kahta eri ajokorttia

Yksittäisen adjektiivin muutos antaa tarkasteltavalle lauseelle erilaisen tarkoituksen, sillä eri ajokortit eivät välttämättä ole uusia, joista LT:ssä puhuttiin. Tällainen muunnos kuuluisi lähinnä Barikin suuriin semanttisiin virheisiin, sillä kyse on yhdestä leksikaalisesta muutoksesta, joka vaikuttaa lauseen merkitykseen. Suurten semanttisten virheiden alakategoriana merkitysvirhe kuvaisi muunnosta parhaiten, sillä tämän alakategorian muunnoksille ei löydy tekstistä minkäänlaista selittävää tekijää. Voimme tietenkin spekuloida, että uusi ajokortti on eri kuin vanha ajokortti, mikä taas voisi selittää tulkin valitseman sanan, jonka valitseminen on tapahtunut joko tietoisesti tai ei. Sana *eri* näin ollen kattaisi sanan *uusi*, jolloin *eri* olisi hyperonyymi.

Toinen muunnos oli usein esiintyvistä adjektiivista *väärennetty*.

LT: 56a) olivat väärennettyjä...⁹

Tulkkaus: 56b) ENG 1: were false....

Käännös: olivat vääriä

⁹ Samaisessa kohdassa oli myös toinen muunnos, jonka FRA 1 -tulkki teki: “faux et falsifiés...” (suom. “vääriä ja väärennettyjä...”). FRA 1 -tulkin kohdassa kyseessä oli pikemminkin toisen sanan lisäys, ja se käsiteltiin lisäykset-osiossa. Sitä ei myöskään käsitellä tässä kohdassa, sillä virheen ei katsottu olevan samanlainen kuin ENG 2 -tulkin muunnos.

LT:n muunnoksen kohteeksi joutunut sana esiintyy tekstissä useita kertoja, ja useimmiten tulkit tulkkasivat sanan oikein, mukaan lukien ENG 1 -tulkki. Sanat *väärennetty* ja *väärä* myös kuulostavat lähes samalta, vaikkakin niiden merkityksessä on selkeä ero. Edellä mainitut kaksi seikkaa osoittavat sen, että tulkin tekemä muunnos on ollut vahinko. Muunnos sopii täydellisesti suurten semanttisten väärinymmärrysten kategoriaan, sillä Barik (1971: 204) kertoo kyseisenlaisten virheiden johtuvan siitä, että sanat ovat lähes homonyymejä tai täysin homonyymejä eli samalta kuulostavia. Homonyymit ovat tulkin kannalta vaarallisia, sillä samalta kuulostavien sanojen merkitykset voivat olla todella erilaisia. Kontekstuaalisesta näkökulmasta kohdan kotekstia tarkastelemalla on kuitenkin mahdollista ymmärtää, mistä viestissä on kyse.

5.3.2.2 Sanatarkat käännökset

Lähtöteksti oli paikoittain hyvin informaatiotiivistä ja paikoittain monimutkaisesti sanottua. Monimutkaisesti sanottu kohta, jossa käytetään katsoa-sanaa vertaiskuvauksellisesti, sai yhden tulkin tulkkamaan kohdan sanatarkasti, mikä johti tarkoituksen muunnokseen.

LT: 57a) päämieheni on siis täällä myöntänyt että hän nyt katsoo että ilmeisesti nämä ajokortit

Tulkkaus: 57b) FRA 1: mon client a:: a dit ici que. a (vu) ici que les permis

Käännös: päämieheni o::n on sanonut täällä että. on (nähty) täällä että ajokortit

LT:n *katsoa* ei tässä kontekstissa tarkoita katsomista, vaan on vertaiskuvallinen ymmärtämiselle, eikä ranskan vastine *voir* (‘*nähdä*’) näin ollen aja samaa asiaa. Sanatarkka käänös on siis muuttanut viestin semanttista sisältöä, mikä voidaan katsoa virheeksi. Barikin jaottelussa muunnos kuuluisi suuriin semanttisiin virheisiin, sillä kyseinen yksittäinen leksikaalinen muunnos muuttaa LT:n merkitystä huomattavasti, mutta vain vaihdetun sanan osalta. Barikin mukaan näille virheille on kolme erilaista syytä, joista kyseisen muunnoksen selittäisi väärinymmärrys, sillä tulkki ei ole ymmärtänyt, että *voir*-verbi on LT:n kontekstissa funktioltaan vertaiskuvallinen. LT on itsessään monimutkaista, eikä viestin merkitystä voi aina ymmärtää. Tämä on varmasti osasyynä, miksi tulkilla on kestänyt ymmärtää viesti ja näin ollen tulkannut sanatarkasti.

6. Johtopäätökset

Tämä tutkimuksen tarkoituksena oli osoittaa sekä ammattitulkeille että vielä opiskeluvaiheessa oleville tulkeille, minkälaisia tulkkausvirheitä oikeudellisen kontekstin simultaanitulkkauksessa voi ilmetä. Tutkimus oli luonteeltaan enemmän katsaus tulkkausvirheiden kirjoon, jonka tiedostamalla tulkit osaavat vastaisuudessa varautua tutkimuksessa esiintyneisiin tulkkausvirheisiin, pikemmin kuin selvitys virheiden synnyn alkuperälle. Siitä huolimatta virheille yritettiin löytää selityksiä niiden tietojen perusteella ja työkalujen avulla, jotka olivat käytettävissä. Vaikka analyysin tarkoituksena oli löytää syyt tai selittäviä tekijöitä aineiston tulkkausvirheille, niitä ei ollut mahdollista taata 100 %:n varmuudella. Tarkempien vastausten saamiseksi olisi pystyttävä hyödyntämään enemmän ja erilaisia mittaustapoja.

Tutkimus keskittyi LT:n ja KT:n väliseen ekvivalenssiin enimmäkseen mikrotasolla, eli tulkkausviestinnän semanttisia piirteitä tarkasteltiin lause- ja sanatasolla, sillä sen katsottiin olevan relevantimpaa simultaanitulkkauksen luonne huomioiden. Mukaan otettiin kuitenkin aina tulkkaustilanteen konteksti ja tarkasteltavien lauseiden konteksti, jotta analyysi ei jäisi pelkästään mikrotasolle.

Koko tutkimuksen analyysin perustana käytettiin Henri Barikin (1971) simultaanitulkkauksessa esiintyvien virheiden jaottelua. Hänen jaottelunsa poistoihin, lisäyksiin ja muunnoksiin toimi tämän tutkimuksen kiitettävästi, sillä sana- ja lausetason analysoinnin kannalta edellä mainittu jaottelu on selkeä ja perusteellinen. Kyseinen jaottelu myös johdatti tutkimuksen ensimmäiseen ja oleellisimpaan tutkimuskysymykseen, joten Barikin rooli oli tutkimuksessa suuri. Kategorioiden alakategoriat olivat myös tutkimuksessa läsnä, mutta enemmänkin virheiden analyysissä lisätyökaluina. Se, kuinka suuri tulkkausvirhe oli kyseessä ja samoin oliko tapaus ylipäänsä virhe, pyrittiin selvittämään kahdesta toisiaan täydentävästä näkökulmasta: kognitiivisesta ja kontekstuaalisesta. Kognitiivisessa näkökulmassa käytettiin hyväksi Daniel Gilen (2009) kuormittavuusmalleja, joiden avulla oli mahdollista ymmärtää virheiden syntyä. Tähän täydentävänä elementtinä huomioitiin myös Anthony Pymmin (2008) kontekstuaalista näkökulmaa, jonka avulla oli mahdollista miettiä, oliko kyseessä tosiaankin virhe ja samoin oliko tulkkausviestin semanttista sisältöä mahdollista ymmärtää virheistä huolimatta, eritoten poistoista. Kaikkien kolmen teorioiden ja töiden avulla oli myös mahdollista vastata pro gradu -työn tutkimuskysymyksiin. Koska työn luonne oli pikemminkin katsaus, alussa ei esitetty hypoteesia, vaan oltiin avoinna tuloksille, joita oli mahdollista saada aineistoa tarkastelemalla. Kuten johdannossa mainittiin, tutkimuskysymyksiä olivat:

- minkälaisia poistoja, lisäyksiä ja muunnoksia tulkkauksessa esiintyy
- toistuvatko tiettytyypiset virheet tulkkauksissa ja eri tulkeilla
- mistä syystä virheet ovat syntyneet?

Aineisto tarkastelemalla ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen saatiin kattava vastaus. Kahden ensimmäisen kysymyksen vastausta on mahdollista tarkastella seuraavan taulukon avulla:

POISTOT		LISÄYKSET		MUUNNOKSET	
usein toistuvat	laajat segmentit	usein toistuvat	merkittävät	usein toistuvat	merkittävät
erisnimet	kokonainen propositio	korjaukset	tulkin virheen osoittaminen	erisnimet	substantiivien määritteet
kirjain-numeroyhdistelmät	tulkkausvuoron alku	toistot	substantiivien määritteet	kirjain-numeroyhdistelmät	sanatarkat käännökset
substantiivien määritteet				lukujen koteksti	
lähes toisteiset lausekkeet				artikkelit	
lähdetekstin virhe					

Taulukko 2: tutkimuksen aineistosta ilmenneet tulkkausvirheet.

Taulukosta näkee, mitkä poistot, lisäykset ja muunnokset ilmenivät aineistosta. Ammattitulkki- ja varsinkin tulkkiopiskelijoiden on siten syytä kiinnittää huomiota taulukossa esiintyviin virheisiin, sillä sellaiset kohdat tuottavat vaikeuksia tulkeille. Kun tulkki tiedostaa, että nämä kaikki sanat ja kohdat altistavat tulkin virheille, hän voi tulkkaustilanteessa kiinnittää erityisen paljon huomiota näihin kohtiin esimerkiksi ottamalla muistiinpanoja.

Taulukon pohjalta voidaan myös etsiä vastausta toiseen tutkimuskysymykseen. Tiettytyypiset virheet toistuvat tulkkauksissa eri kohdissa ja myös eri tulkeilla. Tämä osoittaa sen, että jotkut sanat ja segmentit ovat tulkattavuuden kannalta haasteellisempia kuin toiset. Tietty virheet toistuvat myös useammassa virhekategoriassa. Esimerkiksi substantiivien määritteet ylittävät virhekategorioiden rajat, sillä ne esiintyvät kaikissa kategoriassa. Myös erisnimet ja kirjain-numeroyhdistelmät esiintyvät kahdessa kategoriassa. Tämä seikka osoittaa, että tietty sanat ja segmentit eivät ole sidonnaisia vain yhteen virhekategoriassa, vaan ne tuottavat vaikeuksia tulkeille, joiden ulosanti tuottaa erilaisia virheitä. Eri virheluokkien virheiden määrää ei laskettu, koska aineisto koostui vain kahdesta pienestä otteesta. Analyysi kuitenkin osoittaa selvästi tiettyjen luokkien toisteisuuden.

Kolmanteen tutkimuskysymykseen pyrittiin vastaamaan analyysiosiossa tapauskohtaisesti. Ei ole yhtä tiettyä syytä, joka voisi selittää kaikkien virheiden synnyn. Yhteenvetona on kuitenkin mahdollista todeta, että työmuistin ylikuormittuminen oli luultavasti yleinen syy kognitiivisen kapasiteetin toimimattomuuteen, mikä taas johti virheiden syntyyn.

Kolmas tutkimuskysymys toimii myös kimmokkeena mahdolliselle jatkotutkimukselle. Nyt kun tämän tutkimuksen avulla on saatu kartoitettua erilaiset virheet, jotka syntyvät oikeudellisen kontekstin simultaanitulkkauksessa, olisi mielenkiintoista saada selvitettyä mahdollisimman tarkkaan virheisiin johtavat syyt sekä tulkkausvirheen ja strategian välisen eron. Tuloksien selville saamista varten olisi oltava lisätyökaluja käytössä, ja tutkimus olisi aiheeltaan osittain myös poikkitieteellistä hyödyntäen psykologiaa ja kognitiotieteitä. Tuloksia varten olisi hyvä pystyä saamaan tulkit vastaamaan kyselylomakkeisiin tai selittämään omaa tulkaustaan heti tulkaustilanteen jälkeen, jolloin mikään ei jäisi olettamuksien varaan.

Lähteet

- AIIC (1999) Practical Guide for Professional Conference Interpreters. <https://aiic.net/page/628/practical-guide-for-professional-conference-interpreter/lang/1> (viitattu 27.2.2020).
- AIIC (2000) What is Court Interpreting? <https://aiic.net/page/239/what-is-court-interpreting/lang/1> (viitattu 13.1.2020).
- AIIC (2004) How We Work. <https://aiic.net/page/1403/how-we-work/lang/1> (viitattu 13.1.2020).
- AIIC (2011) Languages at Your Meeting. <https://aiic.net/page/4024/conference-interpreting-and-languages-at-your-meeting/lang/1> (viitattu 26.11.2019).
- AIIC (2011) Les pratiques de l'interprétation. <https://aiic.net/page/4105/les-pratiques-de-l-interpretation/lang/2> (viitattu 13.1.2020).
- AIIC (2012) Langues de travail. <https://aiic.net/page/4104/langues-de-travail/lang/2> (viitattu 2.1.2020).
- Anderson, Linda (1994) Simultaneous Interpretation: Contextual and Translation Aspects. Teoksessa: Sylvie Lambert & Barbara Moser-Mercer (toim.) *Bridging the Gap: Empirical Research in Simultaneous Interpretation*. John Benjamin's Pub Co., Amsterdam/Philadelphia. 101–120.
- Autoliitto (s.d.) Kansainvälinen ajokortti. <https://www.autoliitto.fi/matkailu/kansainvalinen-ajokortti> (viitattu 9.2.2020).
- Barik, Henri (1971) An Introduction of Various Types of Omissions, Substitutions and Additions Encountered in Simultaneous Interpreting. *Meta* XVI. 199–210.
- Bott, N. T., Hantke, N. & Samarina, V. (2016) Subjective Memory. Teoksessa: Pachana N.A. *Encyclopedia of Geropsychology*. Springer, Singapore.
- Daro, Valeria (1994) Non-Linguistic Factors Influencing Simultaneous Interpretation. Teoksessa: Sylvie Lambert & Barbara Moser-Mercer (toim.) *Bridging the Gap: Empirical Research in Simultaneous Interpretation*. John Benjamin's Pub Co., Amsterdam/Philadelphia. 249–271.

- Edwards, Alicia Betsy (1995) *The Practice of Court Interpreting*. John Benjamin's Pub Co., Amsterdam/Philadelphia.
- European Customs Portal (s.d.) Vantaa Postitulli.
<https://www.tariffnumber.com/offices/FI015301> (viitattu 23.2.2020).
- Gaiba, Francesca (1998) *The Origins of Simultaneous Interpretation*. University of Ottawa Press, Ottawa.
- Gile, Daniel (1999) Testing the Effort Models' Tightrope Hypothesis in Simultaneous Interpreting – A Contribution. *Hermes* 23, 153–172.
- Gile, Daniel (2005) Directionality in Conference Interpreting: a Cognitive View. Teoksessa: Rita Godijns & Michael Hinderdael (toim.) *Directionality in Interpreting. The 'Retour' or the Native?* Gent: Communication & Cognition, 9–26.
- Gile, Daniel (2009) *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. John Benjamin's Pub Co., Amsterdam/Philadelphia.
- Hale, Sandra Beatriz (2007) *Community Interpreting*. Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Hansen, Gyde (2010) Translation 'Errors'. Teoksessa: Luc van Doorslaer & Yves Gambier (toim.) *Handbook of Translation Studies*. John Benjamin's Pub Co., Amsterdam. 385–388.
- Harvey, Malcolm (2003) A Beginner's Course in Legal Translation: The Case of Culture-bound Terms. *Tradulex*. <http://www.tradulex.com/Actes2000/harvey.pdf> (viitattu 22.2.2020).
- Isolahti, Nina (2008) Tulkki oikeussaliviestinnän monitaiturina. *MikaEL* 2, verkkojulkaisu.
- Isolahti, Nina (2014) *Tulkkauksen tarkkuus rikosoikeudenkäynnissä – saavuttamaton ihanne*. Väitöskirja, Tampereen yliopisto.
- Jones, Roderick (1998) *Conference Interpreting Explained*. St. Jerome, Manchester.
- Kammerer, Jaska (2018) *Les omissions en chuchotage : erreurs d'interprétation chez les étudiants d'interprétation juridique*. Helsingin yliopisto, kandidaatin tutkielma.
- KELA (s.d.) Tulkin kanssa työskentely.
<https://www.kela.fi/documents/10180/1152184/TULKIN+KANSSA+TY%C3%96SKENTEL+Y.pdf/5339ce57-dc88-4985-ba8e-4dfaec3f6c65> (viitattu 27.2.2020).

Kinnunen, Tuija & Koskinen, Kaisa (2010) *Translators' Agency*. Tampere University Press, Tampere.

Kinnunen, Tuija & Vik-Tuovinen, Gun-Viol (2011) Oikeustulkin työ – yhteistyön etiikkaa. Teoksessa Niina Nissilä & Nestori Siponkoski (toim.) *Kieli ja etiikka: VAKKI Symposium XXXI*. Vaasan yliopisto, Vaasa. 141–152.

Kinnunen Tuija (2018) Jaetun tilan ja läsnäolon merkitys tulkatussa oikeudenkäynnissä. Teoksessa: Kaisa Koskinen, Jaana Vuori & Anna-Kaisa Leminen (toim.) *Asioimistulkkaukset*. Vastapaino, Tampere.

Malmkjær, Kristen & Windle, Kevin (toim., 2011) *The Oxford Handbook of Translation Studies*. Oxford University Press, New York.

Massa, Cristina (2001) Numbers in Simultaneous Interpretation. *The Interpreters' Newsletter* 11. 87–104.

Mikkelsen, Holly (2000) *Introduction to Court Interpreting*. St. Jerome Publishing, Manchester.

Määttä, Simo (2018) Accuracy in Telephone Interpreting: The Case of French as a Lingua Franca in Finland. *The Interpreters' Newsletter* 23. 1–17.

Oikeus.fi (2019) Riita-asiat. https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/riita-asiat_1.html (viitattu 27.2.2020).

Oikeus.fi (s.d.) Näin oikeudenkäynti etenee. <https://oikeus.fi/fi/index/esitteet/rikosjutunkasittelykarajaoikeudessa/nainoikeudenkayntietene.html> (viitattu 27.2.2020).

Pointurier, Sophie (2016) *Théories et pratiques de l'interprétation de service public*. Presse de la Sorbonne Nouvelle, Pariisi.

Poliisi (s.d.) Forensic Investigation. https://www.poliisi.fi/crimes/forensic_investigation (viitattu 22.2.2020).

Pym, Anthony (2008) On Omissions in Simultaneous Interpreting. Teoksessa: Andrew Chesterman (toim.) *Efforts and Models in Interpreting and Translation Research: A Tribute to Daniel Gile*. John Benjamin's Pub Co., Amsterdam/Philadelphia. 83–105.

Pöchhaker, Franz (2011) Simultaneous Interpreting. Teoksessa: Kirsten Malmkjær & Kevin Windle (toim.) *The Oxford Handbook of Translation Studies*. Oxford University Press, New York. 275–293.

Pöchhaker, Franz (2011) Consecutive Interpreting. Teoksessa: Kirsten Malmkjær & Kevin Windle (toim.) *The Oxford Handbook of Translation Studies*. Oxford University Press, New York. 294–306.

Pöchhaker, Franz (2011) Conference Interpreting. Teoksessa: Kirsten Malmkjær & Kevin Windle (toim.) *The Oxford Handbook of Translation Studies*. Oxford University Press, New York. 307–324.

Semantix (s.d.) Tulkin ammattietiikka ja työskentely. <https://www3.semantix.fi/toihinmeille/tulkiksi-semantixille/tulkin-ammattietiikka/> (viitattu 27.2.2020).

SKTL (2001) Oikeustulkkausohjeet.

https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/tyokalupakki-ammattilaiselle-ja-/oikeustulkkausohjeet/ (viitattu 27.2.2020).

SKTL (2016) Oikeustulkin etiikka. <https://www.sktl.fi/@Bin/952493/Oikeustulk.16.pdf> (viitattu 7.1.2020).

SKTL (2018) Tulkkausta eri menetelmillä.

https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/tulkiksi/tulkkausta-eri-menetelmilla/ (viitattu 13.1.2020).

SKTL (s.d.) Tulkkausta eri tilanteissa.

https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/tulkiksi/tulkkausta-eri-tilanteissa/ (viitattu 13.1.2020).

Stern, Ludmila (2004) Interpreting Legal Language at the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. *The Journal of Specialised Translation* II. 63–75.

Stern, Ludmila (2011) Courtroom Interpreting. Teoksessa: Kirsten Malmkjær & Kevin Windle (toim.) *The Oxford Handbook of Translation Studies*. Oxford University Press, New York. 325–342.

Tiersma, Peter (2008) The Nature of Legal Language. Teoksessa: John Gibbons & M. Teresa Turell (toim.) *Dimensions of Forensic Linguistics*. John Benjamin's Pub Co., Amsterdam/Philadelphia. 7–25.

- Tulkkauksen asiantuntijatyöryhmä (2008) *Oikeustulkkauksen selvityshanke: Asiantuntijaryhmän raportti opetusministeriölle*. 2008. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Varantola, Krista (1980) *On Simultaneous Interpreting*. Turku Language Institute, Turku.
- Vermeer, Hans (1996) *A Skopos Theory of Translation: (some Arguments for and against)*. Textcontext, Heidelberg.
- VISK (2008) = Vilkuna, Maria (2008) Ison Suomen Kieliopin Verkkoversio. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki.
- YLE (2015) Näin paljon huumeita tulli löytää postipakettien seasta vain kahden päivän aikana. <https://yle.fi/uutiset/3-7817389> (viitattu 23.2.2020).
- Qin, S., van Marle, Hein J. F., Hermans, Erno J. & Fernández, G. (2011). Subjective Sense of Memory Strength and the Objective Amount of Information Accurately Remembered Are Related to Distinct Neural Correlates at Encoding. *Journal of Neuroscience* 31, 24.

Liitteet

Lyhenteet

LK	Lähdekieli
KK	Kohdekieli
LT	Lähdeteksti
KT	Kohdeteksti
AIIC	Konferenssitulkkien kansainvälinen järjestö (<i>International Association of Conference Interpreters / Association internationale des interprètes de conférence</i>)
SKTL	Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto
FRA 1	Ranskan kielen tulkiopiskelija 1
FRA 2	Ranskan kielen tulkiopiskelija 2
ENG 1	Englannin kielen tulkiopiskelija 1
ENG 2	Englannin kielen tulkiopiskelija 2

Litterointimerkinnot

.	Lyhyt tauko
...	Pitkä tauko
>sana<	Nopeasti sanottu sana tai segmentti
(sana)	Epäselkeästi sanottu sana tai segmentti
san-	Kesken jäänyt sana
sa::na	Pitkitetty kirjain

Litteroinnit

lähtöteksti	FRA 1	FRA 2	ENG 1	ENG 2
<p>arvoisa puheenjohtaja. vaadin vastaajalle rangaistusta seuraavista rikoksista... väärennys. perustuu rikoslain kolmannenkymmenennen kolmannen luvun ensimmäiseen pykälään... tapahtuma-aika kuudestoista seitsemättä 2010 Helsingissä. teonkuvauksessa. Chanel Kele Mbongo on käyttänyt väärää todistuskappaletta harhauttavana todisteena jättäessään Helsingin poliisilaitoksen henkilökunnalle ajokorttilupahakemuksensa liitteeksi asiakirjan. joka on jäljitellyt Kongon demokraattisen tasavallan viranomaisen myöntämää kansallista ajokorttia... todellisuudessaan ajokortti ei kuitenkaan ole ollut kyseisen viranomaisen myöntämä...</p>	<p>cher président. j'insiste que:: le défendeur soit pénalisé des infractions suivantes... falsification. fait partie du code pénal chapitre 33 article 1... ça c'est passé le 16 juillet. 2010 à Helsinki. en description de l'acte. Chanel Kele Mbongo. a utilisé une fausse pièce à conviction comme preuve diversificative. en donnent en personnel de la police d'Helsinki. >pour s-<. sa demande de permis de conduite comme annexe. (en) un document qui lui faisait. >qui faisait< semblant d'être un permis de conduire accordé par la République démocratique du Congo... en réalité. l- >le permis de< conduire n'était pas vr::aiment accordé par la. les autorités...</p>	<p>l'incident a lieu le 16 e juillet 2010 à Helsinki... dans la description. Chanel Kele Mbongo a utilisé:: une preuve falsifiée. en laissant an acte comme (euh) pièce jointe. à sa demande de l'autorisation de conduire au commissaire de police de Helsinki (euh) cet acte a imité. le permis de conduire national de la République démocratique du Congo. mais. en réalité ce document n'a pas été octroïé par les autorités congolaises...</p>	<p>your honour... I demand the defendant a punishment for the following offenses... forgery. based. on the criminal code chapter thirty-three section one... the date of the offence 16th of July 2010. place Helsinki. in the description of the offense Chanel Kele Mbongo has used a false item as misleading evidence. while leaving to the Helsinki police department staff. >an attachment< a::n attached-(the) document. to her driver's license application that imitated a driver's license. of the Democtaric. republic of Congo. in reality. the driver's license was not granted by an authority...</p>	<p>your honour... your honour. I demand. a punishment. for the following crimes forgery. based on penal codes chapt(her) 3 first section... hap(pen) (in) Helsinki 16th 7 20(20). in the description Chanel Kele Mbongo has used a forged piece of evidence. as a misleading proof. one. when he (lefts) a document next to his driving license application to the Helsinki police station. which has counterfeited national driving license of Congos Democratic Republic. given to him by official. without >in reality<. this driving license was not given to him to her by the official...</p>

lähtöteksti	FRA 1	FRA 2	ENG 1	ENG 2
Kele Mbongo on esittänyt asiakirjan viranomaiselle saadakseen ajokorttiluvan ajokortin vaihtamiseksi suomalaiseen ajokorttiin. niin että hän ei ole kuitenkaan suorittanut tai aikoon suorittaa uutta kuljettajan tutkintoa...	Kele Mbongo a présenté un document. aux autorités. pour avoir u:n droit. >le droit< d'un permis de conduire. en l'échangeant pour un permis de conduire. finlandais... sa::ns. s-... sans avoir. elle e- >passer le<. l'examen. d(e). conduite de la Finlande...	Kele a présenté. le document aux autorités pour (euh) pouvoir échanger. l'autorisation de conduire avec le permis de conduire finlandais sans effectuer le cours de conducteur...	Kele Mbongo has presented the document to an authority in order. to get. >a driver's license permit< in order to change. her driver's license into a finnish driver's license without taking a new driving examination...	Kele Mbongo has shown the document to an official. in order to (y) a license to switch her driving license to finnish one. in a way that hasn't passed or is not going to pass the new driving test...

lähtöteksti	FRA 1	FRA 2	ENG 1	ENG 2
riidatonta tässä asiassa on se että vastaaja on kuulusteluissaan kertonut että hän on hakenut alkuperäisen kansallisen ajokortin tilalle kahdesti uutta kansallista ajokorttia... ja tässä viitataan kuulustelupöytäkirjiaan sivulle 3...	les faits non-contestés sont que. (euh) dans les interrogatoires. la défendeur a dit. avoir demandé un nouveau permis. pour remplacer le vieux- ... (dans) ceci. je fait référence à. procès-verbal. (euh) page 3...	incontestable dans cette affaire. c'est que. le défenseur a dit. >qu'il a< demandé deux fois. un permis de conduire national (euh) pour (euh) remplacer (euh) le permis de conduire original... j-(euhm) je réfère à la page 3 du procès-verbal d'interrogation. d'interrogatoire...	The fact that are undisputed in this case is that the defendant has during the interrogations. told that she has applied. for a new driver's license twice to replace. her national driver's license... and here I refer to the page 3 of the interrogation record...	(whats) undisputed about this case is the defendant in the hearing in the interview has told that she has applied for. in place of the original national driving license has (ap)plied twice for a new national driving license... referring to the interview record page 3...

lähtöteksti	FRA 1	FRA 2	ENG 1	ENG 2
ensimmäinen näistä uusista ajokorteista on saapunut Suomeen kirjeitse... >ja kirjee-< kirje on siis saapunut Suomeen kolmastoista heinäkuuta 2010... >mutta kuitenkin tämä lähetys on sitten pysäytetty< postitullissa... ja syyttäjä on tässä nimennyt todistajaksi postitullin työntekijän Kalle Kankkusen...	la première de ces. ces permis est venu en Finlande par courrier... le courrier est arrivé le 31 juillet. 2010... mais. ça été arrêté à:: à la douane. postale... le procureur. a dit... a nommé comme témoin les. le. le travailleur de la poste Kalle Kankkunen...	le premier de ces permis de conduire est arrivé en Finlande par courrier... la lettre. est arrivée en Finlande le 13 juillet en 2010. mais cette envoie a été. stoppé par la douane postale... le procureur. a dénommé. comme témoin (euh) Kalle Kankkunen (euh) qui est de la douane...	the first of these two driver's licenses has arrived in Finland by mail... so the letter has. arrived in Finland the 13 th of July 2010... but it was stopped in the customs... and the prosecutor has named. as a witness. Kalle Kankkunen who works in the customs...	first of th(ese) drivers licenses was shipped to Finland and it was enclosed to a letter... (s) arrived in Finland (13th) 11 th 2010. bu(t) the dis(patch) was stopped by the postal cus::toms... and the prosecutor has name as witness. worker Kalle Kankkunen who works at the post(al) customs...

lähtöteksti	FRA 1	FRA 2	ENG 1	ENG 2
toisen ajokortin vastaaja on toimittanut Helsingin poliisille tämäkin on riidatonta... ja tässä viitaan kuulustelupöytäkirjan sivuille 2 ja sivuille 4... ja ne ty- syyttäjä on nimennyt. tämän seikan suhteen todistajaksi Helsingin poliisilaitoksen konstaapeli Anelma Avikaisen...	la deuxième. le deuxième permis le défendeur a donné à la police. (euh) c- cela est non-contesté aussi. et là je fais référence procès-verbal. partie 2 à la page 4...et. le défendeur. le procureur. a nommé comme témoin... l- l- policier d(e) Helsinki. Anelma Anikainen...	l'autre permis de conduire le défendeur a déposé auprès de commissariat de Helsinki. ici je réfère aux pages 2 et 4 du procès-verbal d'interrogatoire... (euh) comme témoin dans ce point le procureur a dénommé. le constable du commissariat de Helsinki Anelma Avikainen...	the defendant has delivered (with) a second driver's license to the Helsinki police department and this is also undisputed and here I refer to the page 2 of the interrogation record and the page 4... and the prosecutor has named. for this fact. >named a witness<. insp::ector Anelma Avikainen as a witness here from the police department...	>the< defendant has given the second driving license to the Helsinki police this is also undisputed now I'm referring to the interview record page 4. and 2.... prosecutor. regarding this cas::e has. named. as an. as witness. constable Anelma Avikainen of Helsinki police force...

lähtöteksti	FRA 1	FRA 2	ENG 1	ENG 2
kirjallisissa todisteissa keskusrikospoliisin rikosteknisenlaboratorion lausunto ja siihen liittyvät valokuvat. lausuntonumero A89ZV374... >ja todellakin< valokuvat koskevat tuota asiakirjaa josta lausuntopöytäkirja on poliisin toimesta tehty... ja nämä on esitetty esitutkintopöytäkirjassa liitteissä numero 1 ja 2...	en preuve littérale nous avons l'avis du laboratoire police scientifique de la police judiciaire. et les photos. en faisant parties... A28... et les photos font parties. de ce procès-verbal. que. de où l'avis. a été fait... et cela cela sont ont été fait voir dans. dans la procès-verbal de. de l'enquête préliminaire...	(euh) comme (pièce) jointe nous avons un rapport. du laboratoire. légal. du la police judiciaire. 1- et les photos... ces photos sont liées. au document qui fait l'objet (euh) de l'avis de demande (à par) la police... cela a été présenté dans le procès-verbal d'interrogatoire dans les pièces jointes 1 et 2...	in the written evidence section. there is a report of the forensic laboratory of the national bureau of investigation and attached photos. report number A28ZV374... and these photos concern the document. of which the report request was made by the police... these have been presented in the attachments 1 and 2 of the interrogation record... correction in the preliminary investigation record and the theme here is the false. driver's license given to the police...	in >the< written evidence... the report by the forensic lab of the NVI National Bureau of Investigations. report A20 29D374... the photos are of (the) document... referred to the forensic lab... and these (h)ave been. (fferd) to call (in) the preliminary investigation record 1 and 2. annexes 1 and 2...

lähtöteksti	FRA 1	FRA 2	ENG 1	ENG 2
<p>ja teemana tässä on poliisille jätetty väärä ajokortti:i... ja toisena kirjallisuus- kirjallisena todisteena >keskusrikospoliisin rikosteknisenlaboratorion< lausunto numero. K.84VPR4987... >ja< tähän liittyen valokuvat asiakirjoista jo- joista lausuntopyyntö on tehty ja viitataan tässä >esitutkintapöytäkirjaliitteisiin< 3 ja 4...</p>	<p>(>et en<) dans ce thème. thème c'est que on a laissé à la police (euh) la mauvaise le mauvais permis de conduire... comme deuxième preuve littérale. nous avons. l'avis du laboratoire scientifique de la police judiciaire... (euh) 84VPR784... et (euh) faisant partie les photos. depuis laquelle l'avis a été fait. je fais s'effai- je se fai- référence maintenant à à:: procès-verbal de l'enquête préliminaire partie 3 et 4...</p>	<p>le thème (euh) c'est (euh) le permis (d) conduire falsifié déposé auprès de la police... l'autre pièce jointe écrite. c'e-. rapport du laboratoire. forensique de Helsinki numéro 84... liées (euh) sont les photos. (euh) qui font l'objet (euh) de (euh) de la demande (euh) d'avis. alors je fais référence aux points 3 et 4...</p>	<p>another written evidence there is a report of the forensic laboratory of the national bureau of investigation number. K84VPR4987... and there also attached photos of the document of which the report request was made and I now refer to the attachments 3 and 4 of the preliminary investigation record...</p>	<p>the theme is. (the) (po)lice have receive a falsified a counterfeited driving license... a second piece of written evidence. (of) a report by the forensic lab of the NVI number K84VPR4987... and >related to< this piece of evidence. photos. and I'm referring to the preliminary investigation report. annexes 3 and 4...</p>

lähtöteksti	FRA 1	FRA 2	ENG 1	ENG 2
<p>arvoisa puheenjohtaja. olemme tänään täällä saaneet kuulla hyvin monta eri versiota tapahtumista. ja. asioista. joista päämiestäni Chanel Kele Mbongoa syytetään...</p>	<p>cher président... nous sommes ici aujourd'hui. on a pu entendre. pleins d- versions différentes de c- qu'il s'est passé. et. des choses. de que mon... mon client Chanel Mbongo est accusé...</p>	<p>monsieur le président... nous avons. auditionné. aujourd'hui. et nous avons entendu. plusieurs versions des événements... liés..aux affaires mm et les accusation (euh). de ma cliente Chanel Mbongo...</p>	<p>your honour... we have heard here today. many different versions of the events. and. of. >the charges that< my client Chanel Kele Mbongo has been p- pressed against...</p>	<p>your honour. w- now the courtroom he- he- hearing o- different versions of the. what's happens (-) case. and factors of which my:: client >Chanel< Kele Mbongo is being charged...</p>

lähtöteksti	FRA 1	FRA 2	ENG 1	ENG 2
riidatonta täällä on se että. että päämieheni on. (jo) kuulustelussa kertonut että hän on hakenut kahta uutta ajokorttia. alkuperäisen kansallisen eli Kongon demokraattisen tasavallan ajokortin tilalle...	(c-) (non) ce qui est non-contesté c'est que. mon client. déjà dans les interrogatoires. a dit que. elle a fait une demande pour deux. deux permis de conduire. avec (euh). pour remplacer le (euh). permis de conduire originale. du République démocratique du Congo.	ce qui est incontestable ici... c'est que ma cliente... (a) dit. qu'elle a demandé... 2 permis de conduire pour remplacer le permis de conduire originale de la République démocratique du Congo.	the undisputed facts are. that my client. has during the interrogations said that she has applied for two new driver's licenses. to replace the original driver's license. that <u>is</u> the national driver's license of the Democratic Republic of the Congo...	the undisputed facts are:re. that my client. has told that during the investing-interrogations she has applied for two different driving licenses. from the. to replace the one in Democratic Republic of Congo...

lähtöteksti	FRA 1	FRA 2	ENG 1	ENG 2
riidatonta on myös se että päämieheni on. käynyt kolmastoista heinäkuuta. tuolla Helsingin postikeskuksessa. ja hän on pyrkinyt siellä saamaan itselleen tuon kirjelmätyksen joissa ensimmäinen näistä uusista ajokorteista oli...	non-contesté (y) c'est aussi que mon client. a été le. le 13 juillet... dans le centre postal(e) de Helsinki. et a essayé d'avoir. pour elle (euh) cette:: cette courrie- où le premier permis de conduire était...	l'incontestable... est aussi que... ma cliente... (euh) a visité. le centre postal. (euh) le 13 juillet en 2010 et elle a essayé de recevoir personnellement (ces) lettres...	an undisputed fact is also that my client has 13 th of July. gone to the. to the Helsinki post office. and she had tried to acquire. a letter where the first of these driver's licenses was...	also what's undisputed is that my client has been thirteenth. of seven(th). to the post office of Helsinki she has tried to acquired letter... contained the first new driving license...

lähtöteksti	FRA 1	FRA 2	ENG 1	ENG 2
ja riidatonta on myös se että hän on esittänyt tämän toisen ajokortin Helsingin poliisilaitoksella...	et c- qu- y est non-contesté est aussi que... elle a donné cette deuxième permis de conduire à. à la police. de Helsinki...	également est incontestable (euh) le fait que. elle a présenté le deuxième permis. au commissaire de police...	another undisputed fact is that she has presented the second driver's license at the Helsinki police department...	another undisputed factor is. >that< she has shown the driving license to the Helsinki police station staff...

lähtöteksti	FRA 1	FRA 2	ENG 1	ENG 2
ne asiat sen sijaan joista täällä ei ole yksimielisyyttä eri. asianosaisten välillä. koskevat ensinnäkin sitä missä määrin päämieheni on ollut tietoinen. näissä uusissa ajokorteissa olevista ristiriitaisuuksista. koskien esimerkiksi. hänen syntymäaikaansa...	(ouy) ceux qui sont contestés ici. entre les. parties... est... comment mon client était conscient de. de ces faits qui sont pas égaux dans les. dans les nouveau::x permis de conduire par exemple sa date de naissance...	par contre. il existe un (contesieu). entre le partie... (euhm). ce que ma cliente n'a pas été consciente. de contradictions concernant sa date de naissance. marqué dans le passeport...	however the things that are still disputed here between the parties. they are about first of all to what extent my client was aware... o- of the contradictions between the new driver's licenses when it comes to for instance to her date of birth...	(the) factors that are undisputed however... the (tain). to (de)gree of awareness of my client. of the contradictions in these driving licenses regarding for example. her date of birth...

lähtöteksti	FRA 1	FRA 2	ENG 1	ENG 2
ja toisaalta erimielisyyttä on siitä onko päämieheni ollut tietoinen siitä että. nämä (mm) passit. >anteeksi< ajokortit. ovat olleet selvästikin väärennettyjä...	et aussi ce qui est contesté est que. est-ce que mon client était conscient de. que cett- (-) >pardon<. ces permis de conduire. étaient évidemment des faux...	ce qui est (contesieu) aussi... si ma cliente était au courant. que. ces permis de conduire étaient de contrefaisants...	and also it has been. disputed whether my client was aware of the fact that the passport-correction driver's licenses. have clearly been counterfeit...	and on the other hand disputable fact is that whether my client (ha)s been (of) aware. to the driving licenses have been clearly forged...

lähtöteksti	FRA 1	FRA 2	ENG 1	ENG 2
päämieheni on siis täällä myöntänyt että hän nyt katsoo että ilmeisesti nämä ajokortit todella olivat väärennettyjä...	mon client a::: a dit ici que. a (vu) ici que les permis étaient. effectivement faux et falsifiés...		so my client has admitted that she now thinks that apparently these driver's licenses were false...	or not. my client has conceded to the point. that they >driving licenses< indeed are counterfeited...

lähtöteksti	FRA 1	FRA 2	ENG 1	ENG 2
päämieheni on täällä uskottavasti kertonut siitä. että hän ei kovin hyvin tuntenut Kongon demokraattisen tasavallan ajokorttikäytänteitä. ja siksi on pidettävä luultavana että hän kuvitteli että jos ihmisellä on hevosen hevosratsastus tai muulinratsastuslupa niin hänellä on automaattisesti myös oikeus saada ajokortti...	mon client. a dit ici que... qu'elle ne connaissait pas vraiment. les. les règles du permis de conduire congolais. et c'est pour ça que. qu'elle se disait que. que si une personne a le permis (euh) d'utilisé une mule ou u::n un cheval. qu'elle a automatiquement qu'elle a automatiquement aussi le droit pour un permis de conduire...	ma cliente. a présenté. d'une manière... (euh). totalement (euh) honnête. qu'elle connaissait pas le système de permis de conduire. à la République démocratique du Congo elle pensait automatiquement quelqu'un qui a le droit monter un cheval ou (euh) une mule peut conduire une voiture aussi...	my client has here told with credibility that she didn't know. the Congo Democratic Republics driver's license procedures very well and that it why it is probable that she thought that if a person has permission to ride a horse or a mule (then) they are automatically entitled to a driver's license...	my client has regrettably related. to the fact that she's not very much of a >with the< driving licenses regulations of Democratic Republic of Congo. and then it might be considered very probable. that she thought we we're talking about- she has (--) a mule a horse that she would. automatically been given >to< go a head (to get) a driving license as a result...

lähtöteksti	FRA 1	FRA 2	ENG 1	ENG 2
<p>ja se minkä takia päämieheni meni tuonne Helsingin tulli. postiin jotta hän saisi haltuunsa tämän ensimmäisen kirjeen jossa tuo ajokortti oli. tämä ei suinkaan johtunut siitä että hän olisi pelännyt että tämä kortti joutuisi viranomaisten haltuun... koska tuossa vaiheessa päämieleni anteeksi päämieheni ei ole ollut tietoinen siitä. että tämä ajokortti olisi väärennetty...</p>	<p>e- et. et pour- et pourquoi mo::n client était. allé à la poste douanière. pour avoir le. le premier permis d-conduire dans l'enveloppe... donc elle n'avait pas du tout peur que cette (euh) premier permis de conduire (euh) pourrait aller au. que les autorités finlandais pourraient l'avoir. parce que. parce que mon client. n'était pas conscient dans ce moment. que. que ce permis était falsifié...</p>	<p>la raison pour laquelle. ma cliente. est allée. à la poste douanière d'Helsinki. pour obtenir à la main. son permis de conduire... ce n'était pas qu'elle aurait eu peur que. un permis de conduire falsifié. (euh) aurait été. (euhm) aux mains des autorités... ma cliente n'a pas été consciente. du fait. que. ce permis aurait été falsifié...</p>	<p>and the reason my client went to the. customs of Helsinki in order to acquire the first letter that contained the driver's license. this is not because she >that she would have been< afraid that the counterfeit the driver's license would be. taken by the authorities... because at that point my client... has not been aware of the fact that. this driver's license would have been counterfeit...</p>	<p>and reason why my (--) why my client went to the postal customs office in order to acquire the first letter containing l- the driving license. does not appear that she would be afraid... to be afraid that the counterfeit-counterfeit(ed) license would be acquired by the officials... because at that point my client. has not been aware... that her driver's license was indeed counterfeited...</p>

Résumé en français

1. Introduction

En tant qu'acte, l'interprétation est toujours cognitivement exigeante, quelle que soit la situation ou la manière d'interpréter ; ainsi atteindre un résultat parfait est quasiment impossible (Pöchhacker 2001 : 292). Quant à la complexité de la tâche, plusieurs facteurs sont à prendre en compte, ce qui rend difficile de trouver l'équivalence et l'équilibre entre le texte source et le texte cible, même si cela est le but recherché. Dans l'interprétation, l'aspect du temps, qui est d'ailleurs limité, amène un facteur de difficulté comparé à la traduction littérale où le traducteur a un temps quasiment illimité pour trouver une équivalence au texte source.

Faisant partie d'une des professions les plus anciennes, la traduction ou l'interprétation est un acte utilisé dans des événements divers et variés, celui de la conférence étant le plus connu (Pöchhacker 2011 : 275 ; Pointurier 2016 :30), telles que les réunions de l'Union européenne ou encore de l'ONU. D'autres situations peuvent également nécessiter la communication interlinguistique, par exemple l'interprétation juridique, ce qui est le noyau de cette étude.

L'interprétation qui se fait dans un contexte juridique a un caractère polyvalent, et les thèmes abordés sont fortement liés à ceux la société. En Finlande, deux moyens d'interprétation sont principalement utilisés dans le domaine du juridique : l'interprétation consécutive et le chuchotage. Selon différentes sources, le chuchotage peut être considéré soit comme un moyen indépendant, soit faisant partie de l'interprétation simultanée, en étant ainsi une sous-catégorie.

Il est extrêmement important que toutes les personnes d'un tribunal comprennent ce qui y est dit, d'où l'importance de l'interprétation dans ce contexte. Ainsi, l'interprète doit tout traduire sans faire de fautes, ce qui est toutefois presque impossible. Puisque les fautes et les erreurs sont inévitables, il est important de savoir quels genres d'erreurs sont faites pour pouvoir les identifier et les catégoriser. L'objectif de cette étude est ainsi de pouvoir cerner les erreurs d'interprétation les plus communes pour que les interprètes puissent les reconnaître.

De cette manière, cette étude est aussi une analyse de qualité et d'équivalence afin de voir comment définir une erreur et d'examiner l'interface d'une faute et d'un choix acceptable. Nous essayons d'offrir un vaste aperçu des erreurs d'interprétation émergentes dans l'interprétation juridique. Le cadre scientifique se forme à partir des théories de quelques chercheurs en traductologie, telles que les catégories d'erreurs d'Henri Barik, les modèles d'effort de la capacité cognitive de Daniel Gile et le point de vue contextualiste de l'interprétation d'Anthony

Pym. Ces théories ont pour objectif de répondre aux questions suivantes : quels genres d'omissions, d'additions et de substitutions sont faites, certaines erreurs sont-elles plus présentes que d'autres et pour quelles raisons sont-elles faites ? L'utilité de cette étude est pragmatique, puisqu'elle offre aux interprètes professionnels ainsi qu'aux étudiants de ce domaine une possibilité concrète de voir les erreurs les plus courantes qui sont faites, d'en être conscients et finalement de ne plus en faire.

Premièrement, nous allons voir les théories, à partir desquelles le cadre se forme et qui rendent possible la catégorisation des erreurs et leur analyse, ainsi que de voir la particularité de l'interprétation juridique. Deuxièmement, nous allons voir le corpus de l'étude et enfin, l'analyse des erreurs qui sera le focus de cette étude.

2. Cadre théorique

2.1 Interprétation simultanée vs. chuchotage

En tant que terme, l'interprétation simultanée est vaste et nous pouvons le considérer comme hypéronyme pour d'autres modes d'interprétation, entre autres pour le chuchotage. Dans l'interprétation simultanée, le texte source est interprété en temps réel, souvent avec l'aide d'appareils audio (Pöchhacker 2011 : 275 ; Jones 1998 : 5 ; SKTL 2018). Par contre, le chuchotage est un acte dit « primitif », et se fait normalement sans appareils et sans isolation acoustique.

Même si le chuchotage est un acte simultané et parfois considéré comme une sous-catégorie de l'interprétation simultanée (van Hoof 1962 : 37 ; Pöchhacker 2011 : 277 ; Jones 1998 : 5), il est possible de le voir en tant que moyen séparé. Ceci est le cas dans les textes finlandais de la traductologie juridique, par exemple Isolahti (2008 : 1) liste les moyens d'interprétation du contexte juridique en chuchotage, consécutif et *prima vista*. SKTL (2018), AIIC (2011) et Hale (2007 : 10) font également la distinction entre le chuchotage et le simultané.

2.2 Interprétation juridique

Selon SKTL (2020), l'interprétation juridique est de l'interprétation qui est faite pendant les procès, les interrogatoires de police et dans d'autres situations juridiques. L'interprète doit donc avoir une vaste connaissance des deux langues utilisées, des deux systèmes légaux, ainsi que maîtriser le langage juridique. Isolahti (2008 : 1) divise les compétences exigées en substance

et en communication. Quant à la compétence de communication, l'interprétation juridique peut être considérée comme pluridimensionnelle car plusieurs moyens d'interprétation doivent être maîtrisés. Le milieu, le langage et les exigences spéciales du contexte légal contribuent tous à faire de l'interprétation juridique un domaine spécialisé qui nécessite un savoir-faire de haut niveau (Stern 2011 : 325).

2.3 Henri Barik : les catégories d'erreur

Henri Barik était un des premiers chercheurs à offrir une catégorisation pour les erreurs d'interprétation simultanée. Dans son article *A Description of Various Types of Omissions, Additions and Errors of Translation Encountered in Simultaneous Interpretation* (1971), il mentionne trois manières dont l'interprétation peut différer du texte source : l'interprète peut omettre une partie du texte, peut en ajouter du texte ou en encore changer des segments, ce qui mène à un résultat inéquivalent. La catégorisation de Barik est fondée sur ces trois types d'erreurs. Il mentionne toutefois que cette catégorisation est réalisée à un niveau général et ne peut ainsi fournir de réponses 100 % exactes aux questions posées.

Les catégories d'erreurs, notamment celles du premier niveau hiérarchique, fournissent le cadre théorique à cette étude. Les erreurs peuvent ainsi être divisées en trois : les omissions, les additions et les substitutions. De plus, il nous propose des sous-catégories qui peuvent aider à trouver une raison, pour laquelle une erreur a été faite. Le tableau ci-dessous peut donner un meilleur aperçu de sa catégorisation.

OMISSIONS	ADDITIONS	SUBSTITUTIONS
O1) omissions individuelles	A1) additions attributives	S1) erreurs sémantiques mineures
O2) omissions de compréhension	A2) additions explicatives	S2) erreurs sémantiques majeures <ul style="list-style-type: none"> • S2a) malentendus • S2b) mauvaises références • S2c) erreurs d'intentions
O3) omissions de délai	A3) additions de relation	S3) substitutions mineures de phrase
O4) omissions composées	A4) additions de clôture	S4) substitutions moyennes de phrase
		S5) substitutions majeures de phrase

Tableau 1 : La catégorisation des erreurs d'interprétation simultanée d'Henri Barik.

2.4 Daniel Gile : les modèles d'effort

Daniel Gile (2009) a créé une formule avec laquelle il est possible d'examiner l'effort cognitif utilisé pour l'interprétation. Cette formule contient prioritairement trois parties que Gile nomme modèles : l'écoute (y compris l'analyse), la production et la mémorisation. Cette distinction artificielle et simplifiée décrit tous les processus cognitifs qui ont lieu pendant l'interprétation. Même si la distinction modèles est simplifiée, ceux-ci se basent néanmoins sur des idées, des théories et des découvertes cognitives (Gile 1999 : 5).

$$SI = L + M + P + C$$

Tableau 2 : Les modèles d'effort de Daniel Gile en formule mathématique.

Il faut tout de même à constater que, selon Gile (1999), les interprètes travaillent toujours à la limite de leurs capacités cognitives ce qui revient à dire que le risque de la surcharge cognitive est présent à chaque moment. Il mentionne également que l'interprétation nécessite toute l'attention et la concentration que l'interprète a à sa disposition et qu'une charge supplémentaire peut aboutir à une erreur et ainsi détériorer la qualité de l'interprétation.

Là où Barik nous fournit le cadre pour cette étude, les modèles de Gile peuvent être perçus comme un des paramètres pour trouver des réponses aux questions du pourquoi.

2.5 Anthony Pym : le contexte dans l'interprétation

Pour contrer le point de vue cognitif, il est nécessaire de prendre en compte l'autre école de pensée : la traductologie de l'aspect contextuel. Il n'existe toutefois pas de dichotomie entre ces deux écoles mais elles peuvent plutôt être complémentaires. Selon Pym (2008 : 84), les dernières découvertes scientifiques nous montrent que le travail d'un interprète est fortement lié au contexte socio-culturel et quant à l'analyse, il est insuffisant de prendre en compte uniquement l'aspect cognitif.

La différence entre le cognitif et le contexte, selon Pym, est que dans l'analyse cognitive, l'interprétation est vue comme un acte dans lequel toute autre interaction n'influe pas, ainsi le résultat final serait le même malgré le lieu, le thème ou les personnes que l'on interprète, à savoir le contexte. L'interprétation est toutefois un acte dont l'analyse semblerait artificielle sans prendre en compte le contexte, même si tout ne peut pas être pris en compte dans une analyse d'erreur et que donner un cadre à l'étude est nécessaire.

L'idée de Pym semble être de faire ressortir le dialogue selon lequel, tout interpréter ne garantit pas une meilleure qualité. Selon lui, interpréter des segments ou des mots redondants ne peut pas être considéré comme une erreur (2008 : 90). Cela nous amène au fait que la qualité devrait être pensée de manière en fonction de l'objectif à atteindre, ce qui voudrait dire qu'une omission (comme les additions et les substitutions) ne serait pas toujours, forcément, une erreur.

En retenant cela, nous pouvons voir que les analyses cognitives et contextuelles peuvent être complémentaires et qu'il serait bien utile de les prendre toutes les deux en compte dans l'analyse d'erreurs dans le domaine de la traductologie.

3. Corpus

Dans ce chapitre, nous allons aborder le corpus de cette étude et la théorie. Le corpus se base sur certaines interprétations des étudiants pendant un cours d'interprétation juridique et elles ont été transcrites, afin de pouvoir les analyser.

3.1 Conditions d'interprétation

Plusieurs facteurs peuvent influencer l'interprétation et, pour cette raison, il est important qu'elles soient quasiment idéales. Faute de quoi, l'interprète est constamment sensible à des informations excessives, ce qui détériore la performance (Varantola 1980 : 43).

Les conditions des interprètes ressemblaient plutôt à celles d'interprétation de conférence, contrairement au contexte juridique, ce qui donnait un avantage aux étudiants, notamment d'un point de vue auditif. Cependant, d'un point de vue visuel il y avait un désavantage car ils ne voyaient pas les personnes qu'ils interprétaient et il est à mentionner que l'interaction visuelle joue un grand rôle dans l'interprétation (Kinnunen 2018 : 66).

Quant à la qualité, il y a une différence concernant le sens de l'interprétation, à savoir si cela est fait depuis la langue A vers la langue B ou vice versa, la langue A étant la langue la mieux maîtrisée par l'interprète. Le sens à utiliser dans l'interprétation pour atteindre un meilleur résultat reste discutable, car il faut prendre en compte, entre autres, les connaissances linguistiques, les connaissances culturelles et les efforts cognitifs qui en découlent. Dans cette étude, le sens de l'interprétation était A-B.

3.2 Préparation pour l'interprétation

Les conditions de préparations étaient similaires aux conditions réelles des interprètes juridiques car seul l'acte introductif d'instance était fourni aux étudiants. Cela est également le cas dans la vie réelle, notamment si le personnel du tribunal n'est pas habitué à travailler avec des interprètes (Mikkelsen 2000 : 57), afin de ne pas influencer les opinions de l'interprète. Tout de même, toutes informations supplémentaires ne font qu'aider l'interprète (Stern 2011 :332) et selon SKLT (2016), l'interprète doit faire son travail en toute objectivité et rester neutre à tout moment.

L'acte introductif d'instance était ainsi le seul document sur lequel s'appuyer quant à la préparation. Cela fournit toutefois des informations utiles, notamment les noms des personnes, la description de l'acte et les dates.

3.3 Enregistrements

Les enregistrements du corpus ont été faits pendant un cours d'interprétation juridique de l'Université de Helsinki et cinq personnes étaient enregistrées : un professeur, deux étudiants interprètes de français et deux d'anglais. Le contenu portait sur la thématique d'un procès simulé au tribunal de première instance de droit pénal. Les enregistrements ont été pris au début et à la fin, afin de pouvoir voir l'aspect fatigue dans la qualité des interprétations.

3.4 Transcriptions

Les transcriptions contiennent chaque mot énoncé, les pauses courtes et longues, les mots coupés et les mots inarticulés. Il est possible que les interprètes aient produit du français ou de l'anglais qui contient des fautes de langue ou que la langue ne soit pas idiomatique mais cela ne fait pas partie de notre étude.

Afin d'assurer l'anonymat des étudiants, les interprètes sont nommés FRA 1, FRA 2, ENG 1 et ENG 2. Cela facilite également la distinction des interprètes dans l'analyse.

4. Analyse

Dans ce chapitre, nous aborderons l'analyse propre à cette étude qui est répartie, selon la catégorisation de Barik, en omissions, en additions et en substitutions. Les sous-catégories susmentionnées ont été créées à partir des erreurs identifiées depuis le corpus. Afin de pouvoir

répondre au pourquoi les erreurs ont été faites, nous nous tournons vers les théories abordées antérieurement mais à la traductologie générale également, selon le caractère de l'erreur. Bien qu'un des objectifs est de trouver une cause aux erreurs, il n'est tout de même pas possible d'y répondre avec une certitude de 100 %.

4.1 Omissions

Dans cette étude, les omissions sont divisées en deux catégories principales : les omissions faites par plusieurs interprètes ou qui se produisant souvent et les omissions de grands segments. Les deux seront abordées dans cet ordre.

Pour la première catégorie d'omissions, cinq types différents peuvent être identifiés. Premièrement, il y a les noms propres qui ont posé des problèmes à plusieurs interprètes et plus d'une fois. Une difficulté évidente était un nom (inventé) d'une personne.

<p>Texte source : 1a) "joista päämiestäni Chanel <u>Kele</u> Mbongoa syytetään..."</p> <p><i>Traduction française :</i> "desquelles ma cliente Chanel Kele Mbongo est accusée... »</p> <p>Interprétations :</p> <p>1b) FRA 1: "de que mon... mon client Chanel Mbongo est accusé..."</p> <p><i>Traduction finnoise :</i> "joista minun... minun päämiestäni Chanel Mbongoa syytetään..."</p> <p>1c) FRA 2: "les accusations (euh). de ma cliente Chanel Mbongo..."</p> <p><i>Traduction finnoise :</i> "syytteet (öö). päämiehestäni Chanel Mbongo..."</p>

Tableau 3 : Exemple d'analyse d'un segment dont le mot omis est souligné.

De plus, les noms des villes (finlandaises) ont posé des problèmes, ce qui est étrange, car il est plus facile de se souvenir des villes familières que des noms de personnes inconnues, dont le lien de référence est inexistant.

Deuxièmement, plusieurs omissions ont été faites quand des combinaisons de chiffres et de lettres apparaissaient dans le texte source. Il est difficile de se souvenir d'une séquence de numéros et de lettres car, comme avec les noms propres, le lien de référence est inexistant. Ce genre d'omission peut être vu comme erreur car ce à quoi les interprètes font référence avec une séquence incomplète reste ambigu.

D'autres types d'omissions faisant partie de la première catégorie étaient les adjectifs, les phrases similaires et les erreurs du texte source.

La deuxième sous-catégorie comptait les omissions des grands segments qui avaient une influence importante sur la qualité et la signification du texte source, ce qui rendait les textes

source et cible non-équivalents. Malgré le fait que ce genre d'omission a été faite par un étudiant seulement, elle a été analysée comme étant dû à l'insuffisance d'informations que le texte cible fournissait. Dans certains passages, l'interprète a omis une phrase complète, ce qui fait que celui pour lequel on interprète est désavantagé par rapport au reste de l'audience qui comprend la langue source. La première de ces omissions était la première phrase de l'interprétation, donc l'interprétation a commencé en retard. Dans des cas pareils, le manque d'information est bien plus important que dans les omissions de noms propres où un seul mot est omis.

4.2 Additions

La sous-catégorie des additions suit la même forme que celle des omissions, mentionnée ci-dessus.

Tous les interprètes faisaient les répétitions, ce qui a été compté comme erreur dans cette étude, l'aspect juridique y jouant un rôle. Souvent les interprètes commençaient à produire quelques propositions, prenaient une courte pause, puis répétaient ce qui était dit et continuaient l'interprétation. De plus, une erreur relativement semblable était les corrections. Dans celles-ci, l'interprète commençait à dire quelque chose, prenait une courte pause et recommençait du début avec la bonne formulation du texte cible. La plupart du temps, les corrections portaient sur le genre. Cela est compréhensible étant donné que la langue source était le finnois qui n'a pas de genre. Les répétitions et les corrections peuvent également être expliquées par le décalage : pour maintenir un décalage raisonnable pour pouvoir continuer l'interprétation, les interprètes peuvent deviner ce que le locuteur du texte source va dire.

D'autres additions importantes étaient les séquences de chiffres et de lettres, les mêmes séquences qui posaient des problèmes dans les omissions également. De plus, les adjectifs étaient quelquefois ajoutés dans le texte cible en tant que moyen d'accentuation.

4.3 Substitutions

Les substitutions ont été une catégorie d'erreurs importante. La sous-catégorisation de celles-ci est identique à celle des omissions et des additions.

Chez plusieurs interprètes, la signification sémantique changeait dans les textes cible dans les cas suivants : les noms propres, les séquences de chiffres et lettres, le contexte des chiffres et les articles. Là où les noms propres posaient problème avec les noms des personnes, dans les

substitutions, les noms des différentes institutions étaient difficiles à traduire. Les noms des institutions peuvent être extrêmement denses en information et sont propres à chaque langue, culture et pays ce qui complique la traduction pour trouver un terme correspondant. Pour cela, la signification du texte cible peut facilement changer, ce qui constitue une erreur. Il est important de mentionner à quel point les séquences de chiffres et de lettres changeaient dans les textes cible et le résultat en était complètement différent. De plus, les dates et les années posaient problème.

Les autres substitutions importantes qui changeaient la signification du texte source étaient les adjectifs et les traductions littérales. De traduire littéralement peut être acceptable dans quelques cas mais à cause de la différence du français et du finnois, ce genre de traductions sont à éviter car elles peuvent changer la signification, ce qui a été le cas. La traduction littérale est une stratégie qui fonctionne mieux dans les traductions qui se font entre les langues romanes, par exemple.

5. Conclusion

Dans cette étude, nous avons essayé d'identifier toutes les erreurs d'interprétation qui se trouvent dans un contexte juridique. L'approche de l'étude mettait l'accent sur le texte source, c'est-à-dire que les textes cible étaient précisément comparés aux mots et aux structures des phrases utilisées dans le texte source. La catégorisation d'erreurs d'Henri Barik (les omissions, les additions et les substitutions) rendait possible de trouver les genres d'erreurs qui se manifestaient répétitivement et que plusieurs interprètes faisaient. Il était intéressant de remarquer que certains types d'erreur se reproduisaient dans plusieurs catégories sans être spécifiques à une seule catégorie.

En analysant le corpus, il était bien possible de trouver une logique dans les erreurs. La plupart des erreurs n'avaient l'air d'être faites ni intentionnellement ni stratégiquement mais il s'agissait plutôt de la surcharge des capacités cognitives mentionnée par Gile.

Les résultats de cette étude offrent, tant pour les étudiants que pour les professionnels, un aperçu des erreurs les plus courantes. De cette manière, ils peuvent y faire plus attention dans l'avenir. Maintenant que les erreurs sont identifiées, il serait intéressant de connaître les raisons exactes pour lesquelles ces genres d'erreurs sont faites. Cela nécessiterait une recherche pluridisciplinaire en combinant la traductologie, la psychologie et les sciences cognitives.